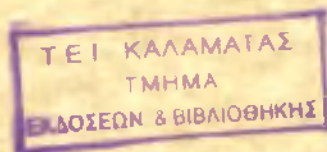

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

**Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ
ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΜΑΡΙΑΣ ΔΟΥΚΑΚΗ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΜΠΑΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΜΤΑ (ΣΔΟ)

Π.162

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ	6
1.1. Ο αγροτικός τομέας στον Ελλαδικό χώρο	6
1.2. Χίος: Γεωγραφική Κατανομή – Κλιματολογικές Συνθήκες	9
1.3. Πληθυσμιακή Κατανομή στο Ν. Χίου	11
1.4. Χαρακτηριστικά του Αγροτικού Τομέα στο Ν. Χίου	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ	16
2.1. Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ	16
2.2. Η ΜΑΣΤΙΧΑ ΧΙΟΥ	20
2.2.1. Καλλιέργεια – Παραγωγή Μαστίχας	20
2.2.2. Ο φορέας Διαχείρισης της Μαστίχας	23
2.2.3. Εμπορία Φυσικής Μαστίχας κατά την περίοδο 1992-1999	24
2.2.4. Μεταποίηση Μαστίχας	27
2.2.5. Εμπορία των παραγωγών της Μαστίχας	30
2.2.6. Κατανομή πωλήσεως και εξαγωγών της μαστίχας Χίου στο Εσωτερικό	32
2.2.7. Εξαγωγές στο εξωτερικό κατά γεωγραφική ζώνη	35
2.2.8. Προβλήματα – Προτεινόμενες δράσεις στην παραγωγή και διάθεση της Μαστίχας	39
2.2.9. Συμπεράσματα	41
2.3. ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ ΧΙΟΥ	42
2.3.1. Καλλιέργεια – Παραγωγή των Εσπεριδοειδών	42
2.3.2. Ο Φορέας Διαχείρισης των Εσπεριδοειδών	47
2.3.3. Μεταποίηση Εσπεριδοειδών	49
2.3.4. Εμπορία Εσπεριδοειδών	52
2.3.5. Χρήσεις και Ιδιότητες των Εσπεριδοειδών	55
2.3.6. Συμπεράσματα	56
2.4. ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	57
2.4.1. Εισαγωγή	57
2.4.2. Παραγωγή Ελαιόλαδου	57
2.4.3. Φορέας Διαχείρισης Ελαιόλαδου	58
2.4.4. Μεταποίηση Ελαιόλαδου	59
2.4.5. Εμπορία Ελαιόλαδου	59
2.4.6. Συμπεράσματα	60

2.5.	ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	60
2.5.1.	Εισαγωγή – Παραγωγή ιχθυοκαλλιεργειών	60
2.5.2.	Μεταποίηση	62
2.5.3.	Εμπορία	63
2.5.4.	Συμπεράσματα	63
2.6	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	64
2.6.1.	Εισαγωγή	64
2.6.2.	Παραγωγή Γάλακτος	65
2.6.3.	Μεταποίηση	66
2.6.4.	Συμπεράσματα	66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

		67
3.1.	Εισαγωγή	67
3.2.	Πλεονεκτήματα που παρουσιάζονται στο Ν. Χίου	68
3.3.	Μειονεκτήματα που παρουσιάζονται στο Ν. Χίου	71
3.4.	Ευκαιρίες που διαφαίνονται στο Ν. Χίου	78
3.5.	Κίνδυνοι που διαφαίνονται στο Ν. Χίου	83
3.6.	Συμπεράσματα	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΠΕΠ) ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

		88
4.1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	88
4.2.	ΠΕΠ – ΚΠΣ	88
4.2.1.	Έννοια του ΠΕΠ	88
4.2.2.	Στόχοι και δράσεις για την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη στο Ν. Χίου	91
4.2.3.	Έργα – Δράσεις που έχουν υλοποιηθεί από το ΠΕΠ μέσω του Β' ΚΠΣ και συντελούν στην ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη στο Ν. Χίου	92
4.2.3.1.	Βασικές Υποδομές	94
4.2.4.	Έργα – Δράσεις που υλοποιήθηκαν από το ΠΕΠ μέσω του Β' ΚΠΣ και αφορούν τον πρωτογενή τομέα στο Ν. Χίου	95
4.2.5.	Δράσεις που θα πραγματοποιηθούν από το ΠΕΠ μέσω του Γ' ΚΠΣ (2000-2006)	96
4.2.6.	Στόχοι στο Ν. Χίου μέσω του Γ' ΚΠΣ	97
4.2.7.	Μέτρα στήριξης αγροτικής ανάπτυξης και ολοκληρωμένα προγράμματα αγροτικού χώρου	98
4.2.8.	Συμπεράσματα	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ	
ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ LEADER ΚΑΙ	
INTERREG ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ	100
5.1. ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ	100
5.2. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ LEADER ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ	101
5.2.1. Στοιχεία καινοτομίας που διαφαίνονται από την υλοποίηση του προγράμματος Leader (I και II) στον Ν. Χίου	102
5.2.2. Παρουσίαση του οργάνου που διαχειρίστηκε το πρόγραμμα Leader II	103
5.2.3. Συμπληρωματικότητα του Leader με άλλες δράσεις σε τοπικό επίπεδο	104
5.2.4. Δράσεις για την αγροτική παραγωγή που υλοποιήθηκαν μέσω του Leader II στο Ν. Χίου	105
5.2.5. Προτεινόμενες δράσεις για την προβολή και προώθηση χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων	111
Α. Εισαγωγή - Παρουσίαση	111
Β. Περιγραφή Τοπιών Προϊόντων	112
Γ. Προτεινόμενες Δράσεις	114
5.2.6. Συμπεράσματα	116
5.3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ	118
5.3.1. Η έννοια και οι στόχοι του Interreg II	118
5.3.2. Έργα μέσω της κοινοτικής πρωτοβουλίας Interreg για την αγροτική ανάπτυξη	120
5.3.3. Στόχοι	128
5.3.4. Μέτρα	129
5.3.5. Συμπεράσματα	130
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	
Α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΣΤΙΧΑ ΧΙΟΥ	131
Β. ΤΑ ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΑ	133
Γ. ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ	134
Δ. ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ	135
Ε. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ	139
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	
Α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ	142
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ	
ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ	144
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	156

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη μελέτη εκπονήθηκε στα πλαίσια της «ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ» η οποία είχε σαν στόχο την εφαρμογή μέρους των γνώσεων που αποκτήσαμε κατά τη διάρκεια της φοίτησης μας στο τμήμα «ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ» του ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ. Το αντικείμενο που πραγματεύεται αυτή η εργασία είναι «Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ»

Το αντικείμενο της εργασίας μας εστιάζεται αρχικά στην περιγραφή αγροτικού τομέα γενικότερα στον ελλαδικό χώρο και ειδικότερα στο Νομό της Χίου. Στο κύριο μέρος της εργασίας μας αναφερόμαστε στην περιγραφή των βασικότερων προϊόντων (μαστίχα, εσπεριδοειδή, ελαιόλαδο, κτηνοτροφική παραγωγή και ιχθυοκαλλιέργειες) του νησιού μας.

Στη συνέχεια παραθέτουμε τους παράγοντες που συμβάλλουν στην ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη στο Ν. Χίου. Τέλος παρουσιάζουμε τη συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο σύνολο του αγροτικού τομέα μέσω του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Βορείου Αιγαίου και των κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER και INTERREG.

Με την εργασία αυτή προσπαθήσαμε να δείξουμε πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην αγροτική ανάπτυξη της Χίου αλλά και γενικότερα στην οικονομική ζωή του τόπου.

**Ευχαριστούμε ιδιαίτερα τον επιβλέπων καθηγητή μας
κ. Δημήτριο Πετρόπουλο**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ

1.1. Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ

Κατά τα τελευταία χρόνια ο Ελληνικός Αγροτικός Τομέας βρίσκεται σε σημείο καμπίς . Δύο δεκαετίες σχεδόν μετά την ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ε, ο ελληνικός αγροτικός τομέας δε φαίνεται να επωφελήθηκε αρκετά από το άνοιγμα της κοινοτικής αγοράς, καθώς βρέθηκε απροετοίμαστος να ανταποκριθεί θετικά στον ενδοκοινοτικό ανταγωνισμό. Παρά τις σημαντικές εισροές από την Ε.Ε, ο αγροτικός τομέας βρίσκεται σε αδυναμία να καλύψει με εξαγωγές τις απαιτούμενες από την αύξηση της κατανάλωσης εισαγωγές αγροτικών προϊόντων παρά μόνο κατά 75-80% έναντι 100-120% στα τέλη της δεκαετίας '70 λίγο πριν την ένταξη.

Παρά την αναμφισβήτητη εισοδηματική βελτίωση μεγάλου μέρους των αγροτών μας στη δεκαετία του '80, λόγω της σχετικής γενναιοδωρίας της ΚΑΠ αλλά και της εθνικής αγροτικής πολιτικής, σήμερα η Ελληνική γεωργία δεν παράγει παρά ελάχιστα περισσότερο από ότι στο τέλος της δεκαετίας του '70. Έτσι η αύξηση των αγροτικών εισοδημάτων προήλθε αποκλειστικά από τη μείωση του αριθμού των αγροτών και από τις άμεσες ενισχύσεις.

Συνεπώς ο ελληνικός αγροτικός τομέας φαίνεται ότι δεν μπορεί πλέον να προσφέρει αγροτικά οικονομικά εισοδήματα ούτε στους περισσότερους αποδοτικούς αγρότες στις περισσότερες ευνοημένες περιοχές, όπως π.χ. Θεσσαλία, όπως γινόταν στο παρελθόν.

Αν συνεχιστεί η σημερινή στασιμότητα της αγροτικής παραγωγής, τότε μοναδική δυνατότητα αύξησης των αγροτικών εισοδημάτων των αγροτών θα είναι η ραγδαία μείωση των αριθμών των απασχολούμενων αγροτών. Ήδη, ενώ σε ολόκληρη τη δεκαετία του '80 ο ετήσιος ρυθμός μείωσης του ενεργού αγροτικού πληθυσμού ήταν 2% περίπου από τις αρχές της δεκαετίας του '90 ο

ρυθμός αυτός επιταχύνεται και φαίνεται να φθάνει τα 3%. Σε ορισμένες περιοχές μάλιστα όπως η Θράκη και η Ήπειρος, που δεν υπάρχουν δυνατότητες πολυαπασχόλησης, ο ρυθμός μείωσης των αγροτών είναι πολύ μεγαλύτερος. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή το ποσοστό του ενεργού αγροτικού πληθυσμού ήταν το 1991 18,7% έναντι 27%. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ποσοστό των αγροτών μας παραμένει υψηλό συγκρινόμενο με των άλλων χωρών.

Το κρίσιμο όμως ζήτημα είναι ότι στη χώρα μας καθώς μειώνεται ο αριθμός των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα, δεν μειώνεται ταυτόχρονα και ο αριθμός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, έτσι ώστε να διευρύνεται ο αγροτικός κλήρος αυτών που παραμένουν στην γεωργία.

Τα αίτια της στασιμότητας του αγροτικού προϊόντος τα τελευταία 20 χρόνια θα πρέπει να αναζητηθούν σε μια σειρά παράγοντες που συνδέονται με τη μείωση των επενδύσεων στη γεωργία (κατά 2-3% ετησίως), με την αδυναμία εκσυγχρονισμού των μεθόδων διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων, με την δυσκολία παραγωγής προϊόντων ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας και με υψηλό ενεργό ζήτηση στην εθνική και διεθνή αγορά.

Παρόλα αυτά η ελληνική γεωργία αποτελεί σημαντικό τομέα της εθνικής μας οικονομίας. Η συμβολή του αγροτικού τομέα στο σχηματισμό του εθνικού προϊόντος ανέρχεται σε ποσοστό 18% το οποίο είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ.

Για πολυάριθμες δεκαετίες η ελληνική οικονομία στηρίχτηκε σχεδόν αποκλειστικά στον αγροτικό της τομέα. Η υψηλή συμμετοχή του γεωργικού προϊόντος στη σύνθεση του ΑΕΠ δείχνει εξάλλου τον υπανάπτυκτο χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας και τον ανεπαρκή βαθμό εκβιομηχάνισης.

Στον πίνακα που ακολουθεί μπορούμε να δούμε την συμβολή του γεωργικού τομέα στη σύνθεση του εθνικού προϊόντος κατά τομείς στις χώρες μέλη της Ε.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.1

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ

ΧΩΡΕΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ
ΕΛΛΑΔΑ	18%
ΙΤΑΛΙΑ	5,8%
ΓΑΛΛΙΑ	4,0%
ΟΔΒ	2,1%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2,0%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	3,8%
ΒΕΛΓΙΟ	2,3%
ΔΑΝΙΑ	5,4%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	10,3%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	1,7%
Μέσος Όρος Χωρών	4,2%

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (1981)σε %

Ένα ουσιώδες χαρακτηριστικό της ελληνικής γεωργίας είναι το υψηλό ποσοστό απασχολούμενων. Στην Ελλάδα ο αγροτικός τομέας απασχολεί σχεδόν το 1/3 του πληθυσμού ποσοστό τέσσερις φορές υψηλότερο του κοινοτικού μέσου όρου.

Είναι λοιπόν αυτονόητη η σπουδαιότητα του αγροτικού τομέα για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Ο τομέας αυτός παράγει τα διατροφικά μέσα της χώρας, τροφοδοτεί με πρώτες ύλες ένα σημαντικό τμήμα της εγχώριας βιομηχανίας και απασχολεί το 1/3 του εργατικού δυναμικού. Εξάλλου ο αγροτικός πληθυσμός συμβάλλει στη δημογραφική ισορροπία του εθνικού χώρου. Ακόμη σημαντική είναι η συμβολή του στον σχηματισμό του ΑΕΠ και στις εξαγωγές¹.

Κατά τα επόμενα χρόνια, εάν δεν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα, το ποσοστό των απασχολούμενων αγροτών, εκτιμάται ότι ραγδαία θα συρρικνωθεί σε ποσοστό κάτω του 10% του σημερινού ενεργού πληθυσμού της χώρας. Η μείωση αυτή είναι φλέγον θέμα, γιατί εκτός από την επιδείνωση της ανεργίας

¹ Η ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας. Η περίπτωση της Θεσσαλίας, ΝΓΕΛΗΣ Α.Τ.Ε.

συνδέεται με την έντονη υποβάθμιση της υπαίθρου, την οικολογική και πολιτιστική καταστροφή και την κοινωνική και πολιτική αναστάτωση.

Αποτελεί σαφώς επιτακτική ανάγκη να προχωρήσουμε σε **ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη** για την οποία στη χώρα μας υπάρχουν όλες οι φυσικές προϋποθέσεις που θα καλύπτουν τις παραγωγικές (επιλεκτικές καλλιέργειες, κτηνοτροφία, αλιεία, μεταποίηση, επεξεργασία, αγροτουρισμός κ.α.) κοινωνικές και περιβαλλοντικές λειτουργίες του αγροτικού χώρου. Τότε μπορούμε να αισιοδοξούμε ότι η αγροτική μας οικονομία θα έχει ανταγωνιστικό μέλλον και θα υπάρξουν νέες και πολλές ευκαιρίες απασχολήσεως και συγκράτηση του πληθυσμού στον αγροτικό χώρο.

Μακροχρόνια επιδίωξη της πολιτείας πρέπει να είναι η ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων. Σε αυτό συμβάλλει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και η Τοπική Αυτοδιοίκηση με σημαντικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ.

1.2. ΧΙΟΣ:ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ-ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Χίος το νησί της μαστίχας, των γιασεμιών και των μεθυστικών αρωμάτων, το νησί με τα περιβόλια και τις πορτοκαλιές. Το αρχοντονήσι με τα πέτρινα μέγαρα και τους πύργους της. Ένας τόπος με πανάρχαια ιστορία που έγινε σταυροδρόμι μεγάλων πολιτισμών, εμπορικός σταθμός από τους σημαντικότερους του Μεσαίωνα και της Τουρκοκρατίας².

Το μυροβόλο νησί του Ανατολικού Αιγαίου, η Χίος απέχει ελάχιστα από τις ακτές της Μικράς Ασίας. Μόλις 6 ναυτικά μίλια τη χωρίζουν από τη

---

² Καρδάμυλα Χίου[Ιστορία- Αξιοθέατα - Περιήγηση] Δήμος Καρδαμύλων 1993.

χερσόνησο της Ερυθραίας στο ύψος του Τσεσμέ. Η Χίος έχει έκταση 841 τ.χμ. και ο μόνιμος πληθυσμός της είναι 52.711 κάτοικοι.

Το νησί συνδυάζει τα ήρεμα με τα άγρια τοπία. Η βόρεια πλευρά της Χίου, Βορειοχώρα όπως ονομάζεται, έχει τη δική της άγρια ομορφιά. Ψηλά απόκρημνα βράχια ξεκινάνε από τη θάλασσα και σχηματίζουν το όρος Πελιναίο που έχει ύψος 1.297μ. Εδώ το έδαφος είναι πετρώδες και σχετικά φτωχό. Πυκνά πευκοδάση καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της περιοχής.

Ο ορεινός όγκος χαμηλώνει καθώς προχωράει προς το κέντρο του νησιού και το οποίο γίνεται λιγότερο τραχύ για να καταλήξει στα νότια σε χαμηλούς και ήμερους λόφους.

Στην ανατολική πλευρά, κοντά στην πόλη της Χίου, ανάμεσα σε βουνό και θάλασσα απλώνεται η μεγαλύτερη και πιο εύφορη πεδιάδα του νησιού η λεγόμενη Καμπόχωρα. Η περιοχή είναι γεμάτη από οπωροφόρα κυρίως εσπεριδοειδή. Ατέλειωτα περιβόλια με μυρωδάτες πορτοκαλιές, λεμονιές, μανταρινιές, αμυγδαλιές, πλούσιοι αμπελώνες ολάνθιστοι και πολύχρωμοι κήποι σκορπούν τις μεθυστικές μυρωδιές τους την άνοιξη. Τότε είναι που ανθίζουν οι πολύ σπάνιες τουλίπες. Από τα μέσα Μαρτίου ως τα τέλη Απριλίου οι λεγόμενοι λαλάδες φυτρώνουν κατά χιλιάδες παντού στα λιβάδια, στα χωράφια ακόμα και στα χερσαία κομμάτια γης δημιουργώντας ένα μοναδικό θέαμα.

Στο νότιο τμήμα του νησιού η μορφολογία αλλάζει. Το έδαφος σχηματίζει χαμηλούς λόφους και ανάμεσα τους μικρές κοιλάδες, δημιουργώντας το μοναδικό σε όλον τον κόσμο τόπο για την καλλιέργεια της σπάνιας μαστίχας Χίου.

Εκτός από τα μαστιχόδενδρα στα νότια αλλά και στα δυτικά του νησιού συναντάμε αμέτρητους ελαιώνες με πλούσιους καρπούς. Η βλάστηση συμπληρώνεται από του χαμηλούς μεσογειακούς θάμνους.

Το νησί δεν έχει πολλά επιφανειακά νερά, παρά μόνο λίγα μικρά ποτάμια και κυρίως στα βόρεια και στα κεντρικά. Οι βροχοπτώσεις ιδίως το καλοκαίρι

είναι σπάνιες. Διαθέτει όμως πολλά υπόγεια νερά που καταλήγουν σε καθάριας πηγές ή αντλούνται από πηγάδια.

Το κλίμα της Χίου είναι εύκρατο μεσογειακό. Το καλοκαίρι κυλάει δροσερό και ελαφρύ χάρη στους συνεχείς ανέμους, με θερμοκρασίες που σπάνια ξεπερνάνε τους 28 βαθμούς C. Αντίστοιχα ο χιώτικος χειμώνας είναι γλυκός και ήπιος με μέση θερμοκρασία 10 βαθμούς C.

Η Χίος είναι ένας από τους πιο ηλιόλουστους τόπους της Μεσογείου. Είναι η πρώτη σε ηλιοφάνεια σε όλη της Ελλάδα. Είναι ολοφάνερο πως ο καιρός όπως και ολόκληρη η φύση έχει προικίσει ιδιαίτερα τούτο το νησί.

1.3. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Ο Νομός Χίου βρίσκεται στο ανατολικό άκρο και περιλαμβάνει τα νησιά Χίο, Ψαρά και Οινούσες. Διαιρείται διοικητικά σε 10 Δήμους. Από του 10 Δήμους οι 8 ανήκουν στο νησί της Χίου, ο ένας στο νησί των Ψαρών και ο άλλος στο νησί των Οινουσσών. Ο Νομός Χίου σύμφωνα με την απογραφή του έτους 1991 έχει πληθυσμό 52.711 κατοίκους.

Παρακάτω στον πίνακα 1.2 που ακολουθεί παραθέτουμε στοιχεία, με τους Δήμους του Νομού Χίου και τον πληθυσμό για τον καθένα από αυτούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.2

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΔΗΜΟ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ

ΔΗΜΟΣ ΧΙΟΥ	25.231
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ	2.393
ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΝΗΣ	1.353
ΔΗΜΟΣ ΙΩΝΙΑΣ	4.461
ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΠΟΧΩΡΩΝ	3.103
ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ	2.233
ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΩΝ	4.707
ΔΗΜΟΣ ΟΜΗΡΟΥΠΟΛΗΣ	7.304
ΔΗΜΟΣ ΟΙΝΟΥΣΣΩΝ	612
ΔΗΜΟΣ ΨΑΡΩΝ	472
ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ	52.711

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι το νησί της Χίου είναι πυκνοκατοικημένο και καταλαμβάνει περίπου το 97% του πληθυσμού. Αντιθέτως τα νησιά Ψαρών και Οινουσσών καλύπτουν το 3% του πληθυσμού.

Ο μεγαλύτερος όγκος του πληθυσμού είναι εγκαταστημένος στο μοναδικό αστικό οικισμό του Νομού, το Δήμο της Χίου. Ο Δήμος της Χίου με πληθυσμό 25.231 κατοίκους αντιστοιχεί στο 47% του συνολικού πληθυσμού του Νομού της Χίου³.

Ο αγροτικός πληθυσμός του νησιού υπολογίζεται σε 13.872 άτομα σύμφωνα με την απογραφή του 1991, από τα οποία απασχολούνται ενεργά με τη Γεωργία και Κτηνοτροφία τα 10.600 άτομα.

---

³ Στατιστική Υπηρεσία Νομού Χίου.

1.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Ο αγροτικός τομέας κατά τις τελευταίες δεκαετίες εμφανίζει μικρή αλλά συνεχή πτώση στη σύνθεση τόσο της απασχόλησης, όσο και του Περιφερειακού Προϊόντος του Νομού. Το 1981 η απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα περιορίζεται στο 33,4% του ΟΠΕ, ενώ η συμμετοχή του στη σύνθεση του περιφερειακού προϊόντος ανέρχεται μόλις στο 10,6%.

Τα ποσοστά αυτά είναι χαμηλότερα από τα αντίστοιχα των άλλων Νομών της Περιφέρειας και φανερώνουν την προοδευτικά μειούμενη βαρύτητα του τομέα στην τοπική οικονομία, γεγονός το οποίο αντανακλάται και σε όλους τους επί μέρους κλάδους του.

Στο γεωργικό τομέα ιδιαίτερη σημασία έχει η σημαντική αύξηση της αγρανάπαυσης (ή εγκατάλειψης), η οποία το 1988 ξεπέρασε το 40% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο όχι μόνο από τα αντίστοιχα των άλλων Νομών της Περιφέρειας, αλλά και σε σύγκριση με όλους τους Νομούς της χώρας. Αξιοσημείωτη επίσης είναι η μεγάλη συμμετοχή των βοσκοτόπων στη συνολική έκταση του νησιού.

Στον πίνακα 1.3 που ακολουθεί παραθέτουμε στοιχεία με τις καλλιεργούμενες εκτάσεις, τα δάση, τους βοσκότοπους και τις λοιπές εκτάσεις για τον Ν. Χίου, της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και το σύνολο της Χώρας γενικότερα. Παρατηρούμε λοιπόν ότι το μεγαλύτερο τμήμα γεωργικής έκτασης στο Ν. Χίου καταλαμβάνεται από βοσκότοπους με ποσοστό 63,4%. Όσον αφορά τις καλλιεργούμενες εκτάσεις το ποσοστό εμφανίζεται πολύ μικρό (18,4%) σε σύγκριση με την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου και το σύνολο της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.3
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΦΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ

	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (%)	ΔΑΣΗ (%)	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ (%)	ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ Σ (%)
ΧΙΟΣ	18,4	10,8	63,4	7,4
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	21,8	15,1	48,8	14,3
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	29,8	22,6	39,5	8,1

ΠΗΓΗ: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

Αξιοσημείωτη επίσης είναι η μεγάλη συμμετοχή των βοσκοτόπων στη συνολική έκταση του νησιού. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την παρατηρούμενη συνεχή γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, τη μειωμένη γεωργική παραγωγικότητα (κάτω από το μέσο όρο της χώρας) και τις ελλείψεις της γεωργικής υποδομής (εγχειοβελτιωτικά έργα κ.λ.π.), εξηγεί την εικόνα την οποία εμφανίζει ο τομέας σήμερα. Είναι φανερό η μικρή συμμετοχή των αρδευόμενων εκτάσεων στη συνολική γεωργική γη, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 1.4 που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.4
ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΦΟΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΓΗ				
	ΠΕΔΙΝΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ	ΟΡΕΙΝΗ	% ΑΡΔΕΥΟΜΕΝΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ
ΧΙΟΣ	46,3	30,8	22,9	8,7

ΠΗΓΗ: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

Η γεωργική παραγωγή του Νομού είναι προσανατολισμένη στην καλλιέργεια των εσπεριδοειδών, της μαστίχας και της ελιάς, καθώς και σε κηπευτικά, σε μικρότερο όμως βαθμό. Η διαπίστωση ότι ο κύριος όγκος της γεωργικής παραγωγής αφορά δενδρώδεις καλλιέργειες εξηγεί τη δυσκολία αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών, ενώ η έλλειψη αρδευτικού δικτύου και η ανεπάρκεια των υδάτινων πόρων δεν ευνοεί τον προσανατολισμό της παραγωγής σε εντατικές καλλιέργειες, όπως τα κηπευτικά και η ανθοκομία.

Στον τομέα των δασών, οι πυρκαγιές της τελευταίας επταετίας είχαν καταστρεπτικά αποτελέσματα, αφού αποτέφρωσαν το 50% περίπου των δασικών εκτάσεων. Η εξέλιξη αυτή είχε αρνητικές επιπτώσεις στη χλωρίδα και τη πανίδα του Νομού ενώ παράλληλα αλλοιώθηκε η φυσιογνωμία του χώρου. Η παραγωγή δενδροκομικών προϊόντων περιορίστηκε αποκλειστικά σε μικρότερες ποσότητες καυσόξυλων και ξυλανθράκων.

Η υποβάθμιση εκτεταμένων εκτάσεων λόγω της καταστροφής των δασών σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες εδαφολογικές-κλιματολογικές συνθήκες, είχαν σαν αποτέλεσμα την προοδευτική μείωση της βοσκοϊκανότητας των εκτάσεων. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την έλλειψη έργων υποδομής για την κτηνοτροφία, είχε σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση του κλάδου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η παραγωγή κρέατος την περίοδο 1982-1992 μειώθηκε κατά 25%, ενώ σημαντική ήταν και η μείωση των παραγόμενων ποσοτήτων γάλακτος.

Ο τομέας της αλιείας κατά την ίδια περίοδο (1982-1992) παρουσίασε σημαντική πτώση με μείωση του συνόλου των αλιευμάτων, ενώ ο αριθμός των μηχανοκίνητων σκαφών παρέμεινε σταθερός. Ενδιαφέρον ωστόσο παρουσιάζει η ίδρυση δυναμικών μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας κυρίως στο Βορειοανατολικό τμήμα του νησιού και τις Οινούσσες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

2.1. Ο ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Η οικονομική ευφορία του νησιού της Χίου βασίζεται κυρίως στη ναυτιλία, καθώς πολλοί Χιώτες είναι ναυτικοί και εφοπλιστές. Ιδιαίτερα σημαντική όμως είναι και η συμβολή της γεωργίας, ενώ μικρότερο είναι το ποσοστό συμμετοχής της κτηνοτροφίας και της αλιείας όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη του νησιού.

Παρακάτω αναφέρουμε στοιχεία που αφορούν την κατανομή του αγροτικού πλούτου στο Νομό της Χίου⁴.

A. ΓΕΩΡΓΙΑ

Το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ανέρχεται στα 110.290 στρέμματα εκ των οποίων, όπως φαίνεται από τον πίνακα 2.1 που εκθέτουμε παρακάτω, παρατηρούμε ότι οι βασικότερες καλλιέργειες αποτελούνται από τα μαστιχόδενδρα, τα εσπεριδοειδή και τα ελαιόδενδρα. Η παραγωγή σε γεωργικά στο Νομό κυμαίνεται στους 7.000-7.300 τόνους σε σιτηρά σε λαχανοκομία και μπουστάνια, γύρω στους 800-850 τόνους σε αμπέλια, γύρω στους 9.500-10.000 τόνους σε διάφορα δενδρώδη και γύρω στους 5.500-6.000 τόνους σε ελιές.

---

⁴ Διεύθυνση Γεωργίας. Τα κύρια αγροτικά προϊόντα στον Νομό Χίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ

Α/Α	ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΤΗΣ ΧΙΟΥ	
		ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	%
1	ΣΙΤΑΡΙ	7.419	4,4
2	ΚΡΙΘΑΡΙ	4.644	2,8
3	ΦΑΣΟΛΙΑ	153	0,1
4	ΛΟΗΙΑ ΟΣΠΡΙΑ	5.697	3,4
5	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ ΦΥΤΑ	10.901	6,5
6	ΓΡΑΣΙΔΙΑ (ΚΡΙΘΑΡΙ)	2.166	1,3
7	ΜΠΟΣΤΑΝΙΑ	906	0,5
8	ΠΑΤΑΤΕΣ	2.300	1,4
9	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	4.166	2,5
10	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	23	-
11	ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	7.413	4,4
12	ΟΠΩΡΟΦΟΡΑ	162	0,1
13	ΣΥΚΙΕΣ	420	0,2
14	ΑΜΥΓΔΑΛΙΕΣ	2.013	1,2
15	ΕΛΙΕΣ	38.291	23,2
16	ΜΑΣΤΙΧΟΔΕΝΔΡΑ	20.695	12,4
17	ΑΜΠΕΛΙΑ ΓΙΑ ΚΡΑΣΙ	882	0,5
18	ΑΜΠΕΛΙΑ ΕΠΙΤΡ. ΣΤΑΦΥΑΙΩΝ	1.409	0,9
29	ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ	58.310	34,7
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	168.420	100,5

ΠΗΓΗ: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

B. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα της περιοχής είναι περιορισμένη και ασκείται κυρίως σε οικόσιτη μορφή. Η έλλειψη βοσκοτόπων περιορίζει την ανάπτυξη της βοοτροφίας και αιγοπροβατοτροφίας. Οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες σε επιχειρηματική βάση εντοπίζονται σήμερα μόνο στον κλάδο της πτηνοτροφίας.

Στον πίνακα 2.2 ακολουθεί δίνεται ο αριθμός του εκτρεφόμενου ζωικού πληθυσμού στο νησί της Χίου.

Όσον αφορά την κτηνοτροφική παραγωγή αυτή κυμαίνεται στους 7.800-7.900 τόνους κρέας ετησίως.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.2
ΕΚΤΡΕΦΟΜΕΝΟΣ ΖΩΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ

Α/Α	ΕΙΔΟΣ ΖΩΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ
1	ΙΠΠΟΙ-ΗΜΙΟΝΟΙ	1.020
2	ΟΝΟΙ	3.390
3	ΑΓΕΛΛΑΔΕΣ ΕΓΧΩΡΙΕΣ	22
4	ΑΓΕΛΛΑΔΕΣ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΕΣ	852
5	ΑΓΕΛΛΑΔΕΣ ΞΕΝΙΚΕΣ	172
6	ΧΟΙΡΟΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	640
7	ΠΡΟΒΑΤΑ ΟΙΚΟΣΙΤΑ	2.510
8	ΠΡΟΒΑΤΑ ΚΟΠΑΔΙΑΡΙΚΑ	4.950
9	ΑΙΓΕΣ ΟΙΚΟΣΙΤΕΣ	8.440
10	ΑΙΓΕΣ ΚΟΠΑΔΙΑΡΙΚΕΣ	11.750
11	ΚΟΥΝΕΛΙΑ	7.070
12	ΟΡΝΙΘΕΣ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΩΝ	33.000
13	ΟΡΝΙΘΕΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΚΤΡΟΦΗΣ	87.700
14	ΙΝΔΙΑΝΟΙ	460
15	ΚΥΨΕΛΕΣ ΕΓΧΩΡΙΩΝ	460
16	ΚΥΨΕΛΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ	5.500

ΠΗΓΗ: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

Γ. ΔΑΣΟΠΟΝΙΑ

Οι δασικές εκτάσεις του Νομού είναι 170.000 στρέμματα, δηλαδή το 12% της συνολικής εκτάσεως του Νομού, εκ των οποίων 72.000 στρέμματα δασοσκεπείς έκτασης και 97.400 στρέμματα θαμνοσκεπείς. Οι κυριότερες δασικές εκτάσεις βρίσκονται στο Βόρειο και Κεντρικό τμήμα του νησιού. Οι πυρκαγιές όμως από το 1981 καθώς και οι πρόσφατες, κατέστρεψαν το

μεγαλύτερο μέρος από αυτές. Συνέπεια αυτών είναι τα εναπομείναντα να αντιμετωπιστούν ως προστατευτικά και να γίνει προσπάθεια για αύξηση τους.

4. ΑΛΙΕΙΑ

Η αλιεία στο Νομό της Χίου δεν είναι οργανωμένη με τη μορφή επιχειρήσεων και είναι κατά κανόνα ελάχιστη. Ο αριθμός των απασχολούμενων με την αλιεία είναι στατικός. Στο λιμάνι της Χίου, λειτουργεί ιχθυόσκαλα που εξυπηρετεί τις ανάγκες των αλιέων. Η παραγωγή των αλιευμάτων είναι χαμηλή, η οποία κυμαίνεται γύρω στους 1.300-1.400 τόνους. Ιδιαίτερα σημαντική τα τελευταία χρόνια είναι η ανάπτυξη του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας. Ο κυριότερος όγκος των μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας, συγκεντρώνεται στο Βορειοανατολικό τμήμα του νησιού.

2.2. Η ΜΑΣΤΙΧΑ ΧΙΟΥ

2.2.1. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ – ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Η μαστίχα Χίου παράγεται από το μαστιχόδενδρο ή μαστιχοφόρο σχίνο, ο οποίος περιλαμβάνει διάφορους κλώνους της ποικιλίας *Pistacia Lentiscus L. var chia D.C (15)* της οικογένειας *Anacardiaceae*. Το μαστιχόδενδρο καλλιεργείται ή συναντάται αυτοφυές στα νότια της νήσου Χίου, μοναδική περιοχή όπου σύμφωνα με την παράδοση μπορεί να ευδοκιμήσει.

Η μαστίχα αποτελεί το χαρακτηριστικό προϊόν του νησιού, δεδομένου δε ότι δεν παράγεται σε καμιά άλλη χώρα εκτός της Ελλάδος, έχει το προνόμιο να αποτελεί και μοναδικό προϊόν σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μαστίχα εκκρίνεται υπό μορφή ρητίνης, από πληγές που δημιουργούνται στο κορμό του δένδρου με ειδικό αιχμηρό εργαλείο (κεντητήρι), στη φυσική της κατάσταση και σε θερμοκρασία περιβάλλοντος, αμέσως μετά την έκκριση από την πληγή βρίσκεται υπό μορφή παχύρρευστου, εξαιρετικά κολλώδους και υποκίτρινου διαυγούς ρευστού. Εάν παραμείνει πάνω στο δένδρο ή μετά την πτώση της στο έδαφος, στις θερμοκρασίες που επικρατούν κατά την περίοδο της συλλογής της (Ιούνιος-Σεπτέμβριος), στερεοποιείται σε 15-25 ημέρες υπό μορφή σταγόνων ή σωματιδίων ακανόνιστου σχήματος λόγω εξάτμισης μέρους του αιθέριου ελαίου και πολυμερισμού των συστατικών της ρητίνης, παράλληλα δε, μειώνεται η κολλώδης ιδιότητα της, πράγμα που επιτρέπει την ευχερέστερη συλλογή της στην κατάσταση αυτή. Πρέπει να σημειωθεί ότι μόνον υπό τη στερεά αυτή μορφή πραγματοποιείται εδώ και αιώνες κατά παραδοσιακό τρόπο η συλλογή της μαστίχας.

Η καλλιέργεια του δένδρου στηρίζεται στις παραδοσιακές μεθόδους και αυτό γιατί δεν είναι επιδεκτική των τεχνολογικών βελτιώσεων. Η παραγωγή της μαστίχας γίνεται από τον Ιούνιο ως τον Σεπτέμβριο και οι εργασίες χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες

- A) Εργασίες πριν το μάζεμα
- B) Μάζεμα
- Γ) Πρώτη κατεργασία από τους γεωργούς-μαστιχοπαραγωγούς
- Δ) Εμπορική κατεργασία στο εργοστάσιο της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών Χίου

Η μέση απόδοση ανά δένδρο ποικίλει πάρα πολύ, τόσο μεταξύ των δένδρων του ίδιου κλώνου, όσο και μεταξύ των δένδρων διάφορων κλώνων. Για το λόγο αυτό οι παραγωγοί αναφέρουν μέσες αποδόσεις από 80-200 γρ. ανά δένδρο, ανάλογα δηλαδή με την απόδοση που παραλαμβάνουν από τα διαθέσιμα σε αυτούς μαστιχόδενδρα.

Η συνολική έκταση που καταλαμβάνουν τα μαστιχόδενδρα είναι 20.000 στρέμματα (το 12% περίπου της γεωργικής γης). Η ακαθάριστη αξία παραγωγής είναι 20-30% της συνολικής ακαθάριστης αξίας φυτικής παραγωγής της Χίου, η δε συμμετοχή της στο ΑΕΠ του πρωτογενή τομέα εκτιμάται ότι είναι της τάξης του 15-20 %. Η ετήσια παραγωγή σήμερα κυμαίνεται από 100-120 τόνους, ποσότητα που είναι δυνατόν να αυξηθεί εάν καλλιεργηθεί ο μεγάλος αριθμός μαστιχόδενδρων που μένουν ακαλλιέργητα, κυρίως γιατί η καλλιέργεια λόγω της επίπονης εργασίας και του παραδοσιακού τρόπου παραγωγής δεν προσελκύει νέους καλλιεργητές.

Η μαστίχα Χίου με κύριο χαρακτηριστικό τη φυσικότητα της θεωρείται μοναδικό προϊόν του είδους του για αυτό πέρα από την εσωτερική αγορά εξάγεται σε όλον τον κόσμο.

Κατά την περίοδο 1992-1999 η παραγωγή μαστίχας σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών έχουν ως εξής :

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΑΣΤΙΧΑΣ (1992-1999)

[Παραγωγή σε τόνους]

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
1992-1993	180	-
1993-1994	208	15,56
1994-1995	103	-50,48
1995-1996	156	51,46
1996-1997	128	-17,95
1997-1998	75	-41,41
1998-1999	67	-10,67

ΠΗΓΗ: Ε.Μ.Χ

Από τα παραπάνω στοιχεία του πίνακα 2.3 βλέπουμε ότι η παραγωγή αυτή την περίοδο παρουσιάζει διακυμάνσεις ενώ τα έτη 97-99 παρατηρείται μεγάλη πτώση της παραγωγής. Η μείωση αυτή οφείλεται στις καιρικές συνθήκες, που είχαν ως συνέπεια τη μειωμένη προσφορά του προϊόντος, αλλά και στην αναγκαστική αποθεματοποίηση της μαστίχας εκ μέρους του συνεταιρισμού λόγω ελλείψεως της ζήτησης της (υψηλός ανταγωνισμός από τις συνθετικές τσίκλες που εκτοπίζει από την αγορά τις φυσικές μαστίχες).

Δάκρυα Μαστίχας
ΦΩΤΟ : Bob Sacha (National Geographic Society)

2.2.2. Ο ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Ο κύριος φορέας υποστήριξης της όλης πολιτικής γύρω από τη μαστίχα και τα προϊόντα της είναι η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών. Σημαντική είναι επίσης η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης της μέσω της Εταιρίας Τοπικής Ανάπτυξης Χίου (ΕΤΑΧ Α.Ε.) που διαχειρίστηκε το πρόγραμμα Leader II στο Νομό Χίου.

Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου που ιδρύθηκε το 1938 με τον αναγκαστικό νόμο 1939/38 περιλαμβάνει 20 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς με 6.000 μέλη από αγροτικές οικογένειες και εκμεταλλεύσεις και αποτελεί μοναδικό και αποκλειστικό φορέα συγκέντρωσης, τυποποίησης, μεταποίησης και διάθεσης της φυσικής μαστίχας. Παράλληλα έχει αναπτύξει αξιόλογη παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα σε άλλους γεωργικούς κλάδους (ελαιόλαδο, ζωοτροφές, λιπάσματα), στον τομέα των υπηρεσιών

(αντιπροσώπευση ασφαλειών) και στην εμπόρευση καταναλωτικών αγαθών (Super Market) προς όφελος των μελών της και του κοινωνικού συνόλου.

Η Ε.Μ.Χ. απασχολεί σήμερα 97 άτομα (διοικητικούς υπαλλήλους και εργατοτεχνίτες) και διοικείται από εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο απαρτίζεται από τρία μόνιμα και έξι εκλεγμένα μέλη. Μόνιμα μέλη είναι ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Γεωργίας και δύο της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος (τοπικών υπηρεσιών). Έδρα της Ε.Μ.Χ είναι ο Δήμος Χίου, όπου λειτουργούν όλες οι υπηρεσίες της, ενώ οι παραγωγικές τις μονάδες είναι στην περιοχή εφαρμογής του προγράμματος leader.

Η Ε.Μ.Χ. είναι πλήρως μηχανογραφημένη και οι διοικητικές και διαχειριστικές της λειτουργίες ανταποκρίνονται στα πρότυπα μιας σύγχρονης επιχειρηματικής μονάδας. Ο ετήσιος προϋπολογισμός της Ε.Μ.Χ είναι της τάξης των 2 δις δρχ., όμως ο κοινωνικός και οικονομικός της ρόλος σαφώς δεν μπορεί να περιοριστεί στο παραπάνω οικονομικό μέγεθος, αφού οι επιπτώσεις των δραστηριοτήτων της στις μεταφορές, στην απασχόληση, στις υπηρεσίες και στον πρωτογενή κυρίως τομέα είναι πολλαπλάσιες. Σημειώνουμε επιπλέον ότι η εξαγωγική δραστηριότητα της Ε.Μ.Χ (80% της παραγωγής), η σχετιζόμενη με τη μαστίχα και τα προϊόντα της, μεταφέρει σε παγκόσμιο επίπεδο (40 περίπου χώρες) ένα προϊόν το οποίο εκτός της οικονομικής ωφέλειας, λειτουργεί ως πρεσβευτής της νήσου στο εξωτερικό, αυξάνοντας τη φήμη και την αξία της.

2.2.3. ΕΜΠΟΡΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1992-1999

Η μαστίχα της Χίου είναι μοναδικό προϊόν του είδους του για αυτό πέρα από την εσωτερική αγορά εξάγεται σε όλον τον κόσμο.

Η διακίνηση του προϊόντος γίνεται από την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών τόσο στην εγχώρια αγορά (κυρίως στα αστικά κέντρα) όσο και στο εξωτερικό (πάνω από 30 χώρες). Το προϊόν διατίθεται σε εμπόρους και σε σούπερμαρκετ.

Εκτός των χονδρεμπόρων και ειδικών εταιριών που έχουν αναλάβει την προώθηση των προϊόντων για λογαριασμό της Ένωσης πρόκειται να αναπτυχθεί το ηλεκτρονικό εμπόριο με παράλληλη προβολή των προϊόντων σε ειδικό web site.

Η ενέργεια αυτή θα χρηματοδοτηθεί από την κοινοτική πρωτοβουλία Leader II που διαχειρίζεται η εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης Χίου (ETAX) και ανήκει κατά μεγάλο ποσοστό στο Δήμο και τη Νομαρχία της Χίου.

Κατά την περίοδο 1992-1999 η παραγωγή και οι πωλήσεις μαστίχας σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών έχουν ως εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.4
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1992-1999

[παραγωγή-πωλήσεις σε τόνους]

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ
1992-1993	180	-	144	-
1993-1994	208	15,55556	147	2,08333
1994-1995	103	-50,4808	129	-12,24489
1995-1996	156	51,45631	137	6,20155
1996-1997	128	-17,9487	152	10,9489
1997-1998	75	-41,4063	110	-27,63157
1998-1999	67	-10,6667	84	-23,63636

ΠΗΓΗ: ΕΜΧ

Από τα παραπάνω στοιχεία του πίνακα 2.4 βλέπουμε ότι η παραγωγή της μαστίχας από το έτος 1992-1994 ακολουθεί ανοδικές τάσεις. Το έτος 1994-1995 ακολουθεί μεγάλες πτωτικές τάσεις που φτάνουν το -50,4808%. Στη συνέχεια το έτος 1995-1996 ακολουθεί μια θεαματική άνοδο που φτάνει το 51,45631%, ενώ τα έτη 1996-1999 παρατηρείται μια μεγάλη πτώση της παραγωγής της μαστίχας. Όσον αφορά τις πωλήσεις παρατηρούνται και εδώ διακυμάνσεις. Γενικά τη συγκεκριμένη περίοδο η παραγωγή ακολουθεί ένα μέσο όρο 131 τόνους ανά έτος και οι πωλήσεις 129 τόνους ανά έτος.

Η μαστίχα της οποίας η παραγωγή εξαρτάται από τις καιρικές συνθήκες αλλά και τη γενικότερη αγροτική πολιτική, ακολουθεί τους νόμους της παραγωγής αγροτικών προϊόντων, με αποτέλεσμα να μη γίνεται η ακριβής πρόβλεψη τόσο της παραγωγής όσο και των πωλήσεων.

Συνολικά οι πωλήσεις κατά την περίοδο 1992-1999 στην εσωτερική και εξωτερική αγορά φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.5
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ-ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

[πωλήσεις σε κιλά]

ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ-ΚΙΛΑ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΣΕ ΚΙΛΑ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΠΙ ΤΗΣ %	ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΙΛΩΝ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΚΙΛΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ %
1992	95.290	19.290	20,25	76.000	79,75
1993	95.490	14.490	15,17	81.000	84,83
1994	140.420	16.420	11,70	124.000	88,30
1995	81.000	19.000	23,46	62.000	76,54
1996	122.870	20.870	16,99	102.000	83,01
1997	107.310	22.310	20,79	85.000	79,21
1998	122.798	20.879	17,01	101.901	82,99
1999	47.275	21.410	45,28	25.865	54,72

ΠΗΓΗ: ΕΜΧ

Σύμφωνα με τον πίνακα 2.5 παρατηρούμε ότι οι μεγάλες διακυμάνσεις στις πωλήσεις οφείλονται στις ποσότητες που απορροφούνται από την εξωτερική αγορά. Οι συνολικές πωλήσεις σε κιλά κατά το έτος 1999 σε σχέση με το έτος 1998 μειώθηκαν κατά μεγάλο ποσοστό που έφτασε το -61,5%. Μεγάλη άνοδο των συνολικών πωλήσεων παρουσιάστηκε το 1994 που έφτασε 140.420 κιλά και είχε ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με το 1993 51,69%.

Φαίνεται ακόμη ότι η εξωτερική αγορά είναι η πιο σημαντική αφού οι εξαγωγές της φυσικής μαστίχας κατέχουν ποσοστό 80,96% σε σχέση με τις

συνολικές πωλήσεις, ενώ οι πωλήσεις στην εσωτερική αγορά κατέχουν μόλις το 19,52% σε σχέση με τις συνολικές πωλήσεις.

Όσον αφορά στις πωλήσεις στην εξωτερική αγορά, 31 χώρες ήταν αυτές που απορρόφησαν τη φυσική μαστίχα κατά την περίοδο 1992-1999.

2.2.4. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Όσον αφορά τον τομέα της μεταποίησης η διαδικασία μεταποίησης της φυσικής μαστίχας, πραγματοποιείται αποκλειστικά από την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου. Στην Ε.Μ.Χ. λειτουργεί εργοστάσιο που με τον κατάλληλο μηχανολογικό εξοπλισμό, παράγονται και τυποποιούνται τα υποπροϊόντα της φυσικής μαστίχας⁵.

A. Τα παράγωγα της μαστίχας

I. ΜΑΣΤΙΧΕΛΑΙΟ

Το μαστιχέλαιο είναι το αιθέριο έλαιο που παράγεται από την απόσταξη της μαστίχας.

Το μαστιχέλαιο παράγεται στο εργοστάσιο της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών από απόσταξη της φυσικής μαστίχας συνήθως μη εμπορεύσιμου τύπου. Συσκευάζεται σε φιάλες των 100, 200, 250 και 500 γραμμαρίων.

Η αναλογία της φυσικής μαστίχας στο τελικό προϊόν του μαστιχέλαιου είναι 33 προς 1 (δηλαδή για ένα κιλό μαστιχέλαιου απαιτούνται 33 κιλά μαστίχας). Σήμερα με τη συλλογή της μαστίχας σε υγρή μορφή είναι δυνατό να παραχθεί μέχρι και 17-20% μαστιχέλαιο από την απόσταξη της, το συνήθεις όμως ποσοστό είναι 12-13%.

---

⁵ Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου. (Η μαστίχα)

Το αιθέριο έλαιο χρησιμοποιείται από εταιρίες φαρμακευτικές και εταιρίες καλλυντικών και αρωμάτων.

2. Η ΤΣΙΚΛΑ ΕΛΜΑ

Η τσίχλα ΕΛΜΑ είναι η μοναδική στον κόσμο που παράγεται με φυσική πρώτη ύλη.

Έδη από το 1955 η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών άρχισε να ερευνά για την παραγωγή τσίχλας από μαστίχα. Η λειτουργία του εργοστασίου άρχισε το 1957 και τον πρώτο χρόνο παρήγαγε 8.000 κιλά τσίχλας από μαστίχα, ενώ το 1962 η παραγωγή είχε ανέβει στα 65.000 κιλά

Η λέξη ΕΛΜΑ προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων (ΕΛ)ΛΗΝΙΚΗ (ΜΑ)ΣΤΙΧΗ

Η τσίχλα από μαστίχα παράγεται με τήξη και ανάμιξη κυρίως μαστίχας, ζάχαρης και μαλακτικών. Τελευταία έχει κυκλοφορήσει και η ΕΛΜΑ χωρίς ζάχαρη με αναγραφόμενη σύνθεση: Φυσική Μαστίχα Χίου, Αρωματικά, Σορβιτόλη, Ξυλιτόλη, Μαννιτόλη, Κερί, Γλυκερίνη, Λεκιθίνη, Συνθετική βάση, Σταθεροποιητές.

Η τσίχλα ΕΛΜΑ είναι αγνό φυσικό προϊόν και επωφελές για την υγεία. Παρόλα αυτά κατέχει ένα μικρό τμήμα της αγοράς γύρω στο 4% ποσοστό όμως που μπορεί να θεωρηθεί αξιόλογο αφού το τμήμα αυτό της αγοράς κατέχεται χωρίς καμιά διαφημιστική προσπάθεια. Εξάλλου η τσίχλα ΕΛΜΑ παρά τα πλεονεκτήματά της είναι σκληρή, δε διαρκεί το άρωμα της, δε βρίσκεται εύκολα και έχει ξεπερασμένη συσκευασία.

Η αναλογία της φυσικής μαστίχας στο τελικό προϊόν της τσίχλας είναι 17% και συνήθως χρησιμοποιείται η χονδρή μαστίχα ή η πίττα η οποία δεν είναι εμπορικός τύπος στην φυσική της μορφή.

Η Νέα Γούμα ELMA ΧΩΡΙΣ ΖΑΧΑΡΗ.
Με Μαστίχα, Μαστιχέλαιο και Σουλτανόλη. Μία πακέ με υπέροχο άρωμα που διαρκεί.

3. ΜΟΣΧΟΛΙΒΑΝΟ

Το μοσχολίβανο παράγεται στο εργοστάσιο της Ε.Μ.Χ από τα υποπροϊόντα της φυσικής μαστίχας και συσκευάζεται σε κουτιά των 100 γραμμαρίων.

Το μοσχολίβανο είναι το θυμιάμα που παρασκευάζεται από κατώτερης ποιότητα μαστίχα (σκόνη, καζανομάστιχο), κολοφώνιο, διωγκωτικά τρίμματα και εμπλουτίζεται δε και με φυσικά αρώματα.

Για την παραγωγή του μοσχολίβανου αναλώνονται ετησίως 5 τόνοι υποπροϊόντων μαστίχας τα οποία είναι χωρίς εμπορική αξία.

Θεωρείται το καλύτερο και πλέον αρωματικό προϊόν στην ελληνική αγορά.

4. ΤΟ ΚΟΛΟΦΩΝΙΟ

Το κολοφώνιο είναι υποπροϊόν της απόσταξης του μαστιχέλαιου. Το κολοφώνιο είναι η ρητινική ουσία μετά την απομάκρυνση του αιθέριου ελαίου από τη μαστίχα.

Χρησιμοποιείται στην παραγωγή συνθετικού καουτσούκ, ελαστικών, πλαστικών, τεχνητών δερμάτων, λινελαίου, βερνικιών χρωμάτων και μοσχολίβανου.

B. Χρήσεις της μαστίχας

Οι χρήσεις της μαστίχας είναι οι εξής και αφορούν όλες τις μορφές της :

1. Ανθρώπινη κατανάλωση στη φυσική της κατάσταση υπό μορφή κόκκων (κομματιών) για μάσημα αντί τσίχλας ή για την οικοκυρική ζαχαροπλαστική και μαγειρική.
2. Στα εργαστήρια ζαχαροπλαστικής και αρτοποιίας σαν πρόσθετη ύλη για την παρασκευή γλυκισμάτων και αρτοσκευασμάτων.
3. Στη βιομηχανία και βιοτεχνία ποτών και γλυκισμάτων σαν πρόσθετη ύλη για ποτά, λουκούμια, καραμέλες και άλλα.
4. Στη βιομηχανία σαν πρώτη ύλη για την παραγωγή τσίχλας, μαστιχέλαιου, μοσχολίβανου, κολοφωνίου.
5. Τέλος η μαστίχα σε φυσική μορφή ή τα ενδιάμεσα βιομηχανικά προϊόντα της χρησιμοποιούνται για την παράγωγη φαρμάκων και βαφών.

Αναλυτικότερα για τις χρήσεις και ιδιότητες της μαστίχας, καθώς και για τις μορφές της φυσικής μαστίχας, παραθέτουμε το παράρτημα Ι

2.2.5. ΕΜΠΟΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Από τα παράγωγα της μαστίχας, σημαντικές είναι οι ποσότητες ως προς την κατανάλωση της τσίχλας.

Οι πωλήσεις τσίχλας κατά την περίοδο 1992-1999 δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες μεταβολές και κυμαίνονται περίπου στους 6 τόνους στην εσωτερική αγορά και στους 27 τόνους στην εξωτερική αγορά ετησίως.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ένωσης Μαστιχοπαραγωγών οι εξαγωγές τσίχλας κατά την περίοδο 1996-1997 φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.6**ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΤΣΙΚΛΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1996-1997**

ΧΩΡΑ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ (ΚΙΛΑ)	
	1997	1996
ΑΓΓΛΙΑ	273	182
ΓΑΛΛΙΑ		28
ΚΥΠΡΟΣ	10.882	8.561
ΛΙΒΑΝΟΣ	490	210
Σ. ΑΡΑΒΙΑ	16800	16.800
ΜΑΡΟΚΟ		210
ΙΣΠΑΝΙΑ		14
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	311	
ΣΥΝΟΛΟ	28.756	26.005

ΠΗΓΗ:Ε.Μ.Χ

Κατά την περίοδο 1997 σε σχέση με το 1996 οι εξαγωγές της τσίχλας αυξήθηκαν στην Αγγλία, την Κύπρο, και το Λίβανο ενώ στην Σαουδική Αραβία παρέμειναν σταθερές. Στην Γαλλία, το Μαρόκο και την Ισπανία δεν υπάρχει εξαγωγή τσίχλας κατά το έτος 1997 σε αντίθεση με την Αίγυπτο που το ίδιο έτος έχουμε εξαγωγή. Οι συνολικές πωλήσεις των εξαγωγών της τσίχλας αυξήθηκαν κατά 10,57% το 1997 σε σχέση με το έτος 1996.

Όσον αφορά τα λοιπά προϊόντα, οι πωλήσεις του μαστιχέλαιου είναι γύρω στους 17 τόνους ετησίως κυρίως στην αγορά του εσωτερικού.

Οι πωλήσεις κολοφωνίου είναι μικρές στην εσωτερική αγορά, ενώ εξάγεται στη Γαλλία σε περιορισμένες ποσότητες που δεν ξεπερνούν τα 2000-4000 κιλά ετησίως.

Τέλος το μοσχολίβανο πωλείται σε πολύ μικρές ποσότητες γύρω στον 1 τόνο κυρίως στην εσωτερική αγορά.

2.2.6. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ ΧΙΟΥ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.7

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

	1995	1996	1997	1998	1999
ΑΘΗΝΑ	10,095	5,12	5,80	8,1	10,10
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	5,097	6,60	6,02	6,3	6,40
ΧΙΟΣ	4,100	2,77	4,60	4,6	4,37

ΠΗΓΗ :Ε.Μ.Χ

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι οι πωλήσεις στην εσωτερική αγορά, γίνονται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και φυσικά στη Χίο που είναι η παράγωγος περιοχή. Οι πωλήσεις στην εσωτερική αγορά και ειδικότερα σε κάθε περιοχή ακολουθούν τις πληθυσμιακές τάσεις των διαμερισμάτων (πλην εκείνων της Χίου). Αυτό φαίνεται ευκρινώς από τις πωλήσεις Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Στην περιοχή της Αθήνας οι πωλήσεις παρουσιάζουν μετά το 1996 μια κάμψη για να φτάσει το 1999 στα επίπεδα του 1995. Η περιοχή της Θεσσαλονίκης έχει μια σταθερή διαχρονική αυξητική τάση.

Όπως είναι γνωστό από το έτος 1995 ύστερα από διάφορες ή διαχρονικές λύσεις και αναζήτηση, οι οποίες δημιούργησαν προβλήματα στα δίκτυα διανομής η EMX έχει παραχωρήσει την αποκλειστική αντιπροσώπευση της σε πανελλαδικό επίπεδο σε ένα μόνο αντιπρόσωπο, ο οποίος έχει δίκτυο στη Θεσσαλονίκη και τώρα προσπαθεί να δημιουργήσει δίκτυο και στην Κρήτη.

Με δεδομένα ότι :

1. Οι πωλήσεις στην Αθήνα διοχετεύονται στις περιοχές:

- ❖ Λοιπή Στερεά Ελλάδα
- ❖ Πελοπόννησο
- ❖ Ιόνια Νησιά
- ❖ Κρήτη

2. Οι πωλήσεις στη Θεσσαλονίκη διοχετεύονται στις περιοχές:

- ❖ Ήπειρο
- ❖ Θεσσαλία
- ❖ Μακεδονία
- ❖ Θράκη

3. Οι πωλήσεις στη Χίο διοχετεύονται στην περιοχή του Αιγαίου.

4. Ο πληθυσμός των παραπάνω περιοχών όπως και του συνόλου της χώρας λαμβάνονται όπως ήταν στην απογραφή του 1991. Με βάση αυτά διαμορφώνεται ο πίνακας 2.8 ο οποίος δείχνει την κατά κεφαλή κατανάλωση φυσικής μαστίχας στις παρακάτω περιοχές όπως και στο σύνολο της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.8

ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΜΑΣΤΙΧΑΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗ

	ΑΘΗΝΑ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	ΧΙΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ
1994	5,0	-	11,5	2,0
1995	1,7	1,5	9,7	1,3
1996	0,9	1,9	5,3	1,5
1997	1,0	1,7	7,1	1,5
1998	1,4	1,8	10,8	2,0
1999	1,7	1,8	10,2	2,2

ΠΗΓΗ : Ε.Μ.Χ

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα και όσον αφορά τις πωλήσεις φυσικής μαστίχας ανά περιοχή, εντοπίζουμε τα εξής στοιχεία:

- ❖ Οι πωλήσεις στην Αθήνα πέρασαν μια περίοδο πτώσης (1996-1998) και από το 1999 έφτασαν στα επίπεδα του 1995.
- ❖ Οι πωλήσεις στη Θεσσαλονίκη είχαν ένα σταθερό επίπεδο το οποίο παρουσιάζει μια τάση μικρής αλλά σταθερής αύξησης.
- ❖ Οι πωλήσεις στη Χίο εκτός από μια χρονιά (1999) έντονης κάμψης, κρατάνε ένα σταθερό επίπεδο, το οποίο είναι πολύ υψηλό σε σχέση με τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνονται.

Αναλύοντας την χωρική κατανομή των πωλήσεων φυσικής μαστίχας και συγκεκριμένα στον παραπάνω πίνακα όπου παρουσιάζεται διαχρονικά η κατά κεφαλή κατανάλωση φυσικής μαστίχας στις προαναφερόμενες περιοχές παρατηρούμε τα εξής στοιχεία:

1. Η κατά κεφαλή κατανάλωση φυσικής μαστίχας στις περιοχές που καλύπτει το δίκτυο των Αθηνών είναι η μικρότερη από τις άλλες δύο περιοχές των υπάρχοντων δικτύων αλλά και από την κατά κεφαλή κατανάλωση σε επίπεδο χώρας. Και αυτό παρά του ότι υπάρχει συγκέντρωση βιομηχανίας, ζαχαροπλαστείων και αρτοποιίας οι οποίοι είναι ή μπορεί να είναι από τους κύριους καταναλωτές μαστίχας.
2. Η κατά κεφαλή κατανάλωση μαστίχας στις περιοχές που καλύπτει το δίκτυο Θεσσαλονίκης είναι σημαντικά αυξημένη έναντι εκείνης της Αθήνας και μικρότερη από την κατά κεφαλή κατανάλωση σε επίπεδο χώρας. Αυτό μπορεί να σημαίνει δύο γεγονότα:
  - ❖ Είτε ότι είναι καλύτερα οργανωμένο το δίκτυο.
  - ❖ Είτε ο πληθυσμός είναι εθισμένος περισσότερο στην κατανάλωση μαστίχας.
3. Τέλος η κατά κεφαλή κατανάλωση φυσικής μαστίχας στην περιοχή που καλύπτει το δίκτυο της Χίου φαίνεται σημαντικά ανώτερη από την κατά κεφαλή κατανάλωση όλων των άλλων περιοχών και οπωσδήποτε πολύ μεγαλύτερη από εκείνη του συνόλου της Χώρας. Αυτό πιθανώς οφείλεται στο εξής:
  - ❖ Στον εθισμό της κατανάλωσης της μαστίχας λόγω παράδοσης, αν και η αυτοκατανάλωση των καλλιεργειών θα μπορούσε να εξισορροπήσει τον παράγοντα αυτό.
  - ❖ Η υπάρχουσα τοπική βιομηχανία βιοτεχνία παραδοσιακών γλυκισμάτων και ποτών είναι ένας σημαντικός καταναλωτής φυσικής μαστίχας.

- ❖ Η τουριστική κατανάλωση (εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού) μαστίχας, λόγω παράδοσης και με τη μορφή δώρων από κάθε επισκέπτη του νησιού.
- ❖ Η πιθανότητα λαθραίας εξαγωγής μαστίχας ιδιαίτερα προς την Τουρκία όπου είναι σχετικά εύκολη η πρόσβαση από τη Χίο.

Οι παραπάνω επισημάνσεις δίνουν την ευκαιρία εξαγωγής συμπερασμάτων ή στόχων αναφορικά με τη λειτουργία των δικτύων, ιδιαίτερα δε εκείνων της Αθήνας τα οποία φαίνεται να μην εξυπηρετούν ικανοποιητικά όλες τις περιοχές που καλύπτουν μέχρι σήμερα.

2.2.7. ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΖΩΝΗ

Η εξέλιξη των εξαγωγών κατά γεωγραφική ζώνη παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Τρεις είναι οι γεωγραφικές ενότητες με κοινά μεταξύ των χωρών που τις απαρτίζουν οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και εθιμικά στοιχεία, στις οποίες γίνονται εξαγωγές φυσικής μαστίχας:

1. Οι ευρωπαϊκές κατά αρχήν χώρες. Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει 13 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Οι Μουσουλμανικές Χώρες. 19 συνολικά χώρες της Ασίας και της Αφρικής.
3. Οι χώρες του Ειρηνικού. Στη ζώνη αυτή περιλαμβάνονται 4 χώρες.

Εκτός των Ευρωπαϊκών και Μουσουλμανικών χωρών που ήδη είναι γνωστές στην Ε.Μ.Χ παρατηρούμε ότι στη ζώνη του Ειρηνικού εντάσσονται η Αυστραλία, οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς και η Σιγκαπούρη. Οι χώρες αυτές μαζί με άλλες όπως Ιαπωνία, Κορέα, Ταϊβάν κ.λ.π. όπου δε γίνονται προς το παρόν εξαγωγές φυσικής μαστίχας, σχηματίζουν μια ομάδα χωρών με έντονη ανάπτυξη και παρουσία στον σύγχρονο κόσμο. Πολλοί οικονομολόγοι τοποθετούν εκεί το κέντρο της παρούσας αλλά και της μελλοντικής οικονομικής ανάπτυξης.

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ότι η Ε.Μ.Χ είναι ήδη παρούσα σε μερικές από τις παραπάνω αγορές, που παρουσιάζουν όπως θα δούμε στη συνέχεια ανοδικές τάσεις, και με το ότι η μαστίχα δεν χρησιμοποιείται μόνο παραδοσιακά, αλλά κατά σημαντικό ποσοστό απευθύνεται στην βιομηχανία, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και προσδιορίζει νέους στόχους για την Ε.Μ.Χ.

Οι εξαγωγές της μαστίχας κατά γεωγραφική ζώνη την περίοδο 1990-1999 παρουσιάζει την εξής πορεία:

- ❖ Οι Ευρωπαϊκές χώρες απορροφούν το 44,5% του όγκου εξαγωγών της προαναφερόμενης περιόδου με ετήσιες διακυμάνσεις από 32,2% έως 66,5%.
- ❖ Οι Μουσουλμανικές χώρες απορροφούν το 50,2% με διακυμάνσεις από 30,5% έως 64%.
- ❖ Οι χώρες του Ειρηνικού το 5,3%.

Οι εξαγωγές μαστίχας τόσο στις Ευρωπαϊκές όσο και στις Μουσουλμανικές χώρες παρουσιάζουν έντονες διακυμάνσεις. Με εξαίρεση τα έτη 1993, για τις Ευρωπαϊκές χώρες και 1994 για τις Μουσουλμανικές, που η μεγάλη αύξηση των εξαγωγών οφείλεται στις μεγάλες εισαγωγές μαστίχας από τη Γαλλία και τη Λιβύη αντίστοιχα, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα μεγάλες αυξητικές τάσεις.

Παρόλα αυτά θα πρέπει να τονισθεί ότι οι μέσες ετήσιες πωλήσεις μαστίχας στις δύο προαναφερόμενες ζώνες, όπως και στη ζώνη του Ειρηνικού, την περίοδο 1996-1999 είναι ανώτερες των μέσων ετήσιων πωλήσεων της περιόδου 1991-1995 όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.9
ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΖΩΝΗ
 [εξαγωγές σε κιλά]

ΖΩΝΕΣ / ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΤΩΝ	1991 – 1995	1995 – 1999	1991 – 1999
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	29.928	30.350	30.139
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	31.809	38.092	34.950
ΧΩΡΕΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ	2.458	5.513	3.980

ΠΗΓΗ : Ε.Μ.Χ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.10
ΕΞΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΖΩΝΕΣ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1990-2000) ΜΕΓΕΘΟΣ ΟΓΚΟΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ
 [εξαγωγές σε κιλά]

ΕΤΙ/ΕΞΑΓΩΓΗ	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	1990-2000
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ (ΚΙΛΑ)	41.336	23.430	27.745	45.554	29.885	23.028	26.283	34.919	33.382	28.134	29.036	342.732
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ %	51,4	40,0	52,5	66,5	32,2	48,0	44,3	42,5	43,8	40,0	35,6	44,5
ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ (ΚΙΛΑ)	37.925	33.281	23.205	20.928	59.550	22.082	28.176	42.793	37.340	37.365	44.512	387.427
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ %	47,1	56,6	43,9	30,5	64,1	46,0	47,5	52,0	48,9	53,5	54,5	50,2
ΧΩΡΕΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ (ΚΙΛΑ)	1.261	2.065	1.910	2.008	3.450	2.860	4.855	4.499	5.555	4.590	8.070	41.123
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ %	1,5	3,4	3,6	3,0	3,7	6,0	8,2	5,5	7,3	6,5	9,9	5,3
ΣΥΝΟΛΟ (ΚΙΛΑ)	80.552	58.776	52.860	68.490	92.885	47.970	59.314	82.211	76.277	70.359	81.618	771.282
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ΠΗΓΗ : Ε.Μ.Χ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ: ΑΓΓΛΙΑ, ΒΕΛΓΙΟ, ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ, ΓΑΛΛΙΑ, ΓΕΡΜΑΝΙΑ, ΔΑΝΙΑ, ΕΛΒΕΤΙΑ, ΙΤΑΛΙΑ, ΚΑΝΑΡΙΑ ΝΗΣΙΑ, ΚΥΠΡΟΣ, ΡΟΥΜΑΝΙΑ, ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΈΝΩΣΗ

ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ: ΑΙΓΥΠΤΟΣ, ΑΛΓΕΡΙΑ, ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ, ΕΝΩΜΕΝΑ ΑΡΑΒΙΚΑ ΕΜΙΡΑΤΑ, ΙΝΔΙΑ, ΙΟΡΔΑΝΙΑ, ΙΡΑΚ, ΚΟΥΒΕΙΤ, ΛΙΒΑΝΟΣ, ΛΙΒΥΗ, ΜΑΡΟΚΟ, ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ, ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ, ΠΑΚΙΣΤΑΝ, ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ, ΣΥΡΙΑ, ΤΖΙΜΠΟΥΤΙ, ΤΟΥΡΚΙΑ, ΤΥΝΗΣΙΑ

ΧΩΡΕΣ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ: ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ, ΚΑΝΑΔΑΣ, ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1990-1995 οι Ευρωπαϊκές και Μουσουλμανικές χώρες εναλλάσσονται στην πρώτη θέση, από άποψη εισαγωγών μαστίχας, εξαιτίας των διακυμάνσεων των αγορών 30 περίπου χωρών που τις απαρτίζουν και ιδιαίτερα των αυξομειώσεων των αγορών των δύο χωρών, της Γαλλίας και της Σαουδικής Αραβίας. Οι χώρες αυτές μονοπωλούν σχεδόν το ενδιαφέρον αφού απορροφούν το 58,3% και το 51,04% αντίστοιχα των συνολικών ποσοτήτων της μαστίχας που εξάγεται προς τις δύο αυτές ζώνες.

Από το 1995 έως το 1999 οι Μουσουλμανικές χώρες υπερτερούν σταθερά σε απόλυτους και σχετικούς αριθμούς. Το 2000 αντιπροσωπεύουν το 54,5% των συνολικών εξαγωγών φυσικής μαστίχας έναντι 47,1% του 1990. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τις Ευρωπαϊκές χώρες είναι το 2000 35,6% και το 1990 51,4%.

Η εξέλιξη μετά το 1996 καθορίζεται ουσιαστικά από τη μεγάλη αύξηση των εξαγωγών στη Σαουδική Αραβία και τη μικρή αύξηση εκείνων στη Γαλλία. Διαφορετική βεβαίως είναι η εξέλιξη στις χώρες του Ειρηνικού. Δύο είναι τα κύρια στοιχεία που χαρακτηρίζουν τις εξαγωγές μαστίχας στις παραπάνω χώρες. Πρώτο: Οι ετήσιες πωλήσεις δεν ακολουθούν τις διακυμάνσεις των ετήσιων πωλήσεων στις δύο άλλες ζώνες. Δεύτερο: Οι εξαγωγές στις χώρες αυτές ακολουθούν με σταθερούς ρυθμούς ανοδική πορεία.

Σε απόλυτους αριθμούς παρατηρούμε ότι οι εξαγωγές από 1.261 κιλά το 1990 ανήλθαν στα 3.450 κατά το 1994, στα 5.555 το 1998 και στα 8.070 κιλά

το 2000. Τα παραπάνω μεγέθη ευρίσκονται βεβαίως πολύ μακριά από τα αντίστοιχα των Ευρωπαϊκών και Μουσουλμανικών χωρών, δεν παύουν όμως να σηματοδοτούν μια τάση και μια προοπτική της οποίας η σημασία δεν πρέπει να υποτιμηθεί. Τέλος σημειώνουμε ότι η ζώνη του Ειρηνικού έχει σε σχετικούς αριθμούς τη μεγαλύτερη ανάπτυξη των μέσων ετήσιων πωλήσεων την περίοδο 1996-2000 έναντι 19,7% για τις Μουσουλμανικές χώρες και 1,4% για τις Ευρωπαϊκές χώρες.

2.2.8. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Η μοναδικότητα της μαστίχας Χίου είναι αυτή που την κάνει τόσο σημαντική. Όμως παράλληλα αυτή η μοναδικότητα είναι ένας από τους βασικότερους λόγους για τα πολλά και έντονα προβλήματα που αντιμετωπίζει το προϊόν.

Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μαστοχοπαραγωγοί είναι εκείνο της ικανοποίησης της ζήτησης της αγοράς. Ήταν επόμενο η αγορά της μαστίχας ύστερα από τη μεγάλη στροφή του ανθρώπου προς τα φυσικά αγαθά να αυξηθεί με αποτέλεσμα να μην επαρκεί η παραγόμενη σήμερα ποσότητα, με πιθανή αντικατάσταση από άλλες φυσικές ύλες αν υπάρχουν.

Ορισμένα από τα σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το προϊόν είναι τα εξής:

1. Η παραγωγή μαστίχας δεν καλύπτει τις ανάγκες της αγοράς.
2. Η αρχική επεξεργασία (καθαρισμός) της φυσικής μαστίχας είναι παραδοσιακή με αποτέλεσμα την επιβάρυνση του τελικού προϊόντος με μεγάλο κόστος εργατικών.
3. Οι μέχρι σήμερα γνωστές χρήσεις της μαστίχας είναι οι παραδοσιακές (μάσημα, μαστιχέλαιο, μοσχολίβανο) και αντιμετωπίζουν έντονο ανταγωνισμό από πλήρως υποκατάστατα, πιο μοντέρνα προϊόντα με αποτέλεσμα να μειώνονται συνεχώς οι πωλήσεις ιδιαίτερα στις

παραδοσιακές αγορές. Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών από μόνη της δεν είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει για την σύνταξη των απαραίτητων μελετών για τις εφαρμογές της μαστίχας στην ιατρική και την φαρμακοτεχνία που είναι και το μέλλον της μαστίχας. Τυχόν δε προσπάθεια της την φέρει αντιμέτωπη με τα οργανωμένα ιδιωτικά συμφέροντα.

4. Οι πρόσφατες πυρκαγιές κατέστρεψαν το 25% των μαστιχόδενδρων
5. Η μοναδικότητα του προϊόντος σε παγκόσμιο επίπεδο δίνει τη δυνατότητα στην Ένωση να αυξάνει τις τιμές και να ισορροπεί τη ζήτηση, παράλληλα όμως αυτή η μοναδικότητα δυσκολεύει την έρευνα όσον αφορά τη μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας στην παραγωγική διαδικασία.

Από όσα αναφέραμε παραπάνω γεννιέται η λογική επιθυμία να γίνουν ορισμένες ουσιαστικές παρεμβάσεις τόσο σε επίπεδο κράτους όσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Προτείνουμε:

1. Προστασία της μαστίχας και της καλλιέργειας της από την Ευρωπαϊκή Ένωση με τον χαρακτηρισμό της ως Κοινοτικού προϊόντος.
2. Θεσμοθέτηση των εξαγωγών πριμ, δεδομένου ότι η πολιτική της σκληρής δραχμής και οι διακυμάνσεις του δολαρίου έχει σαν αποτέλεσμα σημαντικές απώλειες για το προϊόν.
3. Δημιουργία κέντρου έρευνας και αξιοποίησης της μαστίχας.
4. Ένταξη της Ε.Μ.Χ στο πρόγραμμα INTERREG II για διασυνοριακή συνεργασία με την Κύπρο, τη Βουλγαρία, την Τουρκία και τις χώρες Μ. Ανατολής και Β. Αφρικής.
5. Προώθηση των προϊόντων της Ε.Μ.Χ που έχουν χαρακτηριστεί ως Π.Ο.Π (Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης) μέσω του ΠΕΠ Βόρειου Αιγαίου.
6. Αποζημίωση των πληγέντων Μαστιχοπαραγωγών από τον ΕΛΓΑ.
7. Πτώση ή επιδότηση των επιτοκίων δανεισμού.

8. Επιδότηση των μεταφορών των γεωργικών προϊόντων και εφοδίων από και προς το Νόμο Χίου.
9. Δημιουργία φραγμάτων στη Νότια Χίο.
10. Δεδομένου ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Μαστιχοπαραγωγών δεν έχει αποκλειστική απασχόληση την Μαστιχοκαλλιέργεια, πιστεύουμε ότι το εισόδημα που προέρχεται από αυτήν, πρέπει να τύχει ειδικής φορολογικής αντιμετώπισης.
11. Ενίσχυση της παραγωγής με σημαντικές επιδοτήσεις και οικονομικά κίνητρα για εγκατάσταση νέας μαστιχοφυτείας και ανανέωση των μη παραγωγικών, γέρικων μαστιχοδενδρών.
12. Χρηματοδότηση της Ε.Μ.Χ για την προβολή του προϊόντος, τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας της και την επάνδρωση της με απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό.

Η ζητούμενη κατά ανάγκη αύξηση των πωλήσεων φυσικής μαστίχας, ώστε η ζήτηση της από το εργοστάσιο της Ε.Μ.Χ να αυξηθεί, μειώνοντας σταδιακά την εξάρτηση από τις εξαγωγές πρώτης ύλης, αποτελούν στόχους που μπορούν να υλοποιηθούν με παράλληλες παρεμβάσεις σε πολλά επίπεδα.

Στο τέλος της εργασίας παραθέτουμε το ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι όπου παρουσιάζουμε αναλυτικότερα παρεμβάσεις που μπορούν να υλοποιηθούν για την αύξηση των πωλήσεων της φυσικής μαστίχας.

2.2.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΣΤΙΧΑ

Η μαστίχα Χίου είναι μοναδική στο είδος της και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την οικονομική ζωή και την ιστορική εξέλιξη της Χίου.

Παρά τις δυσμενείς συνθήκες καλλιέργειας και τα πολλαπλά προβλήματα που αντιμετωπίζει στην παραγωγή και διάθεση της, η μαστίχα εξακολουθεί να αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου εξαιτίας του μονοπωλιακού χαρακτήρα της.

Ειδικότερα τα τελευταία χρόνια γίνονται σημαντικές προσπάθειες για την προβολή και προώθηση του προϊόντος τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική αγορά.

Αποτελεί συνεπώς επιτακτική ανάγκη η συμμετοχή των δημόσιων, ιδιωτικών και τοπικών φορέων για την περαιτέρω προώθηση και προβολή της.

2.3. ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ ΧΙΟΥ

2.3.1. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ – ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

Τα εσπεριδοειδή είναι δένδρα αειθαλή που τα ονομάζουμε και ξινόκαρπα ή ξινά ή λεμονοπορτοκαλιά. Τα εσπεριδοειδή είναι είδη και ποικιλίες καρποφόρων δένδρων της φυλής των «Κιτριών». Η ποικιλία των εσπεριδοειδών της Χίου και ιδιαίτερα των μανταρινιών παρουσιάζεται ιδιαίζουσα, με έντονο άρωμα και εξεζητημένη γεύση τα οποία είναι γνωστά ως «χιώτικα μανταρίνια».

Η καλλιέργεια των χιώτικων εσπεριδοειδών παρουσιάζει τη μοναδική ιδιαιτερότητα ότι δεν γίνεται σε συνεχόμενες αγροτικές εκτάσεις, αλλά σε μεμονωμένα περιβόλια τα οποία είναι αναπόσπαστο μέρος των περιήμφων αρχοντικών περιτριγυρισμένα από υψηλούς περίτεχνους μαντρότοιχους οι οποίοι περικλείουν ολόκληρο το μεμονωμένο και ενιαίο σύνολο «κατοικία–αγροτική καλλιέργεια»⁶.

Για την καλύτερη απόδοση της καλλιέργειας οι παραγωγοί ακολουθούν εδώ και χρόνια διαδικασίες που περιλαμβάνουν τα εξής στάδια: α) το σκάψιμο που γίνεται μετά τη συγκομιδή, β) το κλάδεμα, γ) το καθάρισμα, δ) τη λίπανση και ε) το πότισμα.

Η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών είναι η κύρια καλλιέργεια της περιοχής του Κάμπου (μπορεί να χαρακτηριστεί ως μονοκαλλιέργεια) και καλλιεργείται σε 8.000 στρέμματα.

---

⁶ Αγροτικός συνεταιρισμός εσπεριδοειδών Χίου (εσπεριδοειδή).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

[έκταση σε στρέμματα]

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΗΣ %
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΕΣ	4.700	58,75
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΕΣ	2500	31,25
ΛΕΜΟΝΙΕΣ	800	10,00
ΣΥΝΟΛΟ	8.000	100,00

Πηγή: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑ Ν. ΧΙΟΥ

Όπως παρατηρούμε από τον Πίνακα 3.1, το μεγαλύτερο ποσοστό στρεμμάτων στο σύνολο της καλλιέργειας των εσπεριδοειδών αποτελούν οι μανταρινιές με 58,75%. Ακολουθούν οι πορτοκαλιές με 31,25% σε πολύ μικρότερο ποσοστό και οι λεμονιές με 10%.

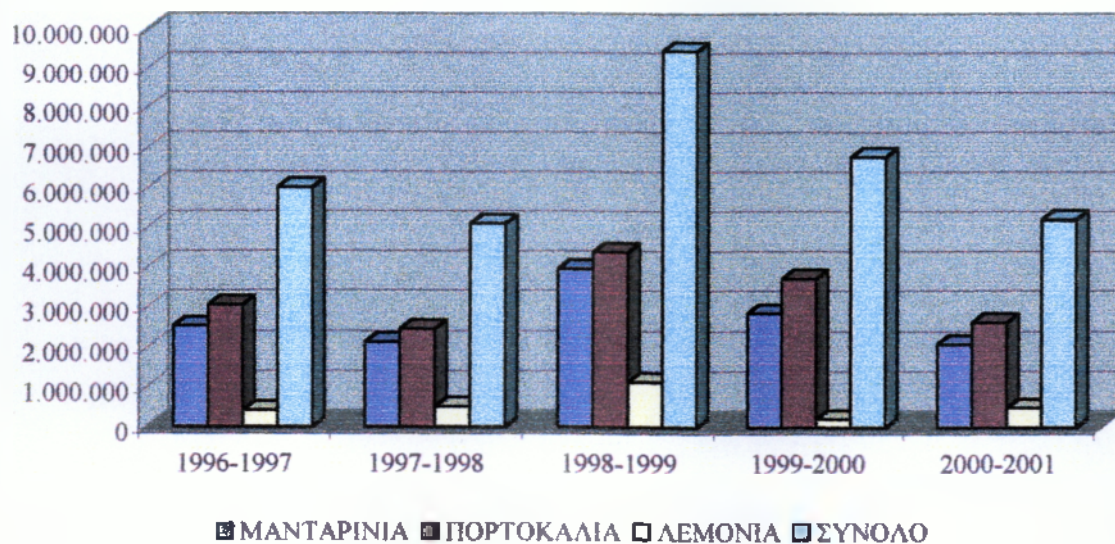
Από τα στοιχεία που έχουμε συλλέξει από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης και από τον Αγροτικό Συνεταιρισμό Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου παραθέτουμε πίνακα με τη συνολική παραγωγή των εσπεριδοειδών, στο Νομό Χίου. Τα παρακάτω στοιχεία αναφέρονται στην τελευταία πενταετία 1996-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ (1996-2001)

[παραγωγή σε κιλά]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ					
ΕΙΔΟΣ	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001
ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	2.528.630	2.123.540	3.958.120	2.854.650	2.090.510
ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	3.058.140	2.454.860	4.380.500	3.727.480	2.634.780
ΛΕΜΟΝΙΑ	420.780	510.830	1.123.420	205.830	490.510
ΣΥΝΟΛΟ	6.007.550	5.089.230	9.462.040	6.787.960	5.215.800

Πηγή: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

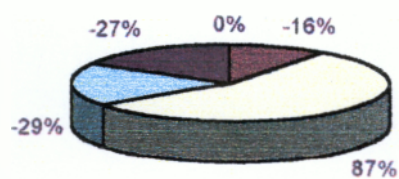

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.1
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΩΝ (1996-2001)

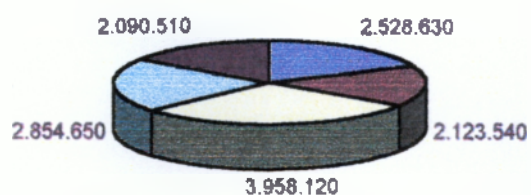
[Παραγωγή σε κιλά]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΠΙ ΤΗΣ%
1996-1997	2.528.630	-
1997-1998	2.123.540	-16
1998-1999	3.958.120	+87
1999-2000	2.854.650	-29
2000-2001	2.090.510	-27

Πηγή: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

■ 1996-1997 ■ 1997-1998 □ 1998-1999
 □ 1999-2000 ■ 2000-2001

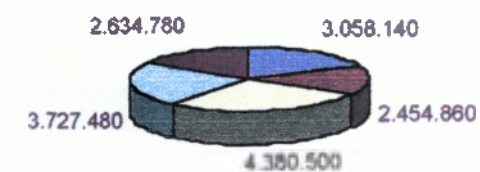
■ 1996-1997 ■ 1997-1998 □ 1998-1999
 □ 1999-2000 ■ 2000-2001

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.2
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΩΝ (1996-2001)

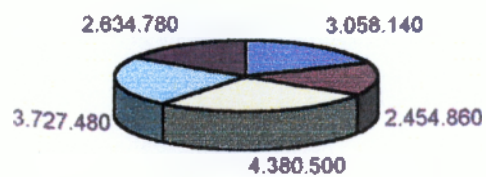
[Παραγωγή σε κιλά]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΠΙ ΤΗΣ%
1996-1997	3.058.140	-
1997-1998	2.454.860	-20
1998-1999	4.380.500	73
1999-2000	3.727.480	-15
2000-2001	2.634.780	-29

Πηγή: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

■ 1996-1997 ■ 1997-1998 □ 1998-1999
 □ 1999-2000 ■ 2000-2001

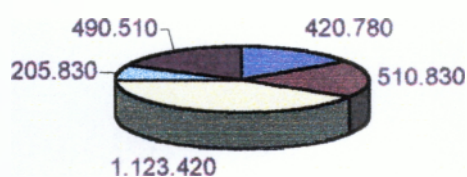

■ 1996-1997 ■ 1997-1998
 □ 1998-1999 □ 1999-2000
 ■ 2000-2001

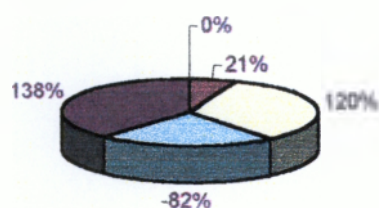
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.3
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΕΜΟΝΙΩΝ (1996-2001)
 [Παραγωγή σε κιλά]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΛΕΜΟΝΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΠΙ ΤΗΣ %
1996-1997	420.780	-
1997-1998	510.830	21
1998-1999	1.123.420	120
1999-2000	205.830	-82
2000-2001	490.510	138

Πηγή: Δ/ΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ Ν. ΧΙΟΥ

■ 1996-1997 ■ 1997-1998 □ 1998-1999
 ■ 1999-2000 ■ 2000-2001

■ 1996-1997 ■ 1997-1998 □ 1998-1999
 ■ 1999-2000 ■ 2000-2001

Όπως παρατηρούμε από τους παραπάνω πίνακες η αποδοτικότερη περίοδος παραγωγής των μανταρινιών, πορτοκαλιών και λεμονιών ήταν το 1998-1999.

Αυτό οφείλεται σε μια καλή περίοδο ανθοφορίας. Τα δένδρα έσφυζαν από ανθούς και κρατούσαν τους καρπούς τους χωρίς να επηρεαστούν από καιρικές συνθήκες ή άλλους παράγοντες.

Για το λόγο αυτό είχαμε την αποδοτικότερη περίοδο της τελευταίας πενταετίας.

Οι μειωτικές τάσεις που παρουσιάζονται ιδίως τα έτη 1999-2001 οφείλονται στις διάφορες καιρικές συνθήκες καθώς και στα φυτικά-ζωικά παράσιτα που βλάπτουν τα δένδρα. Επίσης το πάγωμα των τιμών σε χαμηλό επίπεδο των τελευταίων χρόνων, συντέλεσε στην αδιαφορία των παραγωγών και στην στροφή τους προς καλλιέργειες οικονομικά αποδοτικότερες.

2.3.2. Ο ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

Όσον αφορά τη διαχείριση της επεξεργασίας, μεταποίησης και εμπορίας των εσπεριδοειδών, δεν υπάρχουν ιδιωτικοί φορείς εκμετάλλευσης, παρά μόνο ένας συνεταιριστικός φορέας ο «Αγροτικός Συνεταιρισμός Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου» (Α.Σ.Ε.Χ.)

Ο Α.Σ.Ε.Χ. προήλθε από τη συγχώνευση τεσσάρων συνεταιρισμών Εσπεριδοκαλλιεργητών της Χίου το έτος 1985. Αυτοί οι 4 συνεταιρισμοί υπήρξαν πολύ δραστήριοι φορείς υπεράσπισης των συμφερόντων των

παραγωγών της περιοχής του Κάμπου και της Χίου γενικότερα, ασκώντας εξαγωγική δραστηριότητα προς τις χώρες της Ευρώπης.

Από τις πρώτες επιλογές που έκαναν μετά τη συγχώνευση τους ήταν να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για χυμοποίηση και διακίνηση των προϊόντων που μέχρι εκείνη τη στιγμή εμπορεύονταν ως νωπά. Στο νησί της Χίου όμως λειτουργούσε ήδη άλλο εργοστάσιο αντίστοιχης δραστηριότητας με αυτό που επιθυμούσε να ιδρύσει ο νέος φορέας. Το εργοστάσιο που προϋπήρχε ονομαζόταν ΕΒΕΚ. Α.Ε. και λειτουργούσε από το 1962 υπό την ιδιοκτησία του κυρίου Χανδρή.

Η ΕΒΕΚ. Α.Ε. σκόπευε να διακόψει τη λειτουργία της ακριβώς την περίοδο εκείνη που ο νεοϊδρυόμενος φορέας στόχευε να επεκτείνει τη δράση του. Μετά λοιπόν από μεσολάβηση και στήριξη της Νομαρχίας Χίου, η ΕΒΕΚ πωλείται στους συνεταιρισμούς σε συμφέροντες όρους.

Σήμερα απαριθμεί 537 μέλη, όλοι καλλιεργητές των μοναδικών εσπεριδοειδών της Χίου. Το εργοστάσιο χυμών του Α.Σ.Ε.Χ. είναι μια μικρομεσαίου μεγέθους μονάδα. Απασχολεί 13 μόνιμους και 4 εποχιακούς εργαζόμενους ανάλογα με τις ανάγκες του. Ασχολείται με την μεταποίηση και εμπορία χυμών, που παράγονται από μανταρίνια πορτοκάλια και λεμόνια, σε μια πλήρως καθετοποιημένη διαδικασία που ξεκινάει από την επεξεργασία και καταλήγει στην εμπορία των προϊόντων. Διαθέτει μια γκάμα τυποποιημένων προϊόντων σε χονδρική και λιανική πώληση (αεριούχα και σακχαρούχα ποτά διαφόρων τύπων, χυμούς, μαρμελάδες). Η συμβολή του Α.Σ.Ε.Χ στην ανάπτυξη της χωρικής μονάδας του Κάμπου Χίου αλλά και ολόκληρου του νησιού της Χίου είναι σημαντική.

Ο Α.Σ.Ε.Χ. είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τον χώρο του Κάμπου αφού το μεγαλύτερο μέρος της πρωτογενούς παραγωγής της περιοχής (η οποία είναι και μόνη όσον αφορά την μαζική παραγωγή εσπεριδοειδών στο νησί) καταλήγει για επεξεργασία σε αυτόν. Συνεπώς, βοηθάει στην αξιοποίηση της παραγωγής, στην εξεύρεση απασχόλησης των ατόμων και την ενδυνάμωση των παραγωγικών δομών, μιας και η γεωργία έχει μείνει στα χέρια των κατοίκων

μεγάλης ηλικίας με αρνητικές επιπτώσεις στον κλάδο των εσπεριδοειδών (εγκατάλειψη της περιοχής, απαρχαιωμένοι μέθοδοι παραγωγής, έλλειψη δυνατοτήτων αξιοποίησης της μοναδικότητας των προϊόντων). Βεβαίως αποτελεί και βασική πηγή εισοδήματος των παραγωγών. Παράλληλα ο Α.Σ.Ε.Χ. συμβάλλει στην ενδυνάμωση της τοπικής αγοράς, αλλά και σε επίπεδο ευρύτερο των χωρικών ορίων του νησιού, στο βαθμό που τα προϊόντα του διατίθενται και σε άλλες αγορές.

2.3.3. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

Η εταιρία Αγροτικός Συνεταιρισμός Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου είναι σήμερα η μοναδική επιχείρηση στην Χίο που ασχολείται με τη μεταποίηση και εμπορία χυμών, που παράγονται από μανταρίνια, πορτοκάλια και λεμόνια σε μια πλήρως καθετοποιημένη διαδικασία.

Η παραγωγική διαδικασία χωρίζεται σε 2 κλάδους εκμετάλλευσης

A) Στην επεξεργασία-χυμοποίηση των εσπεριδοειδών.

B) Στην εμφιάλωση των αναψυκτικών.

A) Επεξεργασία-χυμοποίηση εσπεριδοειδών

Αυτή η δραστηριότητα διαρκεί περίπου 5 μήνες. Συνήθως αρχίζει τον μήνα Δεκέμβριο και ολοκληρώνεται τον Απρίλιο. Αυτή η περίοδος διαφοροποιείται ανάλογα από τους διάφορους παράγοντες (όπως τις καιρικές συνθήκες, τις συνθήκες ζήτησης των εσπεριδοειδών για νωπή κατανάλωση κ.α.).

Οι παραγωγοί-συνέταιροι εισκομίζουν τα προϊόντα τους στις εγκαταστάσεις του εργοστασίου όπου αφού ζυγιστούν, εκφορτώνονται και καθαρίζονται (πλένονται με νερό). Αμέσως μετά περνούν από έλεγχο για να αφαιρεθούν πιθανοί χαλασμένοι καρποί και στη συνέχεια επεξεργάζονται. Έτσι αποχωρίζεται από τον καρπό εσάνς (αιθέριο έλαιο) και το μεγαλύτερο μέρος του χυμού. Το εσάνς αποθηκεύεται μετά από κατάλληλη επεξεργασία, σε

ειδικά δοχεία. Ο χυμός αφού αποστειρωθεί και καθαριστεί μέσα στις εγκαταστάσεις αποθηκεύεται στο ψυγείο του εργοστασίου. Από εκεί και πέρα είναι έτοιμος για τυποποίηση και για εμπορία ως χυμός.

Στο στάδιο αυτό της επεξεργασίας χυμοποίησης των εσπεριδοειδών παράγονται τα εξής προϊόντα:

- ❖ **Το αιθέριο έλαιο** μανταρινιού πορτοκαλιού και λεμονιού: είναι μοναδικής ποιότητας αιθέριο έλαιο (essence) που έχει ευχάριστη γεύση και έντονο άρωμα. Χρησιμοποιείται κυρίως ως ενδιάμεσο προϊόν για παραγωγή άλλων προϊόντων (ζαχαροπλαστική, αρώματα, κ.λ.π.). Ειδικότερα η παραγωγή μανταρινέλαιου έχει ιδιαίτερο οικονομικό ενδιαφέρον. Η απόδοση του κυμαίνεται μεταξύ 2-3-%.
- ❖ **Ο συμπυκνωμένος χυμός** μανταρινιού, πορτοκαλιού και λεμονιού στα 60 Brix.

Από στοιχεία που έχουμε συγκεντρώσει από τον Α.Σ.Ε.Χίου, παραθέτουμε πίνακα που αφορά την τελευταία τετραετία 1997-2001 και αναφέρονται οι ποσότητες των εσπεριδοειδών (μανταρινιών-πορτοκαλιών-λεμονιών) που φθάνουν στον Α.Σ.Ε.Χ. προς επεξεργασία καθώς και τις ποσότητες που παράγονται από τον συνεταιρισμό σε χυμό και αιθέριο έλαιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3
ΕΙΣΚΟΜΙΣΗ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΧΥΜΩΝ ΚΑΙ ΑΙΘΕΡΙΩΝ
ΕΛΑΙΩΝ
[παραγωγή σε κιλά]

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΑ	%	ΧΥΜΟΣ	%	ΑΙΘΕΡΙΟ ΕΛΑΙΟ	%
1997-1998	771.520	-	40.920	-	1348	-
1998-1999	1.795.050	+133	114.630	+180	2553	+89
1999-2000	1.197.340	-33,3	117.687	+2,7	1603	-37
2000-2001	1.005.626	-16	50.836	-57	1920	+20

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ	%	ΧΥΜΟΣ	%	ΑΙΘΕΡΙΟ ΕΛΑΙΟ	%
1997-1998	523.110	-	31.400	-	770	-
1998-1999	1.999.450	+282	141.714	+351	3642	+373
1999-2000	1.195.390	-40	77.083	-46	2.452	-33
2000-2001	1.027.832	-14	55.796	-28	1.292	-47

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΛΕΜΟΝΙΑ	%	ΧΥΜΟΣ	%	ΑΙΘΕΡΙΟ ΕΛΑΙΟ	%
1997-1998	-	-	-	-	-	-
1998-1999	505.790	-	29.380	-	1.129	-
1999-2000	51.810	-90	2.940	-90	96	-92
2000-2001	-	-	-	-	-	-

Πηγή :Α.Σ.Ε.Χ

Όπως παρατηρούμε από τους παραπάνω πίνακες η αποδοτικότερη χρονική περίοδος εισκομίσεις των εσπεριδοειδών στον Α.Σ.Ε.Χίου ήταν το 1988-1989. Αυτό συνέβη λόγω της μεγάλης ανθοφορίας και κράτησης των καρπών στα δένδρα. Η επόμενη περίοδος έως το 2001 παρουσιάζει μειωτικές τάσεις στο σύνολο της παραγωγής των εσπεριδοειδών.

Ειδικότερα τη μεγαλύτερη αύξηση στην εισκομιδή των εσπεριδοειδών την περίοδο 1998-1999 παρουσίασαν τα πορτοκάλια με ποσοστιαία μεταβολή της οξέος του 282% που συνεπάγεται και σε ανάλογη αύξηση στο χυμό και στο αιθέριο έλαιο. Επίσης στο σημαντικότερο προϊόν παραγωγής του Α.Σ.Ε.Χίου, το αιθέριο έλαιο του μανταρινιού (λόγω των εσόδων που προσφέρει) σημαντικότερη περίοδος υπήρξε αντίστοιχα το 1998-1999 με ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 89%. Όσον αφορά την εισκόμιση λεμονιών στο εργοστάσιο, παρατηρούμε ότι δεν επαρκούν για χυμοποίηση παρά μόνο τις περιόδους 1998-1999και 1999-2000.

B) Το στάδιο της εμφιάλωσης των αναψυκτικών

Γίνεται όλο τον χρόνο ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς αλλά εντατικοποιείται τους θερινούς κυρίως μήνες. Οι χυμοί λοιπόν που έχουν συγκεντρωθεί τους χειμερινούς μήνες τυποποιούνται για να διατεθούν στην αγορά. Φυσικά θα υποστούν κάποια επιπλέον επεξεργασία ανάλογα με τον τύπο του προϊόντος. Έτσι άλλη είναι η επεξεργασία εάν πρόκειται για προϊόν προς άμεση κατανάλωση και άλλη αν το προϊόν θα δοθεί συμπυκνωμένο, σακχαρούχο ή αεριούχο. Αυτό απαιτεί μια καλή σειρά μηχανημάτων που να είναι σύγχρονη ,ώστε το προϊόν να βγαίνει όσον το δυνατό πιο προηγμένο.

Στο στάδιο της εμφιάλωσης των αναψυκτικών παράγονται τα εξής προϊόντα :

- ❖ Ζαχαρούχος χυμός μανταρινιού-πορτοκαλιού-λεμονιού.
- ❖ Αραιωμένος χυμός 1,5lt. μανταρινάδας-πορτοκαλάδας-λεμονάδας.
- ❖ Πλαστικά μπουκαλάκια 0,33lt. μανταρινάδας, πορτοκαλάδας, λεμονάδας, γκαζόζας αεριούχα ή μη.
- ❖ Γυάλινα μπουκαλάκια 0,25 lt μανταρινάδας, πορτοκαλάδας, λεμονάδας, γκαζόζας ,σόδας αεριούχα ή μη.

2.3.4. ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

Το στάδιο της εμπορίας έχει να κάνει με τη διακίνηση των παραγόμενων προϊόντων στην αγορά. Η εμπορία των προϊόντων του συνεταιρισμού αναφέρεται είτε σε τυποποιημένα έτοιμα προϊόντα, είτε σε προϊόντα για οποιαδήποτε άλλη χρήση από άλλες επιχειρήσεις.

Μολονότι το εμπορικό δίκτυο του Α.Σ.Ε.Χίου εμφανίζεται ανεπαρκές στην προώθηση των προϊόντων του παρόλα αυτά την τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται μια αυξητική πορεία των παραγόμενων προϊόντων και μια ιδιαίτερη σημαντική άνοδος των πωλήσεων.

Καθοριστικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζει η ένταξη του Α.Σ.Ε.Χ στην Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II (του Νομού Χίου) και στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου, που έγιναν επενδύσεις σε νέα πάγια με αποτέλεσμα τον εκσυγχρονισμό του εργοστασίου των χυμών και την παραγωγή νέων προϊόντων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΧΥΜΩΝ
 [παραγωγή σε κιλά]

ΕΙΔΟΣ/ ΕΤΟΣ	1997	1998	%	1999	%	2000	%
ΧΥΜΟΣ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ	65.876	69013	4,76	74.588	8,08	99.254	33,06
ΧΥΜΟΣ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ	65.748	73.123	11,21	141.536	93,55	64.680	-118,8
ΧΥΜΟΣ ΛΕΜΟΝΙ	2.870	0	0,00	26.871	+	4.217	-537,2
ΑΙΘΕΡΙΟ ΕΛΑΙΟ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΟΥ	2.328	1.450	-60,10	3.789	161,31	1.869	-102,72
ΑΙΘΕΡΙΟ ΕΛΑΙΟ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΟΥ	2.482	790	-214,17	3.746	374,17	2.442	-53,39
ΑΙΘΕΡΙΟ ΕΛΑΙΟ ΛΕΜΟΝΙΟΥ	117	75	-56,00	410	446,66	96	-327,08

Πηγή :Α.Σ.Ε.Χ.

Τα παραπάνω στοιχεία του Πίνακα 3.4 αφορούν προϊόντα που παράγονται στον κλάδο της επεξεργασίας χυμών. Διατίθενται κυρίως σε όμοιες βιομηχανίες με τον Α.Σ.Ε.Χ παραγωγής αναψυκτικών. Επίσης υπάρχουν εξαγωγές συμπυκνωμένου χυμού μανταρινιού και αιθέριου ελαίου μανταρινιού στη Γερμανία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.4
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΧΥΜΩΝ

[παραγωγή σε κιλά]

ΕΙΔΟΣ/ ΕΤΟΣ	1997	1998	%	1999	%	2000	%
ΒΑΖΟ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ	1.395	1.097	-27,16	926	-18,45	1.063	14,79
ΒΑΖΟ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ	565	494	-14,37	444	-11,26	415	-6,98
ΒΑΖΟ ΛΕΜΟΝΙ	160	175	9,37	103	-69,90	297	188,34
ΦΙΑΛΗ 2Κ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ	539	468	-15,17	364	-25,50	412	13,18
ΦΙΑΛΗ 2Κ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ	211	106	-99,05	80	32,50	109	36,25
ΦΙΑΛΗ 2Κ ΛΕΜΟΝΙ	113	65	-73,84	68	4,61	85	23,5
ΦΙΑΛΗ 4Κ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ	278	238	-16,80	306	28,50	251	-21,91
ΦΙΑΛΗ 4Κ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ	56	83	48,21	77	-7,79	73	-0,5
ΦΙΑΛΗ 4Κ ΛΕΜΟΝΙ	7	39	+28,57	1	-88,8	11	1000

Πηγή : Α.Σ.Ε.Χ.

Τα προϊόντα που παρουσιάζονται στον πίνακα 3.5 αφορούν επίσης τον κλάδο επεξεργασίας χυμών και διατίθενται κυρίως σε μικρούς επαγγελματίες και σε λιανικές πωλήσεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.5
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΕ ΦΙΑΛΕΣ

ΕΙΔΟΣ/ΕΤΟΣ	1997	1998	%	1999	%	2000	%
ΖΑΧΑΡΟΥΧΟ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ	18.567	21.681	16,77	22.440	3,52	23.176	3,25
ΖΑΧΑΡΟΥΧΟ ΠΟΡΤΟΚΑΛΙ	48.658	55.006	13,04	53.998	-1,87	58.562	8,45
ΖΑΧΑΡΟΥΧΟ ΛΕΜΟΝΙ	8.241	8.985	9,02	10.057	11,93	10.637	5,76
ΜΑΝΤΑΡΙΝΑΔΑ 1,5	5.319	5.514	3,66	8.525	54,60	8.414	-1,31
ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ 1,5	14.442	13.947	-3,54	13.183	-5,79	15.264	15,78
ΛΕΜΟΝΑΔΑ 1,5	651	3.161	385,56	4.884	54,50	5.533	13,28

Πηγή : Α.Σ.Ε.Χ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.7

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΕ ΚΙΒΩΤΙΑ ΤΩΝ 24 ΤΕΜΑΧΙΩΝ

ΕΙΔΟΣ/ΕΤΟΣ	1997	1998	%	1999	%	2000
ΜΑΝΤΑΡΙΝΑΔΑ 0,33				85		970
ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ 0,33				844		1.649
ΛΕΜΟΝΑΔΑ 0,33				28		750
ΓΚΑΖΟΖΑ 0,33				327		834
ΜΑΝΤΑΡΙΝΑΔΑ 0,25				70		9.992
ΠΟΡΤΟΚΑΛΑΔΑ 0,25				88		22.866
ΛΕΜΟΝΑΔΑ 0,25				20		10.657
ΓΚΑΖΟΖΑ 0,25						10.254
ΣΟΔΑ						292

Πηγή :Α.Σ.Ε.Χ

Αυτά τα προϊόντα αφορούν τον κλάδο του εμφιαλωτηρίου (αναψυκτικά), όπου με τον εκσυγχρονισμό του Α.Σ.Ε.Χ μέσω του προγράμματος Leader II, έχουμε την παραγωγή 2 νέων προϊόντων, τυποποιημένα σε συσκευασίες (πλαστική φιάλη 0,33 lt και γυάλινη φιάλη 0,25 lt). Διατίθενται στο εμπόριο στην τοπική αγορά αλλά και σε πελάτες εκτός της Χίου, χονδρικός και λιανικός. Αυτά τα νέα είδη συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη του Α.Σ.Ε.Χ., και συντελούν στην αύξηση των πωλήσεων, του Συνεταιρισμού.

2.3.5. ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ

Ο καρπός του πορτοκαλιού και του μανταρινιού είναι άριστο φρούτο πλούσιο σε βιταμίνες Α,Β,С και Ρ, άλατα ασβεστίου και φωσφόρου. Δίνουν εξαιρετες μαρμελάδες και γενικά φτιάχνονται γλυκά του κουταλιού.

Ο χυμός τους είτε είναι φυσικός είτε με ή χωρίς ανθρακικό οξύ ως πορτοκαλάδα-μανταρινάδα-λεμονάδα αποτελεί εξαιρετικό προϊόν. Το φλούδι κυρίως του πορτοκαλιού ξηραμένο, ζαχαρωμένο ή συντηρημένο χρησιμοποιείται στη ζαχαροπλαστική και την μαγειρική. Δίνουν εξαιρετο αιθέριο έλαιο που έχει πολλές χρήσεις στην ποτοποιία, αρωματοποιία,

φαρμακευτική και αλλού. Από τα άνθη παράγεται άρωμα, το ανθόνερο, και από τα φύλλα ιδιαίτερο αιθέριο έλαιο που έχει χρήσεις στην ιατρική, την αρωματοποιία και την ζαχαροπλαστική.

2.3.6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο σημαντικότερος κίνδυνος αλλοίωσης της φυσιογνωμίας της περιοχής προέρχεται από την χαμηλή οικονομική απόδοση της καλλιέργειας των εσπεριδοειδών με πιθανή συνέπεια την σταδιακή παραμέληση και εγκατάλειψη της και τη στροφή των κατοίκων σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες που δεν είναι συμβατές με το φυσικό και ιστορικό περιβάλλον του Κάμπου.

Τα εσπεριδοειδή του Κάμπου τα οποία αντιπροσωπεύουν ολόκληρη την καλλιέργεια εσπεριδοειδών Χίου, εκτός από την εντόπια νωπή κατανάλωση τους, κατευθύνονται κυρίως στην μονάδα χυμοποίησης και παραγωγής essence του Αγροτικού Συνεταιρισμού Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου (Α.Σ.Ε.Χ).

Ο Α.Σ.Ε.Χ. παρότι διαθέτει ένα προϊόν όπως ο χυμός των εσπεριδοειδών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που παρουσιάζει δυνατότητες επιτυχημένης και αποδοτικής ενασχόλησης, αντιμετωπίζει μια σειρά προβλημάτων (από παλιά δάνεια) τα οποία έχουν καθορίσει την πορεία του έως σήμερα και δεν έχουν επιτρέψει την πλήρη και κερδοφόρο εκμετάλλευση των εγγενών χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων του προϊόντος .

Ανασταλτικοί παράγοντες όλων αυτών των προβλημάτων ήταν η ένταξη του Α.Σ.Ε.Χ στην Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader II.Εδώ βλέπουμε και την συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Νομού Χίου, όσον αφορά την προώθηση και προβολή των προϊόντων, με σκοπό την ενδυνάμωση της τοπικής παραγωγής των εσπεριδοειδών της Χίου.

2.4. ΕΛΑΙΟΔΕΝΔΡΟ

2.4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελιά είναι ένα από τα μακροβιότερα δέντρα και καλλιεργείται από τα αρχαία χρόνια στην περιοχή της Μεσογείου. Η ελιά αποτελεί ακόμη και στις μέρες μας το σύμβολο της ειρήνης και της νίκης. Με κλαδί αγριελιάς στεφάνωναν και τους Ολυμπιονίκες. Από τον καρπό της ελιάς παράγεται το σπουδαιότερο για την Ελλάδα φυτικό έλαιο, το ελαιόλαδο. Το ελαιόλαδο με ευχάριστη οσμή και γεύση, βγαίνει από τους καρπούς της ελιάς με την πολτοποίηση τους. Η εξαγωγή του λαδιού πραγματοποιείται στα ελαιοτριβεία. Το ελαιόλαδο είναι πλούσιο σε βιταμίνες και αποτελεί το εκλεκτότερο μαγειρικό έλαιο. Αποτελεί βασική τροφή του λαού μας και είναι από τα σπουδαιότερα προϊόντα της χώρας μας.

2.4.2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Στο Νομό της Χίου η καλλιέργεια ελαιόδενδρου είναι περιορισμένη. Υπάρχουν διάσπαρτες καλλιέργειες σε όλη την περιφέρεια του νησιού, χωρίς όμως να υπάρχει εντατική καλλιέργεια για παραγωγή ελαιολάδου⁷.

Στον πίνακα 4.1 που ακολουθεί παραθέτουμε στοιχεία με τον αριθμό των ελαιόδενδρων τα κιλά από τις ελιές που μαζεύτηκαν και τους παραγωγούς για την τριετία 1998-2001.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΛΑΙΟΔΕΝΔΡΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΔΕΝΔΡΑ	ΕΛΙΕΣ/ΚΙΛΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ
1998-1999	611.213	5.214.496	4.448
1999-2000	424.230	947.502	2.693
2000-2001	533.375	2.244.047	3.563

Πηγή: Ε.Α.Σ. Χίου

⁷ Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Χίου «ΤΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ».

Όπως παρατηρούμε από τον πίνακα μεγαλύτερη πτώση της παραγωγής των ελιών είχαμε το έτος 1999-2000 σε 947.502 ελιές σε κιλά από 5.214.496 κιλά που ήταν το έτος 1998-1999. Αυτό οφείλεται στην μη καρποφορία των ελιών το έτος 1999-2000 αφού τα δένδρα μειώθηκαν σε 424.230 από 611.213 που ήταν το προηγούμενο έτος. Δεν μπορούμε να παραθέσουμε ποσοστά μεταβολής για τα παραπάνω στοιχεία γιατί υπάρχει μεταβολή στον αριθμό των παραγωγών μεταξύ των χρονικών περιόδων.

2.4.3. ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Όσον αφορά την καλλιέργεια και παραγωγή των ελαιόδενδρων, υπάρχει ο συνεταιριστικός φορέας διαχείρισης για όλο το Νομό, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Χίου (Ε.Α.Σ.). Υπάρχουν όμως και ιδιωτικοί φορείς που ασχολούνται κυρίως με τη μεταποίηση και αυτά είναι τα ελαιοτριβεία όπου γίνεται η παραγωγή ελαιολάδου.

Η Ε.Α.Σ. Χίου είναι ο δεύτερος πρωτοβάθμιος συνεταιρισμός μετά την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου. Σε αυτήν υπάγονται όλοι οι δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί του Νομού. Ανήκουν σε αυτόν 34 συνεταιρισμοί ελαιοπαραγωγών.

Η Ε.Α.Σ. μεσολαβεί για την επιδότηση ελαιόδενδρων που εισπράττουν οι παραγωγοί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι παραγωγοί εισκομίζουν τον καρπό στα ελαιοτριβεία για την παραγωγή ελαιολάδου. Από εκεί λαμβάνουν τις αποδείξεις τους, τις οποίες και προσκομίζουν στους συνεταιρισμούς που είναι μέλη. Εν συνέχεια οι συνεταιρισμοί ομαδοποιούν τις αποδείξεις και με τη σειρά τους τις προσκομίζουν στην Ε.Α.Σ. Χίου. Η Ε.Α.Σ. Χίου επεξεργάζεται τα στοιχεία τα οποία τα υποβάλλει στη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης για έγκριση.

2.4.4. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Ο κλάδος της μεταποίησης όσον αφορά την ελιά, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τα ελαιοτριβεία. Είναι ιδιωτικές μονάδες μεταποίησης, οι οποίες παραλαμβάνουν τον καρπό από τους παραγωγούς και παράγουν ελαιόλαδο. Στον πίνακα 4.2 παραθέτουμε στοιχεία με την εισκόμιση καρπών και την παραγωγή ελαιόλαδου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΛΙΩΝ-ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ (1998-2001)

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΕΛΙΕΣ/ΚΙΛΑ	ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ/ΚΙΛΑ
1998-1999	5.214.496	1.194.459
1999-2000	947.502	256.434
2000-2001	2.244.047	528.056

Πηγή: Ε.Α.Σ. Χίου

Όπως παρατηρούμε από τον πίνακα καλύτερη χρονική περίοδος παραγωγής ελιών είναι το 1998-1999 αφού είχαμε 5.214.496 κιλά σε ελιές και είχαμε παραγωγή ελαιολάδου 1.194.459 κιλά. Μεγάλη πτώση της παραγωγής ελαιολάδου είχαμε το έτος 1999- 2000 που έφτασε τα 256.434 κιλά και αυτό οφείλεται στην μεγάλη μείωση της παραγωγής των ελιών σε 947.502 κιλά. Δεν μπορούμε να παραθέσουμε ποσοστά μεταβολής για τα παραπάνω στοιχεία γιατί υπάρχει μεταβολή στον αριθμό των παραγωγών μεταξύ των χρονικών περιόδων.

2.4.5. ΕΜΠΟΡΙΑ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ

Το εμπόριο του ελαιόλαδου στο Νομό της Χίου δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένο και περιορίζεται μόνο στη τοπική αγορά. Δεν καλύπτει τις τοπικές ανάγκες και γιαυτό γίνεται εισαγωγή από την υπόλοιπη Ελλάδα, για τις ανάγκες της αγοράς.

2.4.6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ελαιόλαδο εξαιτίας της μικρής παραγωγής στο Νομό Χίου δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο και περιορίζεται μόνο για τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής. Παρατηρούμε ότι η παραγωγή του ολοένα και μειώνεται κατά τα τελευταία έτη και αυτό οφείλεται στη μη καλή ποιότητα του και στη σημαντική αύξηση της αγρανάπαυσης (εγκατάλειψη) των καλλιεργούμενων εκτάσεων. Επίσης η πτώση της τιμής του λαδιού κατά τα τελευταία έτη σε άλλες περιοχές και η καλή ποιότητα του λαδιού σε αυτές (Καλαμάτα, Μυτιλήνη) δίνει το κίνητρο στους κατοίκους να καλύπτει τις ανάγκες του με την εισαγωγή του λαδιού.

2.5. ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

2.5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ

Στα μέσα του 1988 οι ψαράδες της περιοχής της Χίου έβλεπαν να πλέουν στην επιφάνεια της θάλασσας κάτι παράξενες για την εποχή κατασκευές που φιλοξενούσαν ψάρια μέσα σε δίκτυα. Αυτοί οι ψαράδες ήταν οι μάρτυρες της στιγμής της γέννησης αυτού που αργότερα θα αποτελούσε τη πρώτη δύναμη στην Ευρώπη αλλά και στον κόσμο ολόκληρο, στο χώρο της ιχθυοκαλλιέργειας και των ιχθύων γενικότερα⁸.

Οι ιχθυοκαλλιέργειες άρχισαν να λειτουργούν στη Χίο από το 1988 με μια μονάδα πάχυνσης στα Καρδάμυλα της Χίου με δυνατότητα παραγωγής 200 τόνων η λεγόμενη «ΝΗΡΕΑΣ». Στα πλαίσια της πλήρους αυτονόμησης και καθετοποίησης της παραγωγής το 1990 ολοκληρώνει την παραγωγή του

---

⁸ Νηρέας «Ιχθυοκαλλιέργειες».

πρώτου ιχθυογεννητικού σταθμού παραγωγής γόνου στα Καρδάμυλα σε έκταση 10.000 τετραγωνικών μέτρων και με δυνατότητα παραγωγής 7.000.000 ιχθυδίων ετησίως. Η ίδρυση ιχθυογεννητικού σταθμού συντέλεσε στη μη διαφυγή συναλλάγματος στη γειτονική χώρα για την αγορά γόνου.

Στα τέλη του 1992 ιδρύεται από τους μετόχους του Νηρέα νέα εταιρία με την επωνυμία «ΠΡΩΤΕΥΣ» και έχει δυνατότητα παραγωγής 360 τόνων. Την ίδια χρονιά ολοκληρώθηκε η κατασκευή του πρώτου υπερσύγχρονου συσκευαστηρίου στη Λαγκάδα.

Με την ίδρυση δύο νέων μονάδων πάχυνσης στο Γαβάθι των Οινουσσών και στο Ροδόσι του Δήμου Καρδαμύλων και με την επέκταση του ιχθυογεννητικού σταθμού της Χίου, οι εγκαταστάσεις της Χίου περιλαμβάνουν 7 μονάδες πάχυνσης και έχουν μια συνολική δυναμικότητα παραγωγής 15 εκ. ιχθυδίων το χρόνο. Επιπλέον η ΝΗΡΕΥΣ κατέχει το 51% της εταιρίας «ΟΙΝΟΥΣΣΕΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΗ Α.Ε.».

Η εξαγορά της εταιρίας «ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΟΦΕΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΑΕΒΕ» πρόσθεσε στον όμιλο εταιριών «ΝΗΡΕΥΣ» τρεις ακόμη μονάδες πάχυνσης (δύο στον Αστακό και μία στο Γαλαξίδι) συνολικής δυναμικότητας 1.550 τόνων ετησίως και έναν ακόμη υπερσύγχρονο ιχθυογεννητικό σταθμό, τον μεγαλύτερο στην κατηγορία του, δυναμικότητας 30 εκ. ιχθυδίων ετησίως. Με την ίδρυση μιας ακόμη μονάδας πάχυνσης στο Αλιβέρι της Εύβοιας δυναμικότητας 300 τόνων ετησίως, οι εγκαταστάσεις της εταιρίας στην υπόλοιπη Ελλάδα περιλαμβάνουν 4 μονάδες πάχυνσης και μπορούν να παράγουν 45 εκ. ιχθυΐδια ετησίως. Έτσι η συνολική δυναμικότητα του ομίλου «ΝΗΡΕΥΣ» ανέρχεται στην παραγωγή 4.850 τόνων ψαριών και 60 εκ. ιχθυδίων ετησίως.

Παρακάτω εκτίθεται πίνακας της συνολικής παραγωγής του «ΝΗΡΕΥΣ ΧΙΟΥ» κατά τα τρία τελευταία έτη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1

Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΨΑΡΙΩΝ ΚΑΙ ΙΧΘΥΔΙΩΝ ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ(1998-2000)

ΕΤΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΨΑΡΙΩΝ ΕΤΗΣΙΩΝ (ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ)	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΙΧΘΥΔΙΩΝ ΕΤΗΣΙΩΣ (ΣΕ ΤΟΝΟΥΣ)	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΨΑΡΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΙΧΘΥΔΙΩΝ
1998	4.000	54.000.000	-	-
1999	4.200	55.300.000	5	2,047407
2000	4.580	60.000.000	9,047619	8,499096

Πηγή: Νηρέας

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε μια σημαντική αύξηση τόσο στην παραγωγή ψαριών όσο και στην παραγωγή ιχθυδίων από έτος σε έτος. Η παραγωγή ψαριών και ιχθυδίων ακολουθούν αύξουσα ζήτηση. Αυτό οφείλεται στις υψηλές προδιαγραφές των προϊόντων, στην καλή ποιότητα τους και στην πιστοποίηση από το Υπουργείο Γεωργίας ότι η «ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.» είναι η πρώτη εταιρία του κλάδου για την τήρηση προδιαγραφών ποιότητας και υγιεινής στο χώρο συσκευασίας ψαριών με βάση τις προδιαγραφές της Ε.Ε.

2.5.2. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Η τελευταία μεγάλη επένδυση του ομίλου «ΝΗΡΕΑΣ» είναι η δημιουργία ενός υπερσύγχρονου εργοστασίου μεταποίησης ιχθυηρών στο Κορωπί της Αττικής. Το εργοστάσιο αυτό παράγει κατεψυγμένα, καπνιστά, λαδερρά και άλλα προϊόντα που προέρχονται από μεταποίηση των θαλασσινών γενικά. Η αποδοχή των προϊόντων τόσο στην Ελληνική αγορά όσο και στην Ευρωπαϊκή είναι ικανοποιητική.

Με τη λειτουργία του εργοστασίου στο Κορωπί και την άμεση αποδοχή των μεταποιημένων προϊόντων από την Ελληνική και Ευρωπαϊκή αγορά η εταιρία «ΝΗΡΕΑΣ» παρουσιάζει μεγάλη επιτυχία στην παραγωγή νέων προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας, δηλαδή φαγκριού, λυθρινιού, συναγρίδας και

μυτακίου και τηρεί τις προδιαγραφές ποιότητας και υγιεινής στο χώρο της συσκευασίας ψαριών με βάση το σύστημα ελέγχου που τηρεί η Ε.Ε.

2.5.3. ΕΜΠΟΡΙΑ

Η εξέλιξη της εμπορίας παρακολουθείται και ελέγχεται μηχανογραφικά με on-line σύνδεση των υποκαταστημάτων της εταιρίας «ΝΗΡΕΑΣ», ώστε να γνωρίζει η εταιρία τις απορροφήσεις της παραγωγής της.

Η εταιρία εξάγει τα προϊόντα της τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Τα προϊόντα της πωλούνται σχεδόν σε όλα τα μέρη στην Ελλάδα.

Στο εξωτερικό η μεγαλύτερη εμπορική διείσδυση γίνεται στις αγορές της Ισπανίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Αυστρίας, Μεγάλης Βρετανίας και Σουηδίας.

Επίσης η εταιρία «ΝΗΡΕΑΣ» έχει επεκταθεί και στο εξωτερικό με την ίδρυση της εταιρίας NIREUS GULF με έδρα το Αμπόν Νταμπί στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και της εταιρίας FISH OF AFRICA στην Αφρική.

2.5.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η «ΝΗΡΕΥΣ» στα 10 χρόνια που πέρασαν από την ίδρυση της τόσο στη Χίο όσο και στις άλλες χώρες που επεκτάθηκε συμβίωσε αρμονικά με τις τοπικές κοινωνίες και αντιμετώπισε με σεβασμό το περιβάλλον σε όλες τις εγκαταστάσεις της.

Προσπαθώντας να αξιολογήσουμε την εταιρία «ΝΗΡΕΑΣ» μπορούμε να επισημάνουμε τα εξής:

- ❖ Την ανάδειξη των μεγεθών της εταιρίας θάλασσας και την επιτυχία του ομίλου στην αύξηση της παραγωγής γόνου.
- ❖ Την τεράστια επιτυχία στην παραγωγή νέων προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας δηλαδή φαγκριού, λυθρινιού, συναγρίδας και μυτακίου.

- ❖ Την αύξηση των πωλήσεων κατά 35-40% και την πραγματοποίηση τζίρου 12 δις δρχ.
- ❖ Τη λειτουργία νέου εργοστασίου στο Κορωπί και την άμεση αποδοχή των μεταποιημένων προϊόντων από την Ελληνική και Ευρωπαϊκή αγορά .
- ❖ Τη συμμετοχή της σε άλλες εταιρίες με αντικείμενο την κατασκευή, ανάπτυξη και εμπορία εξοπλισμού για ιχθυοπαραγωγικές μονάδες.
- ❖ Την επέκταση της εταιρίας στο εξωτερικό με την ίδρυση δύο εταιριών με αντικείμενο της παραγωγής ψαριών, ιχθυοκαλλιέργειας, τη μεταποίηση αλιευμάτων, την αλιεία, την εμπορία και τη διανομή τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Νοτιοανατολική Ασία και στην Αραβική χερσόνησο.

Η συνεργασία της εταιρίας «ΝΗΡΕΑΣ» με τους τοπικούς φορείς (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, Δημοτικές και Κοινοτικές Αρχές, Δημόσιες Υπηρεσίες) θα προχωρήσει σε άλλες επενδύσεις στη Χίο και θα δώσει άμεση λύση στο πρόβλημα της ανεργίας απασχολώντας πολύ περισσότερους εργαζόμενους από ότι απασχολεί σήμερα.

2.6. ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

2.6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο Νόμο Χίου λειτουργεί από το 1965 εργοστάσιο για την υλοποίηση της τοπικής παραγωγής γάλακτος και την κοινωνική ανάπτυξη της Χίου. Το εργοστάσιο άρχισε να λειτουργεί ως τυροκομείο το 1967. Το 1972 ιδρύεται ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Κτηνοτρόφων Χίου ο οποίος αναλαμβάνει τη λειτουργία του εργοστασίου το οποίο την προηγούμενη περίοδο λειτουργούσε η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου.

Ο συνεταιρισμός αριθμεί 164 μέλη τα οποία έχοντας κατά κύριο επάγγελμα την κτηνοτροφία και διαθέτουν τα προϊόντα τους δηλαδή το γάλα

στον συνεταιρισμό. Το 1969 έγινε εκσυγχρονισμός του εργοστασίου αντικαταστάθηκαν όλα τα παλαιά μηχανήματα με σύγχρονα, κατασκευάστηκαν εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού και τοποθετήθηκαν αυτόψυκτες δεξαμενές για την συντήρηση του γάλακτος στις κτηνοτροφικές μονάδες κάθε παραγωγού⁹.

Μέσω του εκσυγχρονισμού του εργοστασίου το 1989 η δυναμικότητα των εγκαταστάσεων του συνεταιρισμού διαμορφώνεται ως εξής:

- A) Παραλαβή γάλακτος την ημέρα τόνοι 24.
- B) Επεξεργασία γάλακτος ανά 8ώρο τόνοι 24.
- Γ) Παστεριωτήρας ανά ώρα τόνοι 3.
- Δ) Κορφολόγος ανά ώρα τόνοι 3.

2.6.2. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Οι κτηνοτροφικές μονάδες κάθε παραγωγού / μέλους του Συνεταιρισμού δεν είναι της ίδιας δυναμικότητας όσον αφορά τόσο τον αριθμό των αγελάδων όσο και την ημερομηνία παραγωγή γάλακτος. Στον Πίνακα 6.1 που ακολουθεί παρουσιάζονται η δυναμικότητα των κτηνοτροφικών μονάδων κάθε παραγωγού καθώς και η παραγωγή γάλακτος ανά ημέρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΟ Ν. ΧΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΑΛΑΚΤΟΣ
ΑΓΕΛΑΔΕΣ	800	
6	20	250-400
37	10-15	100-250
66	2-10	10-100

Α.Σ.Κ.Χίου

⁹ Αγροτικός συνεταιρισμός κτηνοτρόφων Χίου (Τα γαλακτοκομικά προϊόντα).

Από τον πίνακα 6.1 παρατηρούμε ότι το σύνολο των αγελάδων είναι 800 ενώ το σύνολο των αριθμών των παραγωγών είναι 109. Η συνολική παραγωγή γάλακτος του παραδίδεται στον συνεταιρισμό κυμαίνεται από 4-7 τόνους ανά ημέρα.

2.6.3. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

Όσον αφορά τον τομέα της μεταποίησης, η παραγωγική διαδικασία γίνεται από το εργοστάσιο που λειτουργεί στο συνεταιρισμό.

Τα προϊόντα του συνεταιρισμού είναι :

1. Γάλα παστεριωμένο πλήρες, ελαφρύ και σοκολατούχο.
2. Γάλα παστεριωμένο χύμα.
3. Τυρί (τύπου κεφαλοτύρι).
4. Βούτυρο.

Συνεχώς γίνονται ενέργειες για την ενίσχυση και υποστήριξη του Αγροτικού Συνεταιρισμού Αγελάδων που στοχεύουν στο να α) βελτιώσουν την λειτουργία του υπάρχοντος εργοστασίου, β) να αυξήσουν την παραγωγικότητα και γ) να ανοίξουν νέους ορίζοντες στην κτηνοτροφική παραγωγή.

2.6.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κτηνοτροφική παραγωγή στο Νομό Χίου είναι περιορισμένη και ασκείται σε οικόσιτη μορφή. Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Κτηνοτρόφων Χίου που είναι αρμόδιος για τη λειτουργία του εργοστασίου, θα πρέπει να λύσει το πρόβλημα στις τεχνικές παραγωγής γάλακτος, τυριού και βουτύρου και στην αποτελεσματικότερη προώθηση των προϊόντων αυτών στην Περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης αναφέρεται στην ευρύτερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αγροτικών χώρων, στις οποίες ο γεωγραφικός τομέας κυριαρχεί και διαδραματίζει ζωτικό ρόλο, είναι δε έννοια με διαστάσεις χώρου. Η ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη αφορά τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών σε πλαίσια οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ισορροπίας. Η μορφή αυτή ανάπτυξης δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με την ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, αλλά αφορά όλο το πλέγμα των λειτουργιών που αναπτύσσονται στις αγροτικές περιοχές. Αφορά δηλαδή πολλαπλές λειτουργίες που επιτελούνται στον αγροτικό χώρο, όπως παραγωγικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτιστικές.

Στο πλαίσιο για την επίτευξη της ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης στο Νομό Χίου εκπονήθηκε μελέτη από την Αναπτυξιακή Εταιρία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χίου (Ε.Ν.Α. ΧΙΟΥ Α.Ε.) που παρουσιάζονται τα πλεονεκτήματα ,τα μειονεκτήματα οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι στο Νόμο Χίου¹⁰.

---

¹⁰ ΕΝΑ ΧΙΟΥ (Δυνατά και αδύνατα σημεία, ευκαιρίες και κίνδυνοι που παρουσιάζονται στο Νομό Χίου).

3.2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

1. Η Ισχυρή Επιχειρηματική Παράδοση

Από τα παλαιά χρόνια οι Χιώτες ήταν καλοί επιχειρηματίες και διακρίθηκαν κυρίως για τις εμπορικές και ναυτιλιακές δραστηριότητες. Η γεωπολιτική θέση του νησιού, οι σχέσεις με τη Δύση που αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο κατοχής από τους Γενουάτες και η προνομιακή επιχείρηση λόγω μαστίχας κατά την περίοδο της οθωμανικής αυτοκρατορίας δημιούργησαν το κατάλληλο περιβάλλον για την εκκόλαψη και άνθηση έντονης και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Η βιοτεχνία, η ναυπηγική, η γεωργία αλλά κυρίως το εμπόριο αποτέλεσαν πεδία έντονης και επιτυχούς δραστηριότητας που συσσώρευσαν πλούτο και δύναμη στο Νομό.

2. Σημαντική Γεωπολιτική Θέση

Η Χίος ευρισκόμενη στην καρδιά του Βόρειου Αιγαίου, μεταξύ Σάμου και Λέσβου και απέναντι από τη μικρασιατική ακτή, στη χερσόνησο της Ερυθραίας, διατηρεί σημαντικό συγκριτικό γεωπολιτικό πλεονέκτημα το οποίο μέχρι το πρόσφατο παρελθόν την ανέδειξε σε σταυροδρόμι πολιτισμών και εμπορικών δρόμων. Γειτνιάζει με το δεύτερο σε μέγεθος αστικό κέντρο της Τουρκίας, τη Σμύρνη και ευρίσκεται πάνω στους εμπορικούς δρόμους Αθήνας Σμύρνης και αυτούς που οδηγούν από και προς τη Μαύρη Θάλασσα. Η εκμετάλλευση αυτού του πλεονεκτήματος εξαρτάται τόσο από το επίπεδο των Ελληνοτουρκικών σχέσεων όσο και από τις διαθέσιμες υποδομές του νησιού.

3. Το Υψηλό Βιοτικό Επίπεδο των Χιωτών

Με κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) 3,1 εκ. δρχ. ο Νομός Χίου κατατάσσεται το 1999 στην 29^η θέση μεταξύ των 52 νομών της χώρας τη στιγμή που ο μέσος όρος της χώρας για το κατά κεφαλή ΑΕΠ ανέρχεται σε 3,64 εκατ. δρχ. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ του Νομού Χίου σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας βελτιώθηκε τη τελευταία δεκαετία αφού από 71% το 1990 ανήλθε σε 85% του εθνικού μέσου όρου το 1999.

Μια σειρά επίσης άλλων δεικτών ευημερίας δείχνουν ότι ο συσσωρευμένος κυρίως από το παρελθόν πλούτος στο νησί μπορεί να αποτελέσει τη πηγή χρηματοδότησης επενδυτικών σχεδίων και πρωτοβουλιών αφού προηγηθεί η άρση σειράς εμποδίων και δυσκολιών που σήμερα δυσχεραίνουν την εκδήλωσή τους.

4. Οι Μοναδικότητες του Πρωτογενή Τομέα

Ο πρωτογενής τομέας του νησιού διαθέτει μοναδικότητες που η αξιοποίησή τους μπορεί να συνδράμει σημαντικά στην προσπάθεια αναστροφής της φθίνουσας πορείας της περιοχής.

Το νησί έχει δύο χαρακτηριστικά Π.Ο.Π (μαστίχα και κουρμάδες) όμως διαθέτει και πόρους με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως τα εσπεριδοειδή, τα αρωματικά φυτά, το χιακό πρόβατο, η θυμιανούσικη πέτρα, τα ιαματικά νερά των Αγιασμάτων που με την ενδεδειγμένη αξιοποίησή τους μπορούν να συνεισφέρουν αποφασιστικά στην τοπική οικονομία.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στην μαστίχα και τα παράγωγα της που έχουν κάνει γνωστή τη Χίο στα πέρατα της γης, όντας το μοναδικό μέρος που φύεται. Τα τελευταία χρόνια δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια για τις εφαρμογές της σε ιατρικές θεραπείες για την καταπολέμηση του έλκους του στομάχου, ήλθαν να τονώσουν το ενδιαφέρον για το προϊόν. Επειδή μάλιστα

είναι ένα προϊόν με πολλές εφαρμογές και χρήσεις εκτιμάται ότι η εντατική και κατάλληλη εκμετάλλευση του μπορεί να οδηγήσει σε ανοδική πορεία.

Βασική προϋπόθεση για την αξιοποίηση των παραπάνω προϊόντων-πλεονεκτημάτων του νησιού είναι η δημιουργία σχετικών δομών Έρευνας και Υποστήριξης που θα εισφέρουν στους παραγωγούς την απαραίτητη επιστημονική και τεχνική υποστήριξη.

5. Ο Δυναμισμός του Κλάδου Τροφίμων και Ποτών

Είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι ο κλάδος τροφίμων και ποτών αποτελεί για το δευτερογενή τομέα του νησιού το πιο δυνατό και ζωντανό κομμάτι της τοπικής επιχειρηματικότητας. Χαρακτηριστικό του κλάδου τροφίμων και ποτών στο Νομό Χίου αποτελούν: α) Η μεγάλη ποικιλία (μαστίχα, γλυκά του κουταλιού, ψάρια, ούζο, λοιπά αλκοολούχα, τυροκομικά, γαλακτοκομικά, β) οι μικρές ποσότητες παραγωγής, γ) Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, δ) Ο προσανατολισμός στην τοπική αγορά. Όμως η υψηλή ποιότητα των προϊόντων, η ευελιξία των επιχειρήσεων και η παρατηρούμενη μεταστροφή των καταναλωτών σε προϊόντα βιολογικής προέλευσης και ελεγχόμενης παραγωγής δημιουργούν τις προϋποθέσεις για νέες επενδύσεις στον κλάδο και την ανάληψη εξαγωγικών προσπαθειών.

Στο νησί είναι εγκαταστημένος ο leader της αγοράς στα γλυκά του κουταλιού, ενώ και μια σειρά από άλλες επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου, οικογενειακού χαρακτήρα προς το παρόν και με πιο παραδοσιακό προϊόν, συμβάλλουν στο ΑΕΠ του νησιού. Σημαντικές επίσης όχι τόσο για το μέγεθος όσο για τη δυναμική του είναι ο κλάδος των ποτών με το ούζο να αποτελεί το βασικό προϊόν. Βέβαια δεσπίζουσα θέση στον κλάδο έχουν οι μοναδικές επεξεργασίας και τυποποίησης των ιχθυοκαλλιέργειών που συνεισφέρουν τα μέγιστα στην ανάπτυξη του τόπου (με την εταιρία ΝΗΡΕΑΣ) και στην απασχόληση.

3.3. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

1. Η Έλλειψη Επιχειρηματικής Συνεργασίας

Η έλλειψη επιχειρηματικής συνεργασίας είναι ένα από τα σημαντικότερα μειονεκτήματα που παρουσιάζονται στο Νομό Χίου. Σε πλήθος διαφορετικών επιχειρηματικών δράσεων, η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και η συνένωση δυνάμεων θα απέφερε οφέλη για όλες τις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις καθώς και στην τοπική κοινωνία και αγορά γενικότερα. Αντί αυτού, και μάλλον κινούμενοι παραδοσιακοί επιχειρηματίες από την επιθυμία τους να κυριαρχήσουν στην τοπική αγορά (εσωστρέφεια), παρατηρούνται φαινόμενα κατασπατάλησης δυνάμεων και πόρων .

Η διείδυση σε νέες αγορές και μάλιστα σε ένα παγκοσμιοποιημένο και διαρκώς μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον, η εκμετάλλευση του θεσμικού πλαισίου κινήτρων και ενισχύσεων απαιτεί επιχειρηματικά μεγέθη που οι σημερινές μικρές επιχειρήσεις του Νομού δεν τα διαθέτουν. Νέα επιχειρηματικά σχήματα, συγχωνεύσεις, δίκτυα επιχειρήσεων, συμμαχίες και συμφωνίες επιχειρήσεων είναι η απάντηση στον ανταγωνισμό (που βεβαίως ευρίσκεται εκτός νομού και εθνικών συνόρων) και στη ζητούμενη διεύρυνση της αγοράς.

2. Η απουσία κέντρων Έρευνας, Μελετών και Υποστήριξης των Μ.Μ.Ε. και των Φορέων

Γύρω από μια υγιή και δυναμικά αναπτυσσόμενη αγορά είναι απαραίτητο να λειτουργούν υποστηρικτικοί και ερευνητικοί μηχανισμοί που θα προσφέρουν στους τοπικούς φορείς υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας που οι ίδιοι δεν έχουν την δυνατότητα να ιδρύσουν είτε ως αυτοτελή κέντρα είτε ως επιμέρους τμήματα τους. Οι μηχανισμοί (δομές) αυτοί θα παρέχουν

υπηρεσίες μελετών και υποστήριξης σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης νέων προϊόντων και υπηρεσιών, σε θέματα διασφάλισης ποιότητας, στην εισαγωγή καινοτομικών και διαδικασιών στην παραγωγή, στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών, σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης, προβολής και προώθησης των προϊόντων και των επιχειρήσεων, εκπαίδευσης και βεβαίως πληροφόρησης και τεκμηρίωσης. Αυτού του τύπου οι δομές δημιουργούν οικονομίες κλίμακας, προσφέρουν την απαραίτητη τεχνογνωσία, μειώνουν το ρίσκο των επιχειρηματικών κινήσεων, αξιοποιούν τις δυνατότητες του θεσμικού πλαισίου κινήτρων και ενισχύσεων και δίνουν ώθηση σε επιχειρηματικά σχέδια των αγορών, με την εφαρμογή καινοτομικών μεθόδων και διαδικασιών, καθώς και την ανάπτυξη νέων προϊόντων .

Στο Νομό απουσιάζουν παντελώς υποστηρικτικοί μηχανισμοί των επιχειρήσεων αλλά και των τοπικών φορέων σε θέματα έρευνας, νέων τεχνολογιών διοίκησης και οργάνωσης, πληροφόρησης και marketing. Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν έχει καταγραφεί καμιά συμμετοχή τοπικής επιχείρησης σε ερευνητικά προγράμματα ή Ευρωπαϊκά στα πλαίσια των Προγραμματικών Πλαισίων. Μοναδική εξαίρεση αποτέλεσε η σύσταση του γραφείου Βιομηχανικής Αλλαγής μετά από συνδυασμένη πρωτοβουλία του Υπουργείου Ανάπτυξης και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χίου με παρεμφερείς στόχους και πεπερασμένη διάρκεια και προϋπολογισμό.

Ο εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων και η επίτευξη της ανταγωνιστικότητας μέσω της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και της εφαρμογής καινοτομιών στην παραγωγική διαδικασία δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με την ίδρυση ανάλογων δομών αφού το μικρότερο μέγεθος των υφιστάμενων επιχειρήσεων δεν τους επιτρέπει να αναλάβουν τα σχετικά κόστη. Ακόμη η εγκατάσταση ερευνητικών Κέντρων ή λοιπών Δομών σε νησιωτικές περιοχές διαφοροποιεί ποιοτικά το ανθρώπινο δυναμικό αφού η στελέχωση τους απαιτεί την εγκατάσταση επιστημονικού-τεχνικού προσωπικού υψηλής εξειδίκευσης ενώ παράλληλα δημιουργούν προϊόν (γνώση) υψηλής

προστιθέμενης αξίας που μπορεί να πωληθεί σε όλον τον κόσμο χωρίς εμπόδια και άλλες απαιτήσεις για υποδομές.

3. Η Απουσία Νέων Επιχειρηματικών Ιδεών και Προτάσεων

Αποτελεί κοινή διαπίστωση, αλλά εμφανίζεται και στα στοιχεία του Γραφείου Βιομηχανικής Αλλαγής, η απουσία νέων επιχειρηματικών ιδεών και προτάσεων που θα συντελούσαν στη διαφοροποίηση (ποιοτική και ποσοτική) της συμμετοχής των τομέων της οικονομικής δραστηριότητας στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Χαρακτηριστικό είναι ότι μετά την επεξεργασία 1.000 περίπου επαφών με επιχειρηματίες ή μη του Νομού με σκοπό την ίδρυση ή επέκταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ποσοστό άνω του 80% προσανατολίζεται σε δραστηριότητες συναφείς του τουρισμού. Την ίδια αδυναμία βεβαίως παρουσιάζουν και οι θεσμοθετημένοι φορείς, αφού σειρά άλλων μειονεκτημάτων και αδύνατων χαρακτηριστικών (ανεπαρκείς υποδομές, γραφειοκρατία στελέχωση κ.λ.π.) του Νομού απαγορεύουν ενδεχομένως ακόμη και την διατύπωση διαφοροποιημένων ή καινοτόμων επενδυτικών σεναρίων.

Άλλωστε το φαινόμενο της αντιγραφής επιχειρηματικών προσπαθειών (το οποίο έχει δημιουργήσει σε ορισμένους κλάδους έντονα σημεία κορεσμού με οδυνηρές συνέπειες για τις επιχειρήσεις) με κακό μάλιστα τρόπο, αποδεικνύει μεν τη διάθεση για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας αλλά μαρτυρά ταυτόχρονα την έλλειψη ιδεών.

4. Η Έλλειψη Επιχειρηματικής Παιδείας και Στελεχιακού Δυναμικού

Οι νέοι άνθρωποι που ασκούν το «επιχειρείν» στη Χίο στερούνται γνώσεων και εμπειριών που θα τους επιτρέψουν να κάνουν γρήγορα και σωστά επιχειρηματικά βήματα. Η διαδοχή του πετυχημένου επιχειρηματία από τους απογόνους του στις οικογενειακού συνήθως τύπου επιχειρήσεις, δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση και διαδοχή της επιτυχίας. Το μέγεθος της αγοράς, ο εσωστρεφής προσανατολισμός των επιχειρήσεων, η απουσία δομών

υποστήριξης σε συνδυασμό με την έλλειψη μηχανισμών διαρκούς εκπαίδευσης και ενημέρωσης των επιχειρηματιών και την ελλιπή διασύνδεση του Πανεπιστημίου με τους παραγωγικούς φορείς του νησιού επιδεινώνουν την κατάσταση.

Μεγάλες επίσης ελλείψεις παρατηρούνται και στη στελέχωση των επιχειρήσεων με έμπειρα και δυναμικά μεσαία και υψηλόβαθμα στελέχη. Αιτία αποτελούν οι περιορισμένοι διαθέσιμοι πόροι των Μ.Μ.Ε. για απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού αλλά και η συγκέντρωση και οικογενειοκρατική επιχειρηματική νοοτροπία και αντίληψη. Ειδικότερα η απουσία έμπειρων στελεχών από την αγορά λειτουργεί ανασταλτικά και για την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών σημαντικού μεγέθους και αποτρεπτικά για την μετεγκατάσταση στο νομό άλλων επιχειρήσεων.

5. Το Μικρό Μέγεθος των Επιχειρήσεων σε Συνδυασμό με την Απουσία από την Τοπική Αγορά Επιχειρήσεων–Μητροπόλεων

Το μικρό μέγεθος της τοπικής αγοράς και ο προσανατολισμός των τοπικών επιχειρήσεων σε αυτήν, οδηγεί σε μικρά μεγέθη επιχειρήσεων γεγονός που δημιουργεί σε σπατάλη δυνάμεων και πόρων, στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας, αναίτιους ανταγωνισμούς, ενώ δεν επιτρέπει την ανάληψη σημαντικών επενδυτικών πρωτοβουλιών. Επιπλέον τα περιορισμένα οικονομικά μεγέθη των επιχειρήσεων ή των επενδυτικών τους σχεδίων, τους στερούν την δυνατότητα χρήσης σειράς χρηματοδοτικών εργαλείων και προϊόντων που παρέχει το χρηματοπιστωτικό σύστημα και ταυτόχρονα είναι εκτός των συνήθη ορίων των προγραμμάτων ενίσχυσης που τίθενται από την Ε.Ε. με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από αυτά.

Συναφής αδυναμία είναι και η απουσία από την τοπική αγορά επιχειρήσεων-μητροπόλεων που το μέγεθος τους θα τις έκανε να λειτουργήσουν σαν πόλοι ανάπτυξης και άλλων υποστηρικτικών και περιφερειακών σε αυτές επιχειρήσεων αλλά και πεδίο απασχόλησης και εκπαίδευσης στελεχιακού και εργατικού δυναμικού.

6. Η Ισχυρή Εξάρτηση από το Κέντρο σε Επίπεδο Διοίκησης, Σχεδιασμού, Προγραμματισμού και Διαχείρισης

Το «Αθηνοκεντρικό» κράτος από τη μία, και η έδρα της περιφερειακής διοίκησης στη Λέσβο από την άλλη, έχουν μεταφέρει τα κέντρα σχεδιασμού, λήψης αποφάσεων και πληροφόρησης εκτός του Νομού της Χίου. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις αδυναμίες των αρμόδιων τοπικών φορέων έχουν δημιουργήσει ένα ισχυρότατο αίσθημα εγκατάλειψης από το κράτος των τοπικών επιχειρήσεων και πολιτών. Η αίσθηση αυτή θα ήταν άδικο να υποστηριχθεί ότι έχει τις ρίζες σε τοπικιστικές και μόνο αντιλήψεις. Η υπερσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων στην πρωτεύουσα ακόμα και σε θέματα ήσσονος σημασίας και η διοικητική ενσωμάτωση του Νομού στη Περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου, χωρίς να προηγηθούν ενέργειες και έργα για την ενοποίηση της, λειτουργούν ανασταλτικά για την ανάπτυξη της περιοχής.

Η περαιτέρω ενδυνάμωση του πρώτου και δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης αποτελεί πλέον επιτακτική ανάγκη για την άρση των δυσλειτουργιών και αδυναμιών θεσμικού χαρακτήρα που δυσκολεύουν τη ζωή των κατοίκων και την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων. Η μεταφορά ουσιαστικών αρμοδιοτήτων ,από το κέντρο προς την περιφέρεια, σε θέματα σχεδιασμού και εφαρμογής αναπτυξιακών πολιτικών, προγραμματισμού και διαχείρισης των πόρων, διαδικασιών, αδειοδοτήσεων και εγκρίσεων θα επιταχύνουν τις αναπτυξιακές διεργασίες και μάλιστα προς την κατεύθυνση και με την ένταση που οι τοπικές κοινωνίες επιθυμούν.

Στον αγροτικό σχεδιασμό σε τοπικό επίπεδο μεγάλη είναι η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Για να αναβαθμιστούν και να αποκεντρωθούν οι αγροτικές Δομές στην επαρχία, δηλαδή στο Νομό Χίου πρέπει να παρθούν πρωτοβουλίες για την προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης και να συνειδητοποιήσει η Τοπική Εξουσία να ασχοληθεί με την αγροτική αναβάθμιση του πληθυσμού της.

Άρα βασικός ρόλος της Τ.Α. για την αποκέντρωση είναι η δημιουργία υποδομής για την παραγωγή αγροτικού προϊόντος και ισόρροπης χωροταξικής κατανομής της αγροτικής υποδομής στα πλαίσια της πόλης.

Η Τ.Α. θα διαδραματίσει πρωταρχικό ρόλο για την αποκέντρωση, δηλαδή τη μεταφορά αρμοδιοτήτων από το Κέντρο στο νησί της Χίου, στη διατήρηση και προβολή των ιδιαιτεροτήτων του νησιού και θα χρησιμοποιήσει τις ιδιαιτερότητες της περιοχής σαν συνδετικό κρίκο για την αναβάθμιση της.

7. Η Ανεπάρκεια και η Απουσία Βασικών Υποδομών (Λιμάνι, Αεροδρόμιο)

Η δεύτερη σε σημασία, μετά την εσωστρέφεια των επιχειρήσεων και της κοινωνίας, αδυναμία του Νομού είναι η απουσία ανεπάρκεια βασικών υποδομών που αποτελούν την ουσιαστική προϋπόθεση για την ακύρωση των συγκριτικών μειονεκτημάτων της περιοχής και την αναστροφή της φθίνουσας οικονομικής και πληθυσμιακής πορείας. Βασικές υποδομές όπως το λιμάνι (σχεδιάστηκε στις αρχές του αιώνα), το αεροδρόμιο (δεκαετία το '70) είναι σήμερα ανεπαρκείς, και άλλες όπως το οδικό δίκτυο, το δίκτυο άρδευσης και αποχέτευσης.

Ιδιαίτερη σημασία χρήζει η έλλειψη βασικών συγκοινωνιακών υποδομών που θα καλύψουν με ασφάλεια και αξιοπιστία τις συγκοινωνιακές ανάγκες της περιοχής και η απουσία οργανωμένης βιομηχανικής περιοχής που θα μπορούσε να φιλοξενήσει υφιστάμενες όχλουσες δραστηριότητες αλλά και νέες επενδυτικές πρωτοβουλίες.

8. Η Ανεπάρκεια Θεσμοθετημένων Φορέων σε Τοπικό Επίπεδο

Ανεπάρκεια επίσης παρατηρείται στη λειτουργία θεσμοθετημένων φορέων λήψης και υλοποίησης αποφάσεων, εγκρίσεων και αδειοδοτήσεων παροχής ενημέρωσης και πληροφόρησης. Οι λόγοι σε κάθε περίπτωση είναι διαφορετικοί. Ασάφεια στόχων, μερικώς ή ατελώς επεξεργασμένα επιχειρησιακά προγράμματα, περιορισμένοι πόροι, ζητήματα αρμοδιοτήτων,

χρονοβόρες διαδικασίες, ελλιπής στελέχωση, ανεπαρκής εξοπλισμός, ανεκπαίδευτο στελεχιακό δυναμικό, μειωμένη παραγωγικότητα, ανταγωνισμοί ταλανίζουν λίγο ως πολύ τους Δημόσιους και Ιδιωτικούς θεσμοθετημένους φορείς που έργο και αποστολή τους είναι η ανάπτυξη της περιοχής και εξυπηρέτηση του πολίτη.

9. Ο Κατακερματισμός του Αγροτικού Κλήρου και το Συγκεχυμένο Ιδιοκτησιακό Καθεστώς ως Συνέπεια της Ερήμωσης της Υπαίθρου

Ο ήδη μικρός αγροτικός κλήρος, εξαιτίας της μικρής γεωγραφικής έκτασης και των περιορισμένων πεδινών εκτάσεων του νησιού έχει κατακερματιστεί ακόμη περισσότερο λόγω της φυσιολογικής διαδοχής από γενιά σε γενιά αλλά και από την έλλειψη ενδιαφέροντος για αγορές αγροτεμαχίων με σκοπό την παραγωγική εκμετάλλευσή τους. Ταυτόχρονα το συγκεχυμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς σαν αποτέλεσμα της απουσίας τίτλων ιδιοκτησίας σε πολλές αγροτικές περιοχές και της μετανάστευσης καθιστούν πρακτικά αδύνατη την εγκατάσταση νέων σύγχρονων αγροτικών εκμεταλλεύσεων σημαντικού μεγέθους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΕΠ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	Συμμετοχή του Πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ (%)
Ν. ΣΑΜΟΥ	9,0
Ν. ΛΕΣΒΟΥ	12,0
Ν. ΧΙΟΥ	7,4
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	8,2

Πηγή: Ε.Ν.Α.Χίου

Συνέπειες των παραπάνω διαπιστώσεων είναι:

- A) Η απομάκρυνση των κατοίκων από την ύπαιθρο
- B) Η κατά τα άλλα πλούσια σε πόρους ύπαιθρος παραμένει ουσιαστικά αναξιοποίητη
- Γ) Η εκμετάλλευση της γης θεωρείται ασύμφορη για τους ελάχιστους εναπομείναντες αγρότες. Αποδεικτικό στοιχείο των παραπάνω αποτελούν τα στοιχεία της ΕΣΥΕ σύμφωνα με τα οποία η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα (συμπεριλαμβάνονται οι ιχθυοκαλλιέργειες και η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών) στο ακαθάριστο προϊόν του Νομού δεν υπερβαίνει το 7,4% τη στιγμή που στην Περιφέρεια Β. Αιγαίου τα ποσοστά είναι 9% για το Νομό Σάμου και 12% για το Νομό Λέσβου, ενώ για ολόκληρη τη χώρα είναι πάνω από 8%. Τα φαινόμενα αυτά δεν έχουν αντίκτυπο μόνο στις αποδόσεις του πρωτογενούς τομέα, αλλά στερούν από πρώτες ύλες τον κλάδο τροφίμων και ποτών ενώ οδηγούν και σε άλλα κτηνοτροφικά φαινόμενα, όπως πυρκαγιές και αδυναμία αντιμετώπισης τους.

3.4. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

1. Η έκρηξη νέων τεχνολογιών

Η χρήση των νέων τεχνολογιών και η χρήση τους σε διάφορα στάδια επιχειρηματικών διαδικασιών σε συνδυασμό με την απελευθέρωση των τηλεπικοινωνιών αναμένεται να δώσουν ώθηση στην ανάπτυξη επιχειρήσεων της νέας οικονομίας και να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας. Η Χίος και οι νησιωτικές περιοχές γενικότερα, μπορεί να αποτελέσουν, αν δοθούν και τα

απαραίτητα κίνητρα από την πολιτεία ιδανικό τόπο εγκατάστασης τέτοιων επιχειρήσεων.

Επιπλέον η εισαγωγή καινοτομικών μεθόδων και διαδικασιών που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες από τις παραδοσιακές επιχειρήσεις άλλων κλάδων της οικονομίας, μπορούν να ανοίξουν νέους δρόμους προώθησης των προϊόντων και των υπηρεσιών τους, σε αγορές που μέχρι σήμερα ο παραδοσιακός τρόπος συναλλαγών και διανομής δεν το επέτρεπε. Ακόμη σειρά υπηρεσιών που οι νέες τεχνολογίες επιτρέπουν την παροχή τους εξ αποστάσεως μπορούν να εγκατασταθούν ή να μετεγκατασταθούν πάντα με την ανάλογη πολιτική κινήτρων.

2. Η σταθεροποίηση της οικονομίας και η μείωση του κόστους χρήματος

Η σταθεροποίηση της οικονομίας (αποκλιμάκωση των επιτοκίων, μείωση του πληθωρισμού) τα τελευταία χρόνια είχε σαν αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση του κόστους δανεισμού των επιχειρήσεων για επενδυτικά σχέδια που αφορούν σε νέες δραστηριότητες ή εκσυγχρονισμό υφιστάμενων. Με την είσοδο της χώρας μας στην Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) αναμένεται περαιτέρω βελτίωση, όπως και για όλη την Ελλάδα, των όρων και προϋποθέσεων δανεισμού των επιχειρήσεων ενώ η σχεδιαζόμενη απλοποίηση του θεσμικού και νομικού πλαισίου αδειοδότησης, λειτουργίας και φορολόγησης τους σε συνδυασμό με τα διαθέσιμα νέα χρηματοπιστωτικά εργαλεία, επιτρέπει τον ασφαλέστερο σχεδιασμό νέων επενδύσεων είτε από τους υπάρχοντες επιχειρηματίες είτε από νέους.

3. Η αξιοποίηση ανεκμετάλλευτων φυσικών πόρων της περιοχής

Στο νησί υπάρχουν σήμερα αξιόλογοι φυσικοί πόροι που παραμένουν είτε ανεκμετάλλευτοι είτε υπό κατάσταση μερικής αξιοποίησης. Χαρακτηριστικοί πόροι οι οποίοι καταρχήν παρουσιάζουν ενδιαφέρον και οι οποίοι θα

μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο νέων οικονομικών δραστηριοτήτων ή έντασης υφιστάμενων είναι τα γαλακτοκομικά προϊόντα, οι φυσικές πηγές νερού, το κρασί, τα εσπεριδοειδή, τα αρωματικά φυτά και η μαστίχα.

4. Η διαφαινόμενη μεταστροφή των καταναλωτών στα βιολογικά, εγγυημένης ποιότητας προϊόντα

Οι παρατηρούμενες μεταβολές στις σύγχρονες διατροφικές συνήθειες λόγω της διογκούμενης ανησυχίας των καταναλωτών την τελευταία δεκαετία από τα σκάνδαλα με μεταλλαγμένα ή με γενετικώς βελτιωμένα τρόφιμα, φαίνεται να αντιστρέφουν το συγκριτικό μειονέκτημα των μικρών παραγωγών σε πλεονέκτημα, αφού όντας ευέλικτοι και με όπλο την ποιότητα μπορούν να δώσουν διέξοδο και λύση στις παραπάνω ανησυχίες. Η μεταστροφή των καταναλωτών σε βιολογικά προϊόντα υψηλής και σταθερής ποιότητας, σε συνδυασμό με την ανάδειξη της μεσογειακής διατροφής, ευνοεί την ανάληψη επιχειρηματικής δράσης στον τομέα παραγωγής, εμπορίας και τυποποίησης, φιλικών προς τον άνθρωπό και το περιβάλλον προϊόντων.

5. Η βελτίωση των Ελληνοτουρκικών σχέσεων

Η γειτνίαση της περιοχής με την Τουρκία όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, αποτελεί εν δυνάμει συγκριτικό πλεονέκτημα. Η βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, συνιστά ευκαιρία πρώτου μεγέθους για το Νομό να αποκαταστήσει τις γραμμές επικοινωνίας και διασύνδεσης με την περιοχή οι οποίες αποκόπηκαν βίαια το 1922. Η σταθεροποίηση του σημερινού κλίματος που διέπει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις θεωρείται κρίσιμος παράγοντας που μπορεί να αλλάξει τη ροή του τόπου. Δεν είναι μόνο τα αίσθημα σιγουριάς και ασφάλειας, ουσιαστική προϋπόθεση για την εδραίωση οποιασδήποτε συνεργασίας, που θα νιώσουν οι δύο λαοί. Είναι κυρίως τα οικονομικά οφέλη

που θα προκύψουν για τις επιχειρήσεις της περιοχής. Άνοιγμα νέων αγορών, αναβίωση εμπορικών δρόμων του πρόσφατου παρελθόντος, συνεργασίες και εκμετάλλευση του ιδιαίτερα ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου κινήτρων στις διασυνοριακές περιοχές, όπου πηγάζει από τη βούληση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

6. Η άρση του σαμποτάζ στην Ελληνική Ακτοπλοΐα

Η προγραμματισμένη άρση του σαμποτάζ στην Ελληνική Ακτοπλοΐα αναμένεται να μεταβάλλει ριζικά το πεδίο των μεταφορών από και προς το νησί αφού θα δημιουργήσει ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων που προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες στο νησί (σήμερα η Χίος εξυπηρετείται ακτοπλοϊκά μόνο με τη ΝΕΛ Α.Ε. και την HELLAS FERRIES). Ο ανταγωνισμός αυτός αναμένεται να αποβεί υπέρ των καταναλωτών και των παραγωγών, αφού θα φέρει παρεχόμενες υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας και σε ανταγωνιστικές τιμές. Η πιθανή μείωση των τιμών σε συνδυασμό με τον πολλαπλασιασμό των επιλογών θα επιτρέψει την εύκολη μεταφορά ανθρώπων και φορτίων και την ανάληψη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που οι σημερινές συνθήκες δεν τις ευνοούν.

7. Τα κίνητρα και οι ενισχύσεις του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης

Η Ελλάδα με συντονισμένες προσπάθειες των εθνικών φορέων, κατάφερε να εξασφαλίσει ένα μεγάλο Γ' ΚΠΣ για την περίοδο 2000-2006 από το οποίο σημαντικά ποσά προορίζονται για το Νομό Χίου για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις. Η διοχέτευση πόρων στην περιοχή με τη μορφή κινήτρων και ενισχύσεων από το Γ' ΚΠΣ αναμένεται να αναθερμάνει το ενδιαφέρον των επενδυτών για την περιοχή, αλλά και να βοηθήσει στο επιδεινούμενο τα τελευταία χρόνια πρόβλημα της ανεργίας. Στην πράξη η ετοιμότητα των τοπικών φορέων, δημόσιων και ιδιωτικών για υλοποίηση έργων και

επενδύσεων είναι αυτή που θα κρίνει την αποτελεσματική και ουσιαστική αξιοποίηση της μοναδικής ευκαιρίας που παρέχουν οι διαθέσιμοι πόροι του Γ' ΚΠΣ για την αναστροφή της φθίνουσας πορείας της περιοχής.

Ακόμη ο, σε διαρκή ισχύ, Αναπτυξιακός Νόμος, που κατατάσσει το Νομό Χίου στη Δ' ζώνη ενισχύσεων με τα μεγαλύτερα κίνητρα για ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων προσφέρει σημαντική βοήθεια στις υφιστάμενες επιχειρήσεις και στην προσέλκυση επενδύσεων. Πιθανά αναμενόμενες τροποποιήσεις του, όσον αφορά στις προϋποθέσεις υπαγωγής, στη διαδικασία υποβολής επενδυτικών σχεδίων και στους επιλέξιμους κλάδους επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ώστε να συμπεριλαμβάνει περισσότερες και μικρότερου μεγέθους επενδύσεις, όπως αυτές καταγράφονται από τις επιχειρήσεις του νησιού και τους θεσμικούς εκπροσώπους τους, θα δώσει νέα ώθηση στη βούληση των επιχειρηματιών για ανανέωση και επέκταση των επιχειρήσεων.

8. Η μετατόπιση του κέντρου βάρους της Αττικής προς τα ανατολικά (αεροδρόμιο Σπάτων, λιμένας Λαυρίου)

Με τη δημιουργία του αερολιμένα Αθηνών στα Σπάτα και την ανάδειξη-αναβάθμιση του λιμένα του Λαυρίου, σε συνδυασμό με το υπάρχον λιμάνι της Ραφήνας, μετατοπίζεται το κέντρο βάρους εξυπηρέτησης μεταφορών ανθρώπων και εμπορευμάτων στα ανατολικά της πρωτεύουσας (κατεύθυνση προς το Αιγαίο).

Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την άρση του σαμποτάζ στην ακτοπλοΐα και τη χρήση πλοίων νέας τεχνολογίας καθώς και την αναβάθμιση του λιμένα των Μεστών και του οδικού δικτύου που συνδέει την υπόλοιπη Χίο με το λιμένα αυτό, αναμένεται να μειώσει δραματικά το χρόνο του ταξιδιού (2 ώρες) από και προς τη Χίο, να περιορίσει το μεταφορικό κόστος μεταφορικών για τις τοπικές επιχειρήσεις και τα προϊόντα και να μετατρέψει το νησί σε ευπρόσιτο και ελκυστικότερο τουριστικό προορισμό για τους κατοίκους της πρωτεύουσας.

3.5. ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΔΙΑΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

1. Η ένταση της απομόνωσης λόγω της μη ολοκλήρωσης των απαιτούμενων βασικών υποδομών

Μεγάλο πρόβλημα για το Νομό Χίου που βάζει σε κίνδυνο του στα επόμενα χρόνια είναι η έλλειψη βασικών υποδομών όπως η ύπαρξη αεροδρομίου και λιμανιών ικανών να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες μεταφοράς εμπορευμάτων και ανθρώπων. Από την άλλη πλευρά, οι υποδομές, όπως και το οδικό δίκτυο του Νομού, στις οποίες έγιναν σημαντικές παρεμβάσεις τα τελευταία χρόνια δεν έχουν ολοκληρωθεί.

Ακόμη είναι πολλοί οι τομείς που περιμένουν άμεση και γενναιόδωρη παρέμβαση της πολιτείας για τη συγκράτηση του πληθυσμού και τη προσέλκυση νέων επενδύσεων. Σε αντίθετη περίπτωση η απομόνωση θα ενταθεί με καταστρεπτικές και μη αναστρέψιμες συνέπειες για την περιοχή.

2. Η αδυναμία απορρόφησης πόρων και ενισχύσεων

Για να μεγιστοποιηθεί η απορρόφηση των Ευρωπαϊκών και Εθνικών πόρων και ενισχύσεων είναι απαραίτητο να υπάρχει καλή και γρήγορη πληροφόρηση, καλή στελέχωση των φορέων, δημόσιων ή ιδιωτικών που εμπλέκονται σε διαδικασίες προγραμματισμού, λήψης αποφάσεων και διεκδίκησης πόρων και κοινωνική συναίνεση και συνειδητοποίηση. Και στους τρεις τομείς παρατηρείται στο Νομό έλλειμμα, που οφείλεται στα ενδογενή χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας και αγοράς, καθώς και στην απομόνωση στην οποία έχει επιβληθεί λόγω της έλλειψης αξιόπιστων μηχανισμών διάχυσης της πληροφορίας και των προβλημάτων στις μεταφορές και τη συγκοινωνία με την υπόλοιπη Ελλάδα και τους άλλους Νομούς της Περιφέρειας του Βόρειου Αιγαίου.

3. Ο κατακερματισμός των πόρων σε έργα και δράσεις ήσσονος σημασίας

Στο Νομό Χίου σειρά έργων που έχουν το χαρακτήρα βασικών υποδομών όπως είναι το νέο λιμάνι, φράγματα, αεροδρόμιο, μαρίνες, βιοτεχνικό πάρκο αν και προτάσσονται από όλους τους τοπικούς φορείς ως έργα πρώτης προτεραιότητας κινδυνεύουν να μην υλοποιηθούν λόγω του κατακερματισμού των διαθέσιμων πόρων σε έργα και δράσεις ήσσονος σημασίας. Η μη υλοποίηση έργων που εξυπηρετούν βασικές ανάγκες θα αναιρέσουν τις όποιες αναπτυξιακές προσπάθειες καταβάλλονται και θα διαιωνίσουν τη χρόνια καθυστέρηση του νησιού.

Απομένει στην τοπική κοινωνία να αποφασίσει και να συναινέσει στην αποφυγή του κατακερματισμού των πόρων που παρατηρείται ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις και να εξασφαλιστούν οι απαραίτητοι πόροι για την υλοποίηση των μεγάλων έργων που έχει ανάγκη ο Νομός Χίου.

4. Η έκρηξη των νέων τεχνολογιών

Η χρήση των νέων τεχνολογιών (τηλεπικοινωνίες, internet, logistics, ηλεκτρονικό εμπόριο) αναμένεται να αλλάξουν τη μορφή πολλών από τα παραδοσιακά επαγγέλματα. Οι επιχειρήσεις του Νομού Χίου πρέπει να κατανοήσουν και να προσαρμοστούν γρήγορα στις επερχόμενες αλλαγές ώστε να μπορέσουν να παραμείνουν ανταγωνιστές. Σε διαφορετική περίπτωση, κινδυνεύουν να χάσουν σημαντικά μερίδια από την αγορά που ήδη έχουν, εξαιτίας της ευκαιρίας που δίνεται σε μεγάλες ή απλά έξυπνες επιχειρήσεις με έδρα εκτός Χίου, να δραστηριοποιηθούν στην περιοχή με την χρήση των νέων τεχνολογιών. Ο κίνδυνος είναι μεγάλος, διότι πολλές από τις παραδοσιακές επιχειρήσεις του Νομού μπορούν ακόμα και να βρεθούν χωρίς αντικείμενο, εάν δεν φροντίσουν να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες.

5. Η αδυναμία ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών στις διαδικασίες διοίκησης, παραγωγής και πωλήσεων

Η χρήση των νέων τεχνολογιών και καινοτομιών γενικότερα στις διαδικασίες διοίκησης, παραγωγής και διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών κρίνεται επιβεβλημένη για τις τοπικές επιχειρήσεις αν θέλουν να αντέξουν στον εντεινόμενο ανταγωνισμό. Σε πολλές περιπτώσεις δεν μιλάμε απλά για υιοθέτηση των διαδικασιών, αλλά για ανασχεδιασμό επιχειρηματικών διαδικασιών είτε μέσα, είτε στο ευρύτερο περιβάλλον τις επιχειρήσεις. Ένα έργο δύσκολο, διότι έχει να αντιμετωπίσει την άρνηση και δυσπιστία των επιχειρηματιών και των εργαζομένων στις επερχόμενες αλλαγές, την έλλειψη Δομών Στήριξης των επιχειρήσεων, ερευνητικών κέντρων, εξειδικευμένου στελεχιακού δυναμικού αλλά και στις αστοχίες του θεσμικού πλαισίου που αφορά στα κίνητρα και στις ενισχύσεις για ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων.

Η πιθανή αδυναμία ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών από τις τοπικές επιχειρήσεις θα διευρύνει το χάσμα με τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που είναι εγκαταστημένες εκτός Νομού, περιφέρειας και χώρας και θα οδηγήσει σε φθίνουσα πορεία τις υφιστάμενες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

6. Η εξάντληση των διαθέσιμων φυσικών πόρων

Η κακή διαχείριση φυσικών πόρων, που βρίσκονται σήμερα σε επάρκεια ή φθίνουσα πορεία, ενδέχεται να δημιουργήσει αλυσιδωτές επιδράσεις σε τομείς της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας με αρνητικά αποτελέσματα. Η εξάντληση των υδάτινων πόρων επηρεάζει ήδη αρνητικά σειρά αγροτικών δραστηριοτήτων και υπονομεύει το μέλλον δυναμικών προϊόντων (π.χ. εσπεριδοειδών).

Η συστηματική καταστροφή των δασών του νησιού, δεκαετίες τώρα, εκτός των συνεπειών στα υδάτινα αποθέματα έχει περιορίσει σημαντικά

δραστηριότητες που δημιουργούν συμπληρωματικά αγροτικά εισοδήματα (παραγωγή μελιού, υλοτομία). Επίσης η παρατηρούμενη υπεραλίευση και μάλιστα με καταστρεπτικές, για το θαλάσσιο περιβάλλον, μεθόδους είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα στερήσει από τις μελλοντικές γενιές συναφείς οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

3.6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την παραπάνω ανάλυση διαφαίνονται οι παράγοντες που συμβάλλουν ή εμποδίζουν στην ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη στον Νομό Χίου.

Ο νησιωτικός χαρακτήρας, η ιδιαίτερη ιστορική, οικονομική, κοινωνική, αγροτική και πολιτιστική παράδοση, το οικονομικό περιβάλλον της περιοχής της Χίου, ο φυσικός προσανατολισμός του νησιού προς τα Μικρασιατικά παράλια και η διασύνδεση με αυτά ποτέ δεν αξιολογήθηκαν και εκτιμήθηκαν στο βαθμό και στην έκταση που έπρεπε. Επίσης δεν εφαρμόστηκαν οι κατάλληλες υποδομές για τον νησί της Χίου.

Ακόμη η ενσωμάτωση του Νομού στην διοικητική περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου φαίνεται να μην λειτουργεί αφού ζητήματα υποδομών που είναι προαπαιτούμενα για την διοικητική και οικονομική ενοποίηση της περιφέρειας δεν έχουν αντιμετωπιστεί.

Η συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων είναι καταλυτικής σημασίας για την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη με επενδύσεις και έργα υποδομής για την βελτίωση των συνθηκών που ευνοούν την αγροτική ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΠΕΠ) ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά την ανάλυση των Δυνατών και Αδύνατων Σημείων, των Ευκαιριών και των Κινδύνων του Νομού Χίου παρακάτω θα αναλύσουμε κατά πόσο συμβάλλει η Τοπική Αυτοδιοίκηση στον Αγροτικό τομέα του Νομού Χίου μέσω του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Βορείου Αιγαίου.

4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΠΕΠ) – ΚΠΣ

4.2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΠΕΠ

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό πρόγραμμά χρηματοδοτείται από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ). Το ΚΠΣ αποτελεί το μεγάλο πακέτο οικονομική βοήθειας της Ε.Ε. προς τα λιγότερα αναπτυγμένα κράτη-μέλη έτσι ώστε να τα βοηθήσει να αναπτυχθούν με ταχύτερους ρυθμούς και να μπορέσουν να προσεγγίσουν τις πιο προηγμένες χώρες-μέλη με σκοπό την εξάλειψη των περιφερειακών ανισοτήτων και την επίτευξη της απαραίτητης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Στο ΚΠΣ προγραμματίζεται η υλοποίηση διαφόρων έργων δράσεων ή λοιπών διαρθρωτικών παρεμβάσεων που είναι αναγκαίες για τη βελτίωση των υποδομών του κράτους-μέλους και προβλέπεται η χρηματοδότηση για την πραγματοποίησή τους.

Το ΚΠΣ έχει ένα εθνικό και ένα περιφερειακό σκέλος. Το πρώτο περιλαμβάνει τα λεγόμενα μεγάλα έργα, τα έργα δηλαδή εθνικής σημασίας και εμβέλειας. Το δεύτερο, το περιφερειακό σκέλος είναι αυτό, που έχει τη κύρια σημασία για τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, αφορά έργα, δράσεις και λοιπές παρεμβάσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Το περιφερειακό σκέλος του ΚΠΣ αποτελείται από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), που αντιπροσωπεύουν ολοκληρωμένες αναπτυξιακές δράσεις στο επίπεδο καθεμίας από τις 13 περιφέρειες της χώρας. Υπάρχουν 13 ΠΕΠ, όσο δηλαδή και οι περιφέρειες της Ελλάδας. Στο Περιφερειακό σκέλος του ΚΠΣ, δηλαδή στα ΠΕΠ διατίθεται το 26% του ΚΠΣ δηλαδή 4,5 δις. ECU (1,4 τρις. δρχ.). Πιο συγκεκριμένα το ποσό αυτό κατανέμεται στις διάφορες περιφέρειες ως εξής :

1. Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	11%
2. Κεντρική Μακεδονία	13,2%
3. Δυτική Μακεδονία	4,9%
4. Ήπειρος	5,3%
5. Θεσσαλία	8,4%
6. Ιόνια Νησιά	3,8%
7. Δυτική Ελλάδα	6,7%
8. Στερεά Ελλάδα	8,3%
9. Αττική	15,3%
10. Πελοπόννησος	6,4%
11. Βόρειο Αιγαίο	4,7%
12. Νότιο Αιγαίο	5,0%
13. Κρήτη	7,0%

Για το ΠΕΠ της Περιφέρειας Βόρειου Αιγαίου διατίθεται το μικρότερο ποσοστό του ΠΕΠ δηλαδή 4,7%. Τα ΠΕΠ αποτελούν πολυτομεακές διαρθρωτικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της οικονομικής αποτελεσματικότητας και στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στις ελληνικές

περιφέρειες. Περιλαμβάνουν δράσεις και έργα και για του τρεις κλάδους της οικονομίας, δίνοντας έμφαση σε μεσαίους κλίμακας έργα βασικής υποδομής, προστασίας του περιβάλλοντος, αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού και βελτίωσης του οικονομικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.

Όταν λοιπόν κάποια τοπική ή περιφερειακή αρχή θέλει να υλοποιήσει ένα έργο ή μια δράση τοπικής ή περιφερειακής σημασίας με χρηματοδότηση από την Κοινότητα αυτό που πρέπει να κάνει είναι να ζητήσει να ενταχθεί το έργο ή η δράση αυτό στο ΠΕΠ της περιφέρειας στην οποία ανήκει η ΟΤΑ.

Την ένταξη ενός έργου ή μιας δράσης στο ΠΕΠ προτείνει η Περιφέρεια, δηλαδή στην Ελλάδα το Περιφερειακό Συμβούλιο που στην τεχνική ορολογία καλείται Φορέας Προγραμματισμού, καθώς είναι αυτό που είναι αρμόδιο για τον αναπτυξιακό προγραμματισμό για το σύνολο της περιφέρειας. Ο Φορέας Προγραμματισμού καταθέτει την πρόταση του στην Επιτροπή Παρακολούθησης. Στην πρόταση του αυτή, που ουσιαστικά προβλέπει ποια έργα ή δράσεις θα πρέπει ή δε θα πρέπει να ενταχθούν στο αντίστοιχο ΠΕΠ, οφείλει να λαμβάνει υπόψη:

- ❖ Την κατά προτεραιότητα συμβολή των έργων ή δράσεων στην ικανοποίηση των αναγκών της περιοχής.
- ❖ Τις προτάσεις των τοπικών φορέων (Νομαρχίες, Δήμοι, Κοινωνικοί Φορείς).
- ❖ Τις εθνικές κατευθύνσεις ή προτεραιότητες.
- ❖ Το κόστος των έργων ή δράσεων, σε συνάρτηση με το συνολικό ποσό που διατίθεται για την περιοχή.

Όταν λοιπόν ένας Δήμαρχος, Νομάρχης ή άλλος φορέας πρότασης όπως καλούνται στην τεχνική ορολογία αυτοί που παίρνουν την πρωτοβουλία και καταθέτουν μια πρόταση για την ένταξη στο ΠΕΠ ενός έργου ή δράσης, θέλει να εντάξει ένα έργο ή δράση στο αντίστοιχο ΠΕΠ θα πρέπει καταρχήν να καταθέσει μια σχετική πρόταση στον αρμόδιο Φορέα Προγραμματισμού εν προκειμένω στην Περιφέρεια, η οποία θα μεταφέρει την πρόταση στην

Επιτροπή Παρακολούθησης, η οποία θα λάβει και την τελική, αποδεικτική ή απορριπτική απόφαση.

4.2.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Οι στόχοι που σηματοδοτούν μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη στο Νομό Χίου είναι:

- ❖ Η διατήρηση της οικονομικής βάσης της υπαίθρου, που είναι ο αγροτικός τομέας.
- ❖ Η ανάδειξη και η αξιοποίηση κάθε πόρου για την ανάπτυξη εναλλακτικής απασχόλησης.
- ❖ Η προστασία του περιβάλλοντος.
- ❖ Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου.
- ❖ Η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και η μερική διαφοροποίηση της παραγωγής.
- ❖ Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των παραγόμενων προϊόντων.
- ❖ Η στήριξη των φορέων και των κατοίκων της υπαίθρου, για την ενεργοποίηση τους και την πλήρη αξιοποίηση του πλαισίου που θα διαμορφωθεί, ώστε να υλοποιηθούν τα παραπάνω.

Οι δράσεις που πρέπει να προγραμματιστούν και να υλοποιηθούν για την επίτευξη των παραπάνω στόχων μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- ❖ Εφαρμογή των επιδοτούμενων προγραμμάτων εγκατάστασης νέων αγροτών.
- ❖ Εφαρμογή αγροτοπεριβαλλοντικών προγραμμάτων.
- ❖ Ανάπτυξη και βελτίωση της αγροτικής υποδομής (βελτίωση οδικού δικτύου, λιμάνι Χίου, αεροδρόμιο).
- ❖ Διαχείριση των υδάτινων πόρων που προορίζονται για τη γεωργία.
- ❖ Μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων.

- ❖ Διασφάλιση της ποιότητας αγροτικών προϊόντων.
- ❖ Εμπορική προώθηση προϊόντων και οργάνωση της εμπορίας σε νέες δομές (προώθηση μαστίχας, εσπεριδοειδών ως Π.Ο.Π μέσω φορέων των ΟΤΑ).
- ❖ Δημιουργία-ενίσχυση υπηρεσιών για την στήριξη των αγροτών και βοήθεια σχετικά με τη διαχείριση.
- ❖ Ανακαίνιση και ανάπτυξη αγροτικών οικισμών (π.χ. περιοχή Κάμπου).
- ❖ Ενίσχυση της Δασοκομίας.
- ❖ Ενίσχυση-στήριξη της αλιείας και των ιχθυοκαλλιεργειών (π.χ. νέα ιχθυόσκαλα Χίου).

Οι παραπάνω δράσεις αφορούν το σύνολο της αναγκαίας παρέμβασης στο Νομό Χίου για μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη ανεξάρτητα από πηγή χρηματοδότησης. Στο πλαίσιο αυτό το ΠΕΠ θα λειτουργήσει συμπληρωματικά προς τα άλλα προγράμματα (π.χ. Επιχειρησιακό Τομεακό Πρόγραμμα).

Οι δράσεις του ΠΕΠ θα συμβάλλουν στην υλοποίηση κάποιων στόχων, θα υποστηρίξουν επίσης τον αγροτικό τομέα στην υλοποίηση των παραπάνω δράσεων για την όσο το δυνατό καλύτερη αξιοποίηση των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που παρέχονται μέσω του τομεακού προγράμματος.

4.2.3 ΕΡΓΑ-ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΥΛΟΠΟΙΗΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΠ ΜΕΣΩ ΤΟΥ Β'ΚΠΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου (ΠΕΠ) ξεκίνησε να υλοποιείται σε εφαρμογή της απόφασης (Ε) 94 1832 της 27/7/94 με

συνολική αρχική δέσμευση 328 περίπου Μεγρο εκ των οποίων τα 44,7 Μεγρο αφορούσαν ιδιωτική συμμετοχή¹¹.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου, αναλαμβάνοντας αρμοδιότητες το Μάιο του 1995, παρέλαβε καταρτισμένο και εγκεκριμένο από την Ε.Ε. από το καλοκαίρι του 1994 το πρόγραμμα που αφορούσε το Νομό Χίου για το Β' ΚΠΣ (1994-1999).

Παρά τα περιορισμένα πλαίσια δυνατοτήτων παρέμβασης που είχε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου, επιχείρησε βαθιά τομή αντικαθιστώντας μικρά έργα τοπικής μόνο σημασίας με άλλα έργα αναπτυξιακού χαρακτήρα που έχουν στόχο:

- ❖ Την επιτάχυνση της αναπτυξιακής δυναμικής.
- ❖ Τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.
- ❖ Τη προστασία και αναβάθμιση του φυσικού και ανθρωπογενούς υπερβάλλοντος.

Στα πλαίσια του ΠΕΠ μέσω του Β'ΚΠΣ αναφερόμαστε στα έργα που υλοποιήθηκαν, που συντελούν στην ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη στο Νομό Χίου.

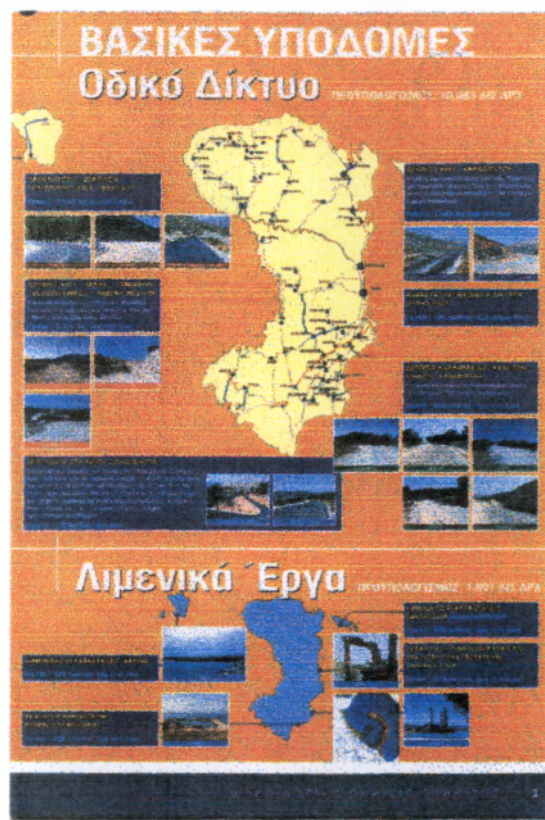
---

¹¹ Εισήγηση προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο Χίου για το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα- Β' ΚΠΣ (1994-1999).

4.2.3.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Σημαντικό μέρος του Β'ΚΠΣ αναλώθηκε στον τομέα των μεταφορών σε έργα υποδομής για το οδικό δίκτυο, λιμένων και αεροδρομίων.

Α. ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Η σημασία των λιμένων για το νησιωτικό χώρο είναι καθοριστική γιατί μαζί με τα αεροδρόμια αποτελούν τους κόμβους διασύνδεσης με την υπόλοιπη Ελλάδα και τις άλλες χώρες του εξωτερικού.

Στο Νομό Χίου λειτουργούν 2 λιμάνια στο νησί της Χίου (Χίου, Μεστών) και άλλα 2 μικρότερα στα Ψαρά και τις Οινούσες. Όλα τα λιμάνια λειτουργούν ως μεικτά δηλαδή επιβατικά και εμπορευματικά.

Τα περισσότερα δε είναι χωροθετημένα σε αστικές περιοχές με αποτέλεσμα να μην έχουν δυνατότητα επέκτασης. Έτσι κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες δημιουργούνται έντονα προβλήματα στη λειτουργία των προϊόντων.

Επίσης στο Νομό Χίου λειτουργούν ένα αεροδρόμιο (Χίο) και ένα ελικοδρόμιο (Οινούσες).

Το αεροδρόμιο της Χίου παρουσιάζει ανεπάρκεια στη χωρητικότητά του και κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες εξαιτίας της αυξημένης τουριστικής κίνησης.

Τόσο στο αεροδρόμιο όσο και στο λιμάνι της Χίου θα πρέπει να προβλεφθούν παρεμβάσεις για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών και την καλύτερη και γρηγορότερη προώθηση των αγροτικών προϊόντων.

4.2.4. ΕΡΓΑ-ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΠ ΜΕΣΩ ΤΟΥ Β'ΚΠΣ ΚΑΙ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Οι κύριες δράσεις και τα έργα που έχουν γίνει από το Β'ΚΠΣ είναι αυτά που φαίνονται παρακάτω. Τα έργα αυτά αφορούν την ενίσχυση της γεωργίας και της αλιείας και έχουν συνολικό προϋπολογισμό 4.025 δις. δρχ.

Αλιεία - Γεωργία		ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: 4.025 ΔΙΣ
ΝΕΑ ΙΧΘΥΟΣΚΑΛΑ ΧΙΟΥ		Προβλ.: 1.192 εκ. δρχ. (29,4 %)
		
ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΦΥΓΙΩΝ ΚΑΣΤΕΛΟΥ, ΑΓ. ΕΡΜΙΟΝΗΣ, ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ		
Προβλ.: 240 εκ. δρχ. (5,9 %)		
		
ΚΑΣΤΕΛΟ	ΑΓ. ΕΡΜΙΟΝΗ	ΚΑΤΑΡΡΑΚΤΗ
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΖΥΦΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΔΕΥΣΗΣ		
Προβλ.: 690 εκ. δρχ. (17,1 %)		
		
ΑΡΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΡΑ ΖΥΦΙΑ		
ΝΕΑ ΛΑΧΑΝΑΓΟΡΑ ΔΗΜΟΥ ΧΙΟΥ		
Προβλ.: 730 εκ. δρχ. (18,1 %)		
		
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΔΟΠΟΙΑ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ		
Προβλ.: 498 εκ. δρχ. (12,4 %)		
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΡΕΝΔΥΣΕΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ		
Προβλ.: 100 εκ. δρχ. (2,5 %)		

4.2.5. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΠ ΜΕΣΩ ΤΟΥ Γ'ΚΠΣ (2000-2006)

Συμπερασματικά παρατηρούμε ότι η υλοποίηση του προγράμματος του Β'ΚΠΣ (1994-2000) έθεσε μεν τις βάσεις για τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν ολοκλήρωσε τους απαιτούμενους στόχους, λόγω του περιορισμένου ύψους των χρηματοδοτήσεων (γύρω στα 30δισ. δρχ.) για το Νομό Χίου, αλλά και του δεδομένου προσανατολισμού του. Οι στόχοι που δεν ολοκληρώθηκαν με το Β'ΚΠΣ, πρέπει να καλυφθούν με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του νέου προγράμματος του Γ'ΚΠΣ (2000-2006), ώστε να λυθούν επιτέλους τα βασικά προβλήματα υποδομών που αντιμετωπίζουμε.

Το Γ'ΚΠΣ (2000-2006) εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μέσα από αυτό δίνεται η δυνατότητα χρηματοδότησης μεγάλων αναπτυξιακών έργων με βασικό στόχο την σύγκλιση της χώρας μας με τις άλλες χώρες της Ε.Ε.¹².

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο Χίου σε συνεδρίαση του το Μάρτιο του 1999, καθόρισε το πλαίσιο στο οποίο θα πρέπει να κινηθεί το πρόγραμμα για το Γ'ΚΠΣ ορίζοντας ως βασικό αναπτυξιακό στόχο, την ανατροπή της τάσης για οικονομική και δημογραφική συρρίκνωση του Νομού. Η επίτευξη του βασικού αναπτυξιακού στόχου θα υλοποιηθεί με τους παραπάνω επιμέρους ειδικούς στόχους:

- ❖ Αξιοποίηση του γεωγραφικού πλεονάσματος του Νομού.
- ❖ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της πρωτογενούς παραγωγής.
- ❖ Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της μεταποίησης.
- ❖ Στήριξη του τουρισμού.
- ❖ Αξιοποίηση των πολιτιστικών πόρων.
- ❖ Αξιοποίηση και διαφύλαξη του Φυσικού Περιβάλλοντος.
- ❖ Βελτίωση υποδομών και Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας.

¹² Εισήγηση προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο Χίου για το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα- Γ' ΚΠΣ (2000-2006).

Τα έργα που θα επιλεγούν από το Γ'ΚΠΣ για την αγροτική ανάπτυξη θα πρέπει να οδηγήσουν στην επίτευξη για την ολοκλήρωση μέσω των Αναπτυξιακών στόχων που έχουν τεθεί.

4.2.6. ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΠ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ ΜΕΣΩ ΤΟΥ Γ'ΚΠΣ

Οι παρεμβάσεις στις πόλεις εισόδου-εξόδου (αεροδρόμια-λιμάνια) πρέπει να καλύπτουν τις υφιστάμενες αλλά και τις δυνητικές ανάγκες της επόμενης δεκαετίας.

Μέσα από τις δράσεις του ΠΕΠ, στο Γ'ΚΠΣ πρέπει να ερευνηθεί η δυνατότητα μείωσης του κόστους μεταφοράς στο νέο οικονομικό περιβάλλον που δημιουργείται. Στο πλαίσιο αυτό στη νέα προγραμματική περίοδο 2000-2006 θα ολοκληρωθούν:

- ❖ Οι κύριοι οδικοί άξονες κάθε νησιού μαζί με τις απαραίτητες παρακάμψεις οικισμών.
- ❖ Οι παρεμβάσεις στα λιμάνια και κυρίως αυτές της χερσαίας ζώνης των λιμένων. Δηλαδή στις αίθουσες επιβατών στο μηχανολογικό εξοπλισμό, στους αποθηκευτικούς χώρους. Στα κύρια λιμάνια πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα εξυπηρέτησης πλοίων γενικού φορτίου και εμπορευματοκιβωτίων.

Είναι αναγκαίο οι παρεμβάσεις στις πόλεις εισόδου-εξόδου (αεροδρόμια-λιμάνια) πρέπει να καλύπτουν τις υφιστάμενες αλλά και τις δυνητικές ανάγκες της επόμενης δεκαετίας. Οι επεμβάσεις στις αστικές και περιαστικές περιοχές πρέπει να γίνουν προσεκτικά με συνολικές και τεκμηριωμένες μελέτες σκοπιμότητας, που θα αντιμετωπίζουν το σύνολο των προβλημάτων (υφιστάμενων και δυνητικών) και όχι τα επιμέρους. Έτσι θα μπορέσουν να προκριθούν τυχόν παρεμβάσεις που αφορούν παρακάμψεις των πόλεων, προσβάσεις σε αεροδρόμια και λιμάνια (π.χ. ΒΙΟΠΑ, χονδρεμπορική ζώνη) με

εξασφάλιση των αναγκαίων προσβάσεων μεταφορά τμήματος λιμενικών δραστηριοτήτων (π.χ. εμπορικού λιμένα) σε άλλη θέση, χώροι στάθμευσης στους εισόδους της πόλης, αναβάθμιση αστικών συγκοινωνιών.

4.2.7. ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο τέταρτος άξονας προτεραιότητας για το Γ'ΚΠΣ (2000-2006) μέσω του Γ'ΚΠΣ αναφέρεται στη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης και περιλαμβάνει τα παρακάτω μέτρα:

1. Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
2. Προστασία-Αξιοποίηση δασών.
3. Ανάπτυξη-Βελτίωση αγροτικών υποδομών και εκσυγχρονισμός δομών.
4. Μεταποίηση-Εμπορία αγροτικών προϊόντων.
5. Ενέργειες στήριξης στην αγροτική οικονομία και στην εμπορία προϊόντων ποιότητας.
6. Ενίσχυση της διαφοροποίησης των αγροτικών δραστηριοτήτων.
7. Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών και προστασία διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς.
8. Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων.
9. Προβολή-Προώθηση επωνύμων τοπικών αγροτικών προϊόντων.
10. Αλιεία.
11. Δράσεις ΕΚΤ.

Στη συνέχεια θα παραθέσουμε το παράρτημα ΙΙΙ που θα αναπτύξουμε το κάθε μέτρο ξεχωριστά.

4.2.8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Βορείου Αιγαίου, υλοποιεί σημαντικότερα έργα για το Νομό Χίου. Έργα που αγγίζουν κάθε πτυχή της ζωής μας, βελτιώνουν την ποιότητά της, ενισχύουν την οικονομική ανάπτυξη του τόπου, κάνοντας μας να νιώθουμε δυνατοί σε μια δυνατή περιφέρεια. Με σύνολο χρηματοδότησης 112,8 δις. δρχ. από τα οποία τα 72,5 δις. προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα 40,2 δις. δρχ. από το Ελληνικό Δημόσιο και τον Ιδιωτικό Τομέα, το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα δίνει δύναμη στη περιοχή με έργα στρατηγικής σημασίας για την αγροτική ανάπτυξη, για την ενίσχυση των βασικών παραγόμενων προϊόντων του Νομού Χίου (μαστίχα Χίου, αλιευτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα) με στόχους την αύξηση της παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας, την ανάπτυξη δικτύου εμπορίας και την συγκράτηση του πληθυσμού στην αγροτική παραγωγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ LEADER ΚΑΙ INTERREG ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

5.1. ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Οι κοινοτικές πρωτοβουλίες είναι ειδικά μέσα για την άσκηση από την Ένωση των διαρθρωτικών πολιτικών της. Ονομάζονται δε έτσι γιατί δημιουργούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με δική της πρωτοβουλία και στη συνέχεια αποτελούν αντικείμενο πρότασης της στα κράτη-μέλη. Πρακτικά πρόκειται για προγράμματα που αποσκοπούν στην επίλυση προβλημάτων ή στην προώθηση δράσεων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Χρηματοδοτούνται κατά ένα συνήθως δε και το μεγαλύτερο μέρος από την Ένωση, ενώ κατά το υπόλοιπο από το δικαιούχο κράτος-μέλος. Στις κοινοτικές πρωτοβουλίες διατίθεται το 9% του προϋπολογισμού των διαρθρωτικών ταμείων.

Στην συνέχεια θα αναφερθούμε στις δύο πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη στο Νομό Χίου τη LEADER και INTERREG.

Εάν δηλαδή ένας ΟΤΑ πρώτου (Δήμοι) ή δευτέρου βαθμού(Νομαρχία) θέλει να εντάξει ένα έργο ή μια δράση τοπικού ή περιφερειακού ενδιαφέροντος, σε κάποια από τις κοινοτικές πρωτοβουλίες έτσι ώστε να λάβει χρηματοδότηση από την Ένωση, θα πρέπει να απευθυνθεί στις κάθε αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες του κράτους-μέλους, εν προκειμένω δηλαδή της Ελλάδας.

5.2. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ LEADER ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

Ο κύριος στόχος της πρωτοβουλίας LEADER II όπως προκύπτει από την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τη γνωστή εφαρμογή του LEADER I εντοπίζεται στην πολύμορφη ανάπτυξη αγροτικών περιοχών ώστε να αντιμετωπίσουν μια σειρά εξελίξεων, οι οποίες σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό επηρεάζουν τις περισσότερες από τις αγροτικές περιοχές της Ευρώπης: μείωση της απασχόλησης και των γεωργικών δραστηριοτήτων, εγκατάλειψη της υπαίθρου από τους νέους με σχετικά ικανοποιητικό βαθμό κατάρτισης, αύξηση της ανεργίας που πλήττει τον αγροτικό πληθυσμό, μείωση των εισοδημάτων που προέρχονται από αγροτικές δραστηριότητες.

Το κύριο πρόβλημα που αφορά τις δυνατότητες πολύμορφης αγροτικής ανάπτυξης στην περιοχή του Νομού Χίου εντοπίζεται στην ελλιπή αποδοτικότητα και δημιουργία εισοδήματος από παραδοσιακές οικονομικές δραστηριότητες στον αγροτικό χώρο η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον αυξανόμενο κίνδυνο εγκατάλειψης συγκεκριμένων καλλιεργειών και σχετικών οικονομικών δραστηριοτήτων, με σημαντικότερη συνέπεια τον κίνδυνο αλλοίωσης δεδομένων χαρακτηριστικών της περιοχής μέσω της ερήμωσης ή της παρεμβολής οικονομικών δραστηριοτήτων ασύμβατων με τα ιστορικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά της.

Ο χώρος εφαρμογής των δράσεων της πρωτοβουλίας LEADER II υπήρξε το σύνολο του Νομού Χίου.

5.2.1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΠΟΥ ΔΙΑΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER (I ΚΑΙ II) ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ.

Με την εφαρμογή και την υλοποίηση της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER II σε τοπικό επίπεδο διακρίνουμε με τη σύσταση της Ομάδας Τοπικής Δράσης και τη διαδικασία κατάρτισης και εφαρμογής της τοπικής πρότασης, κάποια στοιχεία καινοτομίας σε σχέση με τα μέχρι σήμερα δεδομένα στο χώρο της Χίου και ιδιαίτερα στο αντικείμενο της αγροτικής ανάπτυξης¹³.

Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο που εισάγει νέα ποιοτικά στοιχεία στην ενεργοποίηση των φορέων κατά την εφαρμογή της πρότασης αποτέλεσε η σύσταση της Ομάδας Τοπικής Δράσης η οποία θα είχε την ευθύνη για την υλοποίηση του προγράμματος.

Αν και πρόκειται για ένα από τα συστατικά στοιχεία της φιλοσοφίας των πρωτοβουλιών LEADER I και II στην ουσία αποτέλεσε μια καινοτόμο πρακτική για τα δεδομένα της περιοχής του νησιού μας στο βαθμό που συνενώνει σε μια μακροπρόθεσμη βάση με χαρακτηριστικά μόνιμης συνεργασίας, φορείς οι οποίοι μέχρι σήμερα είχαν μονάχα βραχυχρόνιες συνεργασίες.

Στα πλαίσια της Ομάδας Τοπικής Δράσης, συνυπάρχουν και συνεργάζονται φορείς οι οποίοι εκφράζουν το σύνολο της δυναμικής της αγροτικής ανάπτυξης, στο έδαφος της τοπικής κοινωνίας. Παράλληλα η πολυμορφία των φορέων που συμμετέχουν: παραγωγικοί συντελεστές του Αγροτικού χώρου, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Πανεπιστήμιο, Πολιτιστικοί Φορείς, διασφαλίζει μια διευρυμένη και συλλογική προσέγγιση στο ζήτημα της αγροτικής ανάπτυξης.

Ταυτόχρονα στις προτάσεις και στους άξονες δράσης της τοπικής πρότασης, έγινε η προσπάθεια να τεθεί για πρώτη φορά με συνολικό τρόπο το ζήτημα της αγροτικής ανάπτυξης μέσα από πρωτοβουλίες και επιλογές στόχων

¹³ Αναπτυξιακή Εταιρεία ΕΤΑ Χίου (LEADER II) - ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ.

που ξεκινούν από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους φορείς που συνδέονται μεταξύ τους καταλήγοντας σε ευρύτερες στοχεύσεις.

Τέλος αναφέρουμε σε αυτό το σημείο τον καθοριστικό και καινοτόμο ρόλο που επιφύλαξε το πρόγραμμα στο ίδιο το κέντρο συντονισμού και παρακολούθησης της εξέλιξης των δράσεων του, το Γραφείο Υλοποίησης και Διαχείρισης του LEADER Χίου. Πρόκειται ουσιαστικά για την οργάνωση ενός κέντρου συντονισμού και προώθησης των δράσεων του προγράμματος σε επίπεδο Νομού, το οποίο στελεχώθηκε με το κατάλληλο προσωπικό και τον ανάλογο εξοπλισμό μπορεί, έχοντας σαν αφετηρία την υποστήριξη και παρακολούθηση του Προγράμματος. Μετά την υλοποίηση του LEADER II μεταβλήθηκε σταδιακά σε συμβουλευτικό-διαγνωστικό κέντρο για τα προβλήματα της αγροτικής ανάπτυξης στην περιοχή, μια αναγκαιότητα εκτός των άλλων, αποτελεί και εκφρασμένο στόχο των φορέων που συμμετέχουν.

Συμπερασματικά μπορεί να διαπιστωθεί ότι, αυτή καθαυτή η διαδικασία υλοποίησης της τοπικής πρότασης και σύστασης της Ομάδας Τοπικής Δράσης αποτελεί μια καινοτόμο ενέργεια για τα ζητήματα της αγροτικής ανάπτυξης στην περιοχή και ως τέτοια, είναι πλήρως ενταγμένη στην γενικότερη φιλοσοφία και τις στοχεύσεις της πρωτοβουλίας LEADER II.

5.2.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ ΠΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΚΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEADER II.

Για την προετοιμασία της Πρότασης Επιχειρηματικού Σχεδίου και τη διαχείριση του προγράμματος LEADER II συστάθηκε Ανώνυμη Αναπτυξιακή Εταιρία, με την επωνυμία ETAX A.E. (Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης Χίου). Στην ETAX A.E. μετέχουν οι φορείς:

1. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Χίου.
2. Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου.
3. Αγροτικός Σύλλογος Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου.
4. Ένωση Γεωργικών Συνεταιρισμών Χίου.

5. Επιτροπή Ερευνών Πανεπιστημίου Αιγαίου.
6. Αγροτικός Συνεταιρισμός Κτηνοτρόφων Χίου

Η Αναπτυξιακή Εταιρία είχε ως κύριο σκοπό την διαχείριση και υλοποίηση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης του Νομού Χίου το οποίο εντάσσεται στο Κοινοτικό Πρόγραμμα LEADER II βάσει του συγκεκριμένου Επιχειρηματικού Σχεδίου δράσης, αλλά και εν γένει την προώθηση και υποστήριξη της τοπικής αγροτικής ανάπτυξης.

Ο φορέας (Αναπτυξιακή Εταιρία) ΕΤΑ Χίου συστάθηκε με αφορμή τη διαχείριση του προγράμματος LEADER αλλά και με προοπτικές παραπέρα προώθησης της τοπικής ανάπτυξης του Νομού Χίου πληρεί όλα τα κριτήρια του προγράμματος LEADER. Ύστερα από την υλοποίηση του προγράμματος LEADER II διατηρεί συμβουλευτικό πλέον ρόλο για προβλήματα που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη.

5.2.3. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ LEADER ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Τα μέτρα τα οποία προτάθηκαν στα πλαίσια της Τοπικής Πρότασης μέσω του LEADER II είχαν κοινά σημεία και συμπληρωματική δράση με άλλες ενέργειες σε επίπεδο Νομού.

Βρίσκεται σε εξέλιξη το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ) σε Νομαρχιακό επίπεδο, το οποίο περιλαμβάνει έργα και παρεμβάσεις οι οποίες εξυπηρετούν αναπτυξιακούς στόχους της πρωτοβουλίας LEADER είτε με άμεσο τρόπο (Προστασία Περιβάλλοντος, Αξιοποίηση Τουριστικών Πόρων) αλλά κυρίως με έμμεσο τρόπο, δημιουργώντας δηλαδή τις αναγκαίες υποδομές τις οποίες το LEADER δε μπορεί βάση των αρχικών του κατευθύνσεων να αναλάβει (έργα υποδομής σε επίπεδο Νομού).

Ταυτόχρονα οι φορείς που συμμετέχουν στην ομάδα Τοπικής Δράσης και στην Αναπτυξιακή Εταιρία ανάπτυξαν, ο καθένας στο χώρο του, τη δική του δραστηριότητα από την άποψη της ανάληψης πρωτοβουλιών για την τοπική ανάπτυξη. Σε αυτό το πλαίσιο βρίσκονταν σε εξέλιξη και άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες (όπως τα προγράμματα NOW, HORIZON) οι οποίες μπορούν προοπτικά να αποκτήσουν μια σχέση έμμεσης συμπληρωματικότητας με τις Δράσεις της πρωτοβουλίας LEADER II.

Πρέπει τέλος να τονισθεί ότι οι Δράσεις που υλοποιήθηκαν στην πρωτοβουλία LEADER II διέθεταν τα χαρακτηριστικά της καινοτομίας και δεν επικαλύπτονταν από άλλα προγράμματα σε εξέλιξη. Μέσα στους στόχους της Ομάδας Τοπικής Δράσης βρίσκεται βεβαίως η σύνθεση κυρίως στο επίπεδο της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων με άλλες παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο.

5.2.4. ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ LEADER II ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

A. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗ ΜΑΣΤΙΧΑ

1. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΜΑΣΤΙΧΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΧΙΟΥ (Ε.Μ.Χ)

Μια από τις σημαντικότερες δράσεις που πραγματοποιήθηκε , με την εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER II στον κλάδο της μαστίχας, ήταν η εισαγωγή νέου μηχανολογικού εξοπλισμού στην Ε.Μ.Χ , για την βελτίωση της συσκευασίας της τσίχλας ΕΛΜΑ. Με τη νέα συσκευασία που κυκλοφόρησε τους τελευταίους μήνες επήλθε μια αξιόλογη βελτίωση όσον αφορά την προώθηση του προϊόντος και την παροχή καλύτερης ποιότητας της τσίχλας ΕΛΜΑ. Με την καινοτόμο αυτή δράση του LEADER II , η τσίχλα ΕΛΜΑ που διατίθεται πλέον σε αεροστεγή συσκευασία νέων προδιαγραφών παρουσιάζει καλύτερες πωλήσεις ,δεν είναι σκληρή και διατηρεί καλύτερα τη γεύση και το άρωμα της.

2. ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Στα πλαίσια του LEADER II πραγματοποιήθηκαν να γίνουν επιμορφωτικά σεμινάρια στους ενδιαφερόμενους αγρότες αλλά και σε όσους εμπλέκονταν στην υλοποίηση των δράσεων του LEADER II.

Είναι φανερό ότι η επιτυχία των προγραμμάτων αυτών στηρίχθηκε σε αυτήν την επιμόρφωση, καθώς οι επιμορφωμένοι συνεργάστηκαν καλύτερα στην υλοποίηση του προγράμματος που πραγματοποιήθηκε.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου συμμετείχε ενεργά στη δημιουργία του γραφείου διαχείρισης και υποστήριξης του προγράμματος LEADER Χίου, με την συμμετοχή στελεχών της και με την παραχώρηση χώρου για γραφεία, αίθουσες για σεμινάρια ή και άλλων διευκολύνσεων.

3. ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΑΣΤΙΧΑΣ-ΓΙΟΡΤΕΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Στα πλαίσια πολιτιστικών εκδηλώσεων οργανώθηκαν συνέδρια μαστίχας με θέματα γύρω από την έρευνα και τις νέες χρήσεις της.

Συμμετείχαν σύνεδροι και πελάτες από το εξωτερικό και το εσωτερικό. Επίσης οργανώθηκαν πολιτιστικές εκδηλώσεις στα Μαστιχοχώρια και οι τουρίστες συμμετείχαν σε αυτές γνωρίζοντας από κοντά την παράδοση τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων του νησιού μας.

Το κόστος της παραπάνω πρότασης έφθασε περίπου σε 45.000.000 δρχ.

4. ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Στα πλαίσια της προώθησης μιας ολοκληρωμένης αγροτικής ανάπτυξης με ιδιαίτερη έμφαση στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάδειξη της

πολιτιστικής ταυτότητας και στην πολιτισμική αναβάθμιση της αγροτικής περιοχής του Νομού Χίου με την ίδρυση του Μουσείου μαστίχας.

Το μουσείο μαστίχας δεν αποτέλεσε μια παρέμβαση που περιοριζόταν στην έκθεση αντικειμένων και εργαλείων που έχουν σχέση με την παραγωγή μαστίχας αλλά ένα ολοκληρωμένο και ζωντανό μουσείο για την οικονομική και κοινωνική ιστορία της μαστίχας Χίου. Αποτελεί μια νέα προσπάθεια ανάδειξης της πολιτιστικής ταυτότητας του Νομού Χίου μέσα από νέες πολιτικές προώθησης του τοπικού προϊόντος της μαστίχας. Το έργο αυτό επέτρεψε την ένταξη της Χίου στο διεθνές δίκτυο ειδικών μουσείων και παρεμφερών πολιτιστικών μονάδων.

Το μουσείο μαστίχας δημιουργήθηκε από την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών του νησιού στόχο είχε να αποτελέσει όχι μόνο ένα χώρο εκθεμάτων από αντικείμενα και εργαλεία που έχουν σχέση με την παραγωγή της μαστίχας αλλά και ένα ολοκληρωμένο μουσείο. Ο σχεδιασμός του μουσείου δείχνει την ιστορική εξέλιξη της παραγωγής μαστίχας στο νησί μέσα από την εξέλιξη της τεχνικής και τεχνολογικής διαδικασίας παραγωγής, την εξέλιξη του εμπορίου της μαστίχας στα πλαίσια των διεθνών αγορών, την εξέλιξη του τρόπου και του βαθμού επηρεασμού του πληθυσμού της Χίου και ιδιαίτερα των Μαστιχοχωρίων από την ύπαρξη του μονοπωλιακά παραγόμενου προϊόντος και την εξέλιξη των σχέσεων εργασίας στην παραγωγή μαστίχας.

Το μουσείο της μαστίχας πλαισιώθηκε από ερευνητικές και εκδοτικές δραστηριότητες (δημιουργία ιστορικού και φωτογραφικού αρχείου, εκδόσεις βιβλίων, παραγωγή και αναπαραγωγή νέων και παλαιών σχεδίων) με αναφορά τη μαστίχα στη Χίο και τις διεθνές αγορές του προϊόντος.

Η κατασκευή και λειτουργία του Μουσείου αποτέλεσε μια σημαντική παρέμβαση για την περιοχή. Η ανεύρεση χρηματοδοτικών πόρων από άλλες πηγές για τη στήριξη του μουσείου εκτός LEADER II ήταν στις προτεραιότητες για την Ο.Τ.Δ, ενώ απαιτήθηκε μια ισχυρή πολιτική στη διαδοχή της καλλιέργειας του σχίνου καθώς η παραγωγική βάση χαρακτηρίζονταν από

μεγάλες ηλικίες που αργά η γρήγορα θα οδηγηθούν στην έξοδο από τον αγροτικό τομέα.

B. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ

1. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ

Η παραγωγή εσπεριδοειδών στον Κάμπο της Χίου αποτέλεσε παραδοσιακή καλλιέργεια, γνωστή για την ποιότητα της, στην οποία βασίστηκε παλαιότερα η εμπορική ακμή του νησιού.

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Εσπεριδοκαλλιεργητών Χίου, που συγκεντρώνει το κυριότερο μέρος της παραγωγής (περίπου 4.000 τόνοι ετησίως) διέθεσε μια μονάδα μεταποίησης που παράγει φυσικό συμπυκνωμένο χυμό και αιθέρια έλαια εσπεριδοειδών, προϊόν που κυρίως εξάγεται. Παρά την ποιότητα των εγκαταστάσεων, η εποχική λειτουργία της μονάδας και κυρίως ο έντονος ανταγωνισμός που αντιμετώπιστηκε ο συμπυκνωμένος χυμός εσπεριδοειδών επηρεάστηκε δυσμενώς για τα οικονομικά αποτελέσματα.

Έτσι ο συνεταιρισμός, με βάση τα ευνοϊκά αποτελέσματα αγοράς που είχαν πραγματοποιηθεί, εκμεταλλεύτηκε το φυσικό χυμό που ο ίδιος παράγει και ένταξε στο LEADER μια επένδυση εκσυγχρονισμού της παραγωγικής διαδικασίας με ταυτόχρονη εισαγωγή νέων προϊόντων (χυμοί σε συσκευασίες μιας χρήσης) που έδωσαν στην επιχείρηση στην επιχείρηση την δυνατότητα παρουσίασης μιας πλήρους σειράς χυμών.

Η επένδυση είχε σαν στόχο μια σημαντική αύξηση της δυναμικότητας παραγωγής και συσκευασίας και τον εκσυγχρονισμό της μονάδας παραγωγής φυσικών και ζαχαρούχων χυμών με την προμήθεια μηχανημάτων σύγχρονης τεχνολογίας που έδωσαν τη δυνατότητα παραγωγής νέων πιο ελκυστικών προϊόντων που ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις και τις ανάγκες της σημερινής αγοράς.

Η επένδυση ολοκληρώθηκε και τα νέα προϊόντα διακινούνται στην αγορά της Χίου και της Μυτιλήνης, γνωρίζοντας καλή αποδοχή.

2. Κατάρτιση των νέων παραγωγών της περιοχής υπό μορφή σεμιναρίων σχετικά με την κατάσταση του πρωτογενούς τομέα και τα περιθώρια-δυνατότητες που τους παρέχονται στα πλαίσια της ΚΑΠ. Τα μαθήματα-σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν από ειδική επιστημονική ομάδα (περιφερειολόγο-οικονομολόγο) βοηθώντας τους νέους γεωργούς να αντιληφθούν την οικονομική-αναπτυξιακή διάσταση του χώρου που ζουν.

3. ΓΕΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΧΙΩΤΙΚΟΥ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙΟΥ.

Μέσα από την κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II εφαρμόστηκε ένας πρωτότυπος τρόπος προώθησης του τοπικού γεωργικού προϊόντος του μανταρινιού που συνδέθηκε άμεσα με τον τόπο παραγωγής του και στόχευε στην ταυτόχρονη ανάδειξη της περιοχής της Χίου και των προϊόντων της.

Η Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης Χίου, στα πλαίσια της πολιτικής προώθησης των χιώτικων εσπεριδοειδών είχε προβεί στην πραγματοποίηση γευσιογνωστικών εκδηλώσεων σε συνεργασία με το Slow Food στην Αθήνα. Οι εκδηλώσεις αυτές χαρακτηρίστηκαν από ιδιαίτερη πρωτοτυπία σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο τους και απευθύνθηκαν σε ειδικούς που συνέβαλαν στην προώθηση του χιώτικου μανταρινιού

Γ. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ

1. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟ

Τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν από την επιχείρηση είχαν σχέση με τις τεχνικές παραγωγής γάλακτος-τυριού-βουτύρου καθώς επίσης και στην

αδυναμία αποτελεσματικής προώθησης των προϊόντων αυτών στην Περιφέρεια Βόρειου Αιγαίου.

Προς την κατεύθυνση αυτή κρίθηκε απαραίτητη:

- ❖ Συνεργασία με χημικό ο οποίος θα βοήθησε στην ποιοτική σταθεροποίηση των προϊόντων και οργάνωσε την παραγωγική διαδικασία. Η διάρκεια υλοποίησης ήταν 24 μήνες και το κόστος έφτασε στα 10 εκατομμύρια δρχ.
- ❖ Πραγματοποιήθηκε έρευνα αγοράς για την προώθηση πώλησης των προϊόντων του Συνεταιρισμού σε Περιφερειακό επίπεδο καθώς και δημιουργία δικτύου προώθησης των προϊόντων με πιθανούς αντιπροσώπους. Η διάρκεια υλοποίησης ήταν 6 μήνες και το κόστος έφτασε τα 10 εκατομμύρια δρχ.

2. ΙΔΡΥΣΗ ΜΟΝΑΔΩΝ ΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΒΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΑΤΟΥ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Η ενέργεια αυτή είχε ως στόχο να ενισχύσει το ντόπιας φυλής μοναδικό πρόβατο Χίου το οποίο τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα συρρίκνωσης ζωικού κεφαλαίου. Το μοναδικό αυτό πρόβατο αν και είναι ιδιαίτερα παραγωγικό δεν εκτρέφεται και δεν εκμεταλλεύεται σε συστηματική βάση από τους κατοίκους κτηνοτρόφους με αποτέλεσμα να έχει υποστεί σοβαρή αριθμητική μείωση και να κινδυνεύει πλέον να εγκαταλειφθεί από τον τόπο γέννησης του.

Αυτό θα επιτεύχθηκε με:

- ❖ Με την ίδρυση κτηνοτροφικής μονάδας σταβλίσαις 70-80 προβάτων

5.2.5 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

A. Εισαγωγή-Παρουσίαση

Με τον όρο «χαρακτηριστικά τοπικά προϊόντα» ορίζουμε προϊόντα τα οποία:

1. Ευδοκιμούν μονάχα στη Χίο και έχουν δυναμική εκμετάλλευσης.
2. Υπάρχουν και αλλού, αλλά οι παραλλαγές τους που συναντάμε στο νησί παρουσιάζουν χαρακτηριστικές ιδιαιτερότητες οι οποίες τους δίνουν προοπτική εκμετάλλευσης.

Στο νησί της Χίου παρουσιάζεται μια ξεχωριστή ποικιλία τοπικών αγροτικών προϊόντων τα οποία είναι γνωστά από πολύ παλιά και αξιοποιούνται σήμερα κυρίως για οικιακή κατανάλωση, αφού χρησιμοποιηθούν παραδοσιακές μέθοδοι επεξεργασίας τους. Η επεξεργασία των τοπικών προϊόντων με τον παραδοσιακό τρόπο αποτελεί ένα στοιχείο που πηγάζει από την ιστορική και πολιτιστική φυσιογνωμία του νησιού αλλά και ένα κεφάλαιο σε επίπεδο γνώσης το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί κατάλληλα.

Μια σειρά ενεργειών στα πλαίσια της πρωτοβουλίας LEADER II με γενικό στόχο την αναγνώριση κατοχύρωση και προώθηση μιας σειράς τέτοιων προϊόντων μπορεί να έχει τα ακόλουθα αποτελέσματα:

1. Δημιουργία ενός νέου κύκλου δραστηριοτήτων για τα αγροτικά νοικοκυριά με αποτέλεσμα μια νέα πηγή εισοδήματος για τους αγροτικούς πληθυσμούς.
2. Διάσωση και διάδοση μιας σειράς πρακτικών καλλιέργειας και επεξεργασίας που προέρχονται από το παρελθόν.
3. Δημιουργία μιας γκάμας τοπικών προϊόντων με έντονα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους που ανταποκρίνονται στις νέες προϋποθέσεις υγιεινής και ολοκληρωμένης διατροφής.

Η προώθηση των τοπικών προϊόντων μπορεί να είναι δυναμική και να βασίζεται στην υπαρκτή τους ζήτηση είτε στην τοπική αγορά, που γνωρίζει την ύπαρξη τους, είτε στον κύκλο επισκεπτών του νησιού που αναζητούν τοπικά προϊόντα με ιδιαιτερότητες τα οποία ξεφεύγουν από την αρνητική γενικευμένη τυποποίηση των βιομηχανικών προϊόντων διατροφής.

Παρακάτω περιγράφονται τα κύρια τοπικά προϊόντα που παρουσιάζουν δυνατότητες εκμετάλλευσης, οι περιοχές που ευδοκιμούν, οι κυριότερες χρήσεις τους και οι δυνατότητες προώθησης που παρέχουν¹⁴.

B. Περιγραφή Τοπικών προϊόντων

Δε θα αναφερθούμε στην ανάπτυξη αυτής της ενέργειας σε δύο από τα βασικότερα προϊόντα του νησιού τη μαστίχα και τις ιδιαίτερες ποικιλίες εσπεριδοειδών που υπάρχουν στο νησί, για τα οποία προτείνονται δράσεις στα πλαίσια άλλων ενεργειών του προγράμματος.

Αναλυτικά λοιπόν, μπορούμε να καταγράψουμε τα ακόλουθα τοπικά προϊόντα:

1. Λαχανικά: Ξυλάγγουρο, Αντζούρι, Ντοματάκι. Πρόκειται για ιδιαίτερες ποικιλίες οι οποίες καλλιεργούνται μονάχα στη Χίο και πιο συγκεκριμένα στα Καμπόχωρα, το Κοντάρι, τη Λεύκωνα, τους κάμπους της Βόρειας και Νότιας Χίου. Επιλεγμένες ποιοτικά ποσότητες από τα παραπάνω προϊόντα μπορούν να συσκευαστούν σε μικρές χαρτόκουτες φιλοτεχνημένες από Χιώτες καλλιτέχνες και να προωθηθούν στην αγορά. Σχετικά με το ντοματάκι, πρέπει πρώτα να γίνεται ρέστα κατά τον παραδοσιακό τρόπο.
2. Αρωματικά φυτά (ρίγανη, τσάι του βουνού, μέντα, μελισσάκι, φλισκούνι κ.λ.π.). Πρόκειται για αυτοφυή φυτά τα οποία ευδοκιμούν σε ολόκληρο το νησί και έχουν ξεχωριστές ιδιότητες τόσο ως προς τη γεύση όσο και ως προς την ιατρική τους αξία. Χρησιμοποιούνται

¹⁴ Αναπτυξιακή Εταιρεία ΕΤΑ Χίου (Σχεδιασμός πολιτικής για το τοπικό προϊόν).

επίσης για την παρασκευή αιθέριων ελαίων. Η συσκευασία τους μπορεί να γίνει είτε σε μικρά χαρτόκουτα ή μεταλλικά δοχεία ή σε ζελατίνη.

3. Τσικουδόλαδο. Προέρχεται από το αντίστοιχο δέντρο της τσικουδιάς το οποίο ευδοκίμει σε ολόκληρο το νησί. Η παραγωγή του γίνεται από 1-2 ελαιοτριβεία παραδοσιακής λειτουργίας. Χρησιμοποιείται για την παρασκευή παραδοσιακών γλυκών (μελομακάρονα και φοινίκια). Η συσκευασία και προώθηση του μπορεί να γίνει είτε απευθείας σε μικρές φιάλες είτε εμμέσως ως παραδοσιακά γλυκά.
4. Χιώτικη τουλίπα. Λουλούδι το οποίο ευδοκίμει κυρίως στα Καμπόχωρα και τη Νοτιοανατολική Χίο με χαρακτηριστική ομορφιά και αισθητική αξία. Η συσκευασία του μπορεί να γίνει σε κατάλληλες ζελατίνες και χαρτόκουτα.
5. Κοπανιστή. Γαλακτοκομικό προϊόν με ιδιαίτερη και χαρακτηριστική γεύση. Παράγεται από κτηνοτρόφους σε ολόκληρο το νησί, αφού εξασφαλιστεί η σταθερότητα στην ποιότητα του μπορεί να συσκευαστεί σε μικρά βαζάκια από βιομηχανικό ή φυσικό γυαλί.
6. Ελιές-θρούμπα. Προϊόν χαρακτηριστικής γεύσης και θρεπτικής αξίας το οποίο παράγεται σε ολόκληρο το νησί. Η συσκευασία του μπορεί να γίνει σε μικρά βαζάκια από φυσικό ή βιομηχανικό γυαλί.
7. Κάπαρη-Κρίταμο. Φυσικά προϊόντα τα οποία μπορούν να βρεθούν σε ολόκληρο το νησί. Αφού υποστούν ανάλογη επεξεργασία με τον παραδοσιακό τρόπο μπορούν να διατεθούν στην αγορά σε μικρά γυάλινα βαζάκια.
8. Σούμα. Χιώτικο αλκοολούχο ποτό με ιδιαίτερο άρωμα και γεύση το οποίο παρασκευάζεται κυρίως στη Νοτιοανατολική Χίο από απόσταξη σύκων και αρωματικών φυτών. Αφού σταθεροποιηθεί η ποιότητα του μπορεί να προωθηθεί σε κατάλληλη συσκευασία.
9. Ξηροί Καρποί: Αμύγδαλα-Πικραμύγδαλα-Καρύδια. Ευδοκίμούν με σχεδόν φυσικό τρόπο σε ολόκληρο το νησί εκτός από την απευθείας

κατανάλωση τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή σουμάδας (μη αλκοολούχο ποτό) και γλυκού πικραμύγδαλου.

10. Μέλι. Πρόκειται για μέλι υψηλής ποιότητας το οποίο οφείλεται στην πλούσια χλωρίδα του νησιού. Παράγεται σε ολόκληρη τη Χίο και τα Ψαρά. Σαν παράγωγο προϊόν της μελισσοκομίας υπάρχει το μελισσοκέρι. Μπορεί να συσκευαστεί σε γυάλινα βαζάκια κατάλληλα φιλοτεχνημένα και να χρησιμοποιηθεί και η κερήθρα κατά την συσκευασία.

Γ. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

1. ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η παραγωγή των παραπάνω τοπικών προϊόντων προτείνεται να γίνει σε οικιακή βάση και σε μικρά αρχικά ποσότητες δίνοντας μεγάλο βάρος στα υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά και στις παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής.

Είναι όμως αναγκαία σε αυτό το σημείο η επίβλεψη και ο έλεγχος στους παραγωγούς ώστε να διασφαλίζεται η σταθεροποίηση της ποιότητας.

Παράλληλα είναι αναγκαία η επιμόρφωση μέσα από μικρής διάρκειας μαθήματα των παραγωγών ώστε να αντιληφθούν τη σημασία της συνέχισης της παραγωγής των τοπικών προϊόντων και τις δυνατότητες που μπορούν να τους παρέχουν.

Προτείνεται μια σειρά συμφωνιών με μεμονωμένους παραγωγούς με πρώτο φορέα υλοποίησης τους παραγωγικούς συνεταιρισμούς του αγροτικού χώρου που συμμετέχουν στην Ομάδα Τοπικής Δράσης, ώστε να εξασφαλιστεί η απαραίτητη και ελεγμένη ποιοτικά ποσότητα τοπικών προϊόντων τα οποία θα κατευθύνουν προς την τυποποίηση και την αγορά.

2. ΜΟΝΑΔΑ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ

Προτείνεται η δημιουργία μικρής μονάδας τυποποίησης, η οποία θα συσκευάζει τα προϊόντα τα οποία θα παράγονται σε οικιακή βάση με τις μεθόδους που αναφέραμε.

Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στους τρόπους συσκευασίας και τυποποίησης των τοπικών προϊόντων οι οποίοι θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ιδιαιτερότητα και τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους. Σε αυτό το σημείο μπορεί να υπάρξει συνεργασία με τοπικούς καλλιτέχνες.

Ως κύριοι τρόποι και υλικά συσκευασίας όπως φαίνεται από την περιγραφή των προϊόντων που προηγήθηκε κρίνεται το γυαλί (βιομηχανικό ή φυσικό) και το χαρτί. Με αυτό το δεδομένο πρέπει να αποκτηθεί εξοπλισμός και να γίνει ο κατάλληλος σχεδιασμός.

3. ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Το πρόβλημα της προώθησης και διάθεσης των τοπικών προϊόντων της Χίου έχει διαφανεί και σε άλλα σημεία ανάπτυξης των προτάσεων του προγράμματος. Μπορεί να προσεγγίσει σαν συνολικό πρόβλημα της αγροτικής ανάπτυξης του νησιού και σε σχέση με προϊόντα όπως η μαστίχα και τα εσπεριδοειδή αλλά και σε σχέση με τα τοπικά προϊόντα.

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα σε διαρκή και προγραμματισμένη βάση προτείνεται η δημιουργία ενός Κέντρου Υποστήριξης και Προώθησης Τοπικών Προϊόντων με άμεση συνεργασία με το Γραφείο Υλοποίησης και Διαχείρισης LEADER Χίου.

Πιο συγκεκριμένα το Κέντρο Υποστήριξης και Προώθησης Τοπικών Προϊόντων μπορεί να αναπτύξει δραστηριότητα και να έχει παρέμβαση στους παρακάτω τομείς:

- ❖ Ανάδειξη και κατοχύρωση της τοπικής ιδιαιτερότητας των τοπικών προϊόντων, σε συνεργασία με επιστήμονες σε θέματα ιστορίας-

λαογραφίας και διερεύνησης της σχετικής βιβλιογραφίας με στόχο την τεκμηρίωση της ιστορικότητας και μοναδικότητας.

- ❖ Προώθηση των πωλήσεων σε συνεργασία με επιστήμονες ειδικευμένους σε κλάδους οικονομίας και μάρκετινγκ με κύρια μέσα την ανάδειξη της σημασίας της καθαρής καλλιέργειας στην υγεία, την ανάδειξη της πολιτιστικής αξίας της παραγωγής με παραδοσιακούς μεθόδους.
- ❖ Παρακολούθηση της παραγωγής των τοπικών προϊόντων από τα μεμονωμένα νοικοκυριά για τη διασφάλιση των υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών και τη σταθεροποίηση τους.
- ❖ Δημιουργία αλυσίδας σημείων έκθεσης και πώλησης των προαναφερθέντων προϊόντων με τη μορφή εκθετηρίων που θα απευθύνονται κυρίως στους επισκέπτες του νησιού.

5.2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με την υλοποίηση της Κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER II δημιουργήθηκε ένας μηχανισμός που καλλιέργησε την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας της αγροτικής παραγωγής του Νομού Χίου, υποστηρίζοντας τους μικρούς επενδυτές και εντάσσοντας έργα στο πρόγραμμα, με απόφαση των τοπικών εταίρων.

Με άλλα λόγια η εταιρική συνεργασία της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER II στην περιοχή της Χίου εξελίχθηκε από την απλή σύμπραξη Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και υλοποίησε ένα σημαντικό έργο για την εξερεύνηση λύσεων και τρόπων αντιμετώπισης των προβλημάτων του αγροτικού χώρου. Οι καινοτόμες δράσεις που υλοποιήθηκαν φαίνεται να σηματοδοτούν της αρχή μιας νέας δυναμικής για την αναζωογόνηση και την ανάπτυξη της αγροτικής περιοχής στο Νομό Χίου.

Η πρωτοβουλία LEADER δημιούργησε στον ελληνικό αγροτικό χώρο νέα δεδομένα για την συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στον καθορισμό

στρατηγικών και στόχων για την τοπική ανάπτυξη, την κινητοποίηση και ενσωμάτωση ειδικών ομάδων πληθυσμού και τη δημιουργία νέων εταιρικών σχέσεων που εξασφαλίζουν την προώθηση της αναπτυξιακής στρατηγικής από τον τοπικό πληθυσμό .

Στο πλαίσιο της LEADER στο Νομό Χίου, αναλήφθηκαν δράσεις με καινοτόμο χαρακτήρα για την αξιοποίηση της τοπικής γεωργικής παραγωγής: παρεμβάσεις σε διάφορα στάδια της μεταποιητικής διαδικασίας (μαστίχα Χίου) σε τοπικό επίπεδο, δράσεις αναβάθμισης της ποιότητας και της παρουσίασης των προϊόντων (χιώτικο μανταρίνι, τσίκλα ΕΛΜΑ), ενέργειες προώθησης και προβολής των τοπικών προϊόντων και διεύρυνσης της αγοράς. Όλες αυτές οι δράσεις δημιούργησαν νέες προοπτικές για παραδοσιακά προϊόντα των οποίων οι δυνατότητες δεν είχαν εκτιμηθεί σωστά στο παρελθόν.

Σημαντικό ήταν το έργο που υλοποιήθηκε σε ότι αφορά την εισαγωγή νέων τεχνολογιών στον αγροτικό χώρο. Οι τοπικοί φορείς αναζήτησαν και εφάρμοσαν νέες τεχνολογίες στην παραγωγική διαδικασία των γεωργικών προϊόντων (τσίκλα ΕΛΜΑ, εσπεριδοειδή) με σημαντικά αποτελέσματα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε η δράση της αναπτυξιακής εταιρίας ΕΤΑ Χίου που ανήκει στο Δήμο Χίου για τη προβολή και προώθηση του χιώτικου μανταρινιού.

5.3. Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ INTERREG II ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ

5.3.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ INTERREG II

Η κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG II συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος της κοινοτικής χρηματοδότησης και αποτελεί το συνδυασμό τριών πτυχών¹⁵.

Η πρώτη πτυχή αφορά την ανάπτυξη διασυνοριακής συνεργασίας ανάμεσα σε παραμεθόριες περιοχές που βρίσκονται τόσο στα εσωτερικά σύνορα (παραμεθόριες κοινοτικές περιφέρειες) όσο και στα εξωτερικά σύνορα (παραμεθόριες περιφέρειες χωρών μελών και τρίτων, μη κοινοτικών χώρων) όσο και σε ορισμένες παραθαλάσσιες περιοχές, έτσι ώστε να βοηθηθούν για να ξεπεραστούν τα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν λόγω της απομόνωσης τους τόσο σε σχέση με τις εθνικές οικονομίες όσο και με το σύνολο της Ένωσης. Η δεύτερη πτυχή αφορά την συμπλήρωση των ενεργειακών δικτύων, έτσι ώστε να συνδεθούν με μεγαλύτερα ευρωπαϊκά δίκτυα. Η τρίτη πτυχή που θα προκύψει από την πρόσφατη αποφασείσθα διανομή του αποθεματικού των κοινοτικών πρωτοβουλιών θα αφορά τη χωροταξία.

ΠΤΥΧΗ Α: Η πτυχή Α του INTERREG II αφορά την εσωτερική και εξωτερική διαμεθοριακή συνεργασία.

Οι επιλέξιμες δράσεις είναι:

- ❖ Διασυνοριακές αναπτυξιακές μελέτες.
- ❖ Ανάπτυξη και υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων διαμέσου της δημιουργίας διασυνοριακών δικτύων.

¹⁵ ENA ΧΙΟΥ. Κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG II.

- ❖ Συνεργασία στους τομείς του τουρισμού, του αγροτουρισμού, της αγροτικής ανάπτυξης, της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, της έρευνας, των πολιτιστικών θεμάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος, της ενέργειας, της υγείας.
- ❖ Βελτίωση των επικοινωνιακών υποδομών.
- ❖ Εφοδιασμός των περιοχών σε νερό, φυσικό αέριο, ηλεκτρικό ρεύμα και τηλεπικοινωνίες.
- ❖ Υποστήριξη της κατάρτισης και της απασχόλησης.
- ❖ Δημιουργία ή προώθηση εμπορικών και επαγγελματικών οργανώσεων σε διασυνοριακό επίπεδο-ανάπτυξη του διασυνοριακού εμπορίου.
- ❖ Πρόληψη και αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου στα εξωτερικά σύνορα.

ΠΤΥΧΗ Β: ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Στα πλαίσια αυτής της πτυχής του INTERREG II προβλέπονται τα εξής επιλέξιμα μέτρα με ενδιαφέρον για την Ελλάδα:

- ❖ Η ολοκλήρωση των έργων για την εισαγωγή του φυσικού αερίου σε ορισμένες περιφέρειες της Ελλάδας.
- ❖ Η ολοκλήρωση της διασύνδεσης του ιταλικού και ελληνικού δικτύου παροχής ηλεκτρικού ρεύματος.

ΠΤΥΧΗ Γ: ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

Η Κομισιόν επιθυμώντας να αντιμετωπίσει μια σειρά προβλημάτων που έχουν σχέση με τη χωροταξία, αποφάσισε να δημιουργήσει μια νέα πτυχή στην κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG II την τρίτη πτυχή που θα στοχεύει κυρίως στην προώθηση εγγειοβελτικών ενεργειών (αντιμετώπιση πλημμύρων και ξηρασίας) μέσω διεθνούς συνεργασίας. Αυτή η πτυχή έχει τρεις ειδικότερες δράσεις: τη διακρατική συνεργασία, την καταπολέμηση των πλημμύρων κι την καταπολέμηση της ξηρασίας. Τα χρήματα από τη νέα πτυχή του INTERREG II

θα προέλθουν από το αποθεματικό των κοινοτικών πρωτοβουλιών, το οποίο όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αποφάσισε πρόσφατα να ενεργοποιήσει η Κομισιόν για να δώσει νέα ώθηση στις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.

5.3.2. ΕΡΓΑ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ INTERREG ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τα έργα που η ΕΝΑ Χίου (Α.Ε.) προτείνει για την αγροτική ανάπτυξη προς ένταξη στην κοινοτική πρωτοβουλία INTERREG III και τα οποία έχουν ήδη κοινοποιηθεί στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου είναι:

1) ΙΔΡΥΣΗ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΣΤΗ ΧΙΟ

- **ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΠΕΡΙΟΧΗ:** ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ
- **ΤΟΜΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:** ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
- **ΑΞΟΝΑΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:** ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ
- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
- **ΦΟΡΕΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ:** ΕΝΑ ΧΙΟΥ Α.Ε.
- **ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ:** ΊΔΡΥΣΗ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΣΤΗ ΧΙΟ
- **ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ:** ΕΝΑ ΧΙΟΥ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
- **ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΠΡΟΤΑΣΗΣ**

1. Η υδατοκαλλιέργεια έχει αναδειχθεί σε δυναμικό κλάδο που αναπτύχθηκε ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, στην περιοχή του Βορειοανατολικού Αιγαίου και κυρίως στην Χίο. Αυτή τη στιγμή συμβάλλει σημαντικά στο τοπικό εισόδημα, ενισχύει την απασχόληση και

κατ' επέκταση, λόγω του εξαγωγικού της χαρακτήρα συντελεί στην αύξηση του Εθνικού εισοδήματος.

2. Παρόλη την ανάπτυξη της, η ιχθυοκαλλιέργεια έχει άμεση ανάγκη την επιστημονική γνώση, την πληροφόρηση και την έρευνα για να αντεπεξέλθει σε δύσκολες καταστάσεις που δημιουργούνται από τον διεθνή διαγωνισμό.
3. Η περιοχή είναι απομακρυσμένη από το κέντρο.
4. Υπάρχει έντονος προβληματισμός για την διατήρηση του φυσικού και ιδιαίτερα του θαλασσινού περιβάλλοντος σε σχέση με την ανάπτυξη των άλλων δραστηριοτήτων
5. Οι Δημόσιες Υπηρεσίες σε πολλές περιπτώσεις λόγω έλλειψης εξειδικευμένων γνώσεων αδυνατούν να ελέγξουν ή να βοηθήσουν τις ιχθυοκαλλιεργητικές δραστηριότητες.
6. Υπάρχουν δυνατότητες των νησιών που μένουν ανεκμετάλλευτες λόγω έλλειψης του εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της αξιοποίησης τους.
7. Η γειτνίαση με τις Τούρκικες ακτές, στις οποίες είναι επίσης ανεπτυγμένη η ιχθυοκαλλιέργεια δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης εμπορικών, οικονομικών και επιστημονικών σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες.

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Στις Ελληνικές και Τούρκικες ακτές του Αιγαίου έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν πολλές ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες, με πολλές ομοιότητες, αλλά και διαφορές από τις αντίστοιχες ελληνικές. Οι ελληνικές μονάδες διαθέτουν καλύτερη τεχνογνωσία, τελειότερο μηχανολογικό εξοπλισμό και έμπειρους επιστήμονες. Αντίθετα η Τουρκική πλευρά διαθέτει μια αναπτυγμένη βιομηχανία παραγωγής ιχθυοτροφών. Οι δυνατότητες που ανοίγονται για επιστημονικές και εμπορικές συνεργασίες είναι τεράστιες, προς όφελος και των δύο.

Το θαλάσσιο περιβάλλον των δύο χωρών είναι κοινός χώρος που απαιτεί κοινό έλεγχο και κοινές παρεμβάσεις για τη διατήρηση του. Το Ινστιτούτο Υδατοκαλλιέργειας μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στον έλεγχο του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Αιγαίου και στην καθιέρωση συνεργασίας των δύο χωρών για το σκοπό αυτό.

ΣΤΟΧΟΙ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Οι στόχοι που θα έχει το Ινστιτούτο Υδατοκαλλιέργειας είναι οι παρακάτω:

1. Να αποτελέσει αναπτυξιακό παράγοντα για την περιοχή του Βορειοανατολικού Αιγαίου, βοηθώντας την αξιοποίηση της ιχθυοκαλλιέργειας στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.
2. Να αποτελέσει παράγοντα ελέγχου και προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και γενικά των υδάτων της περιοχής.
3. Να αποτελέσει κέντρο γνώσης και πληροφόρησης για την Ελληνική Ιχθυοκαλλιέργεια γενικότερα, συνδράμοντας τον κλάδο να λύσει τα οποιαδήποτε προβλήματα παρουσιάζονται και στηρίζοντάς τον στην προσπάθεια ανάδειξης του σε σημαντικό κλάδο της Εθνικής Οικονομίας.
4. Να εξυπηρετήσει τις υπάρχουσες μονάδες της περιοχής και να τους παρέχει ικανά εφόδια για την περαιτέρω ανάπτυξη τους.
5. Να καλλιεργήσει τη συνεργασία σε επιστημονικό και οικονομικό επίπεδο με την Τουρκία.
6. Να καθιερωθεί σαν αξιόπιστο επιστημονικό και ερευνητικό κέντρο στον Ελλαδικό και Ευρωπαϊκό χώρο γενικότερα.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι του Ινστιτούτου Υδατοκαλλιεργητικών Εφαρμογών, θα πρέπει να ειδικευτεί στην παροχή των παρακάτω υπηρεσιών:

1. Στην παροχή υπηρεσιών ιχθυολόγου και ιχθυοπαθολόγου στις ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες της περιοχής.
2. Σε εξετάσεις ψαριών με άλλες μεθόδους, όπως ιστολογική εξέταση των ψαριών και χημική ανάλυση της σάρκας τους.
3. Χημικές αναλύσεις τροφών και σάρκας ψαριών.
4. Διασφάλιση ποιότητας προϊόντων υδατοκαλλιεργειών.
5. Παρακολούθηση της ποιότητας του γόνου.
6. Έλεγχος του θαλασσιού περιβάλλοντος με τη δυνατότητα χημικών αναλύσεων των νερών.
7. Έρευνα.
8. Παροχή Υπηρεσιών σε Δημόσιες Υπηρεσίες.
9. Εκπαίδευση.
10. Πληροφόρηση.
11. Εκτέλεση εξειδικευμένων εργασιών στις ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες.
12. Θα μπορέσει να βοηθήσει ουσιαστικά στην εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας πεδίων της περιοχής.

Όλες οι παραπάνω αναφερόμενες υπηρεσίες θα μπορούν να παρέχονται τόσο σε Ελληνικές μονάδες όσο και σε Τούρκικες με αποτέλεσμα το Ινστιτούτο να παίξει καθοριστικό ρόλο στην βελτίωση της συνεργασίας ανάμεσα σε Έλληνες και Τούρκους παραγωγούς. Επιπλέον θα αποτελέσει οργανισμό κοινού ελέγχου και διαχείρισης του θαλασσινού περιβάλλοντος του Αιγαίου, με αποτέλεσμα να αναπτυχθεί κοινή πολιτική προστασίας του.

Τα αναμενόμενα οφέλη είναι τεράστια εφόσον το Ινστιτούτο θα στηρίζει την υδατοκαλλιέργεια στην περιοχή που αποτελεί σημαντικό συντελεστή της τοπικής οικονομίας, θα συμβάλλει στον έλεγχο και στη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και θα αποτελέσει ένα σημαντικό επιστημονικό φορέα της περιοχής άμεσα συνδεδεμένο με την παραγωγή προϊόντων

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: 4 ΕΤΗ

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: ΣΥΝΟΛΟ: 0,4 ΔΙΣ. ΔΡΧ.

(ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ: 0,3 ΔΙΣ.–ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ: 0,1 ΔΙΣ.)

**2) ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ
ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

- **ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ**
- **ΤΟΜΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ**
- **ΛΕΩΝΑΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ**
- **ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**
- **ΦΟΡΕΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ: ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΧΙΟΥ**
- **ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
- **ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: ΕΝΑ
ΧΙΟΥ, ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ**
- **ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ:
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΜΥΡΝΗΣ**
- **ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΠΡΟΤΑΣΗΣ**

Οι μέχρι σήμερα διεθνείς επαφές φορέων του Νομού Χίου καταδεικνύουν τη δυναμική επιβολής της μεσογειακής διατροφής και του μεσογειακού τρόπου ζωής, στο διεθνή χώρο και ιδιαίτερα στις ΗΠΑ. Η δημιουργία του Κέντρου θα αποτελέσει επιπρόσθετα και ένα ισχυρό εργαλείο προβολής και προώθησης των παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων του Αιγαίου, της Ελλάδας και της διασυνοριακής περιοχής στη διεθνή αγορά.

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Μέσω των δράσεων το Κέντρο θα επιδιώξει:

1. Να αναδείξει, να προβάλει και να διαδώσει παγκόσμια, τις ευεργετικές επιδράσεις της Μεσογειακής Διατροφής στην ανθρώπινη υγεία.
2. Να διαδώσει και να προωθήσει την ίδια τη μεσογειακή κουζίνα αλλά και με τις πρώτες ύλες και τα προϊόντα της πάλι σε διεθνές επίπεδο.
3. Να αναδείξει τη μεσογειακή διατροφή σαν ένα συστατικό στοιχείο αυτού που λέμε μεσογειακό τρόπο ζωής και μεσογειακό πολιτισμό.
4. Να διασώσει ή να επιχειρήσει να διασώσει είδη που αφορούν είτε σε πρώτες ύλες είτε σε παρασκευάσματα ή μεθόδους παρασκευής τους και υπηρεσίες που δυστυχώς με τις σύγχρονες διατροφικές συνήθειες βρίσκονται υπό εξαφάνιση.
5. Να προωθήσει τα προϊόντα αιχμής (λάδι, εσπεριδοειδή, μαστίχα ,ψάρια) της διασυνοριακής περιοχής σε νέες αγορές.
6. Να προωθήσει τα ελληνικά προϊόντα και τις επιχειρήσεις του κλάδου Τροφίμων και Ποτών στη διεθνή αγορά.
7. Να αποτελέσει σύμβουλο των Μ.Μ.Ε. του κλάδου τροφίμων και ποτών σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης, παραγωγής, marketing, διασφάλισης ποιότητας.
8. Να συντονίσει και βοηθήσει τους αγρότες της περιοχής στην υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο μορφές καλλιέργειας και παραγωγής.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το έργο έρχεται να ολοκληρώσει και να συμπληρώσει την προώθηση της Αγροτικής Ανάπτυξης στα Νομό Χίου που υλοποιήθηκε στα πλαίσια του INTERREG II.

Οι διαβουλεύσεις με φορείς του εξωτερικού για την ίδρυση του Κέντρου Μεσογειακής Διατροφής βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο, πρέπει όμως να σημειωθεί ότι απαιτούνται γρήγορες και αποφασιστικές κινήσεις, αφού για το Κέντρο αυτό ερίζουν και άλλες περιοχές στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: 3 ΕΤΗ

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: 0.7 ΔΙΣ

3) ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

- **ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ**
- **ΤΟΜΕΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**
- **ΑΞΟΝΑΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ**
- **ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**
- **ΦΟΡΕΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΕΙ: ΕΝΑ ΧΙΟΥ Α.Ε.**
- **ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ: ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ**
- **ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ: ΕΝΑ ΧΙΟΥ, CLUSTER ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

- **ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΛΠΟ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ:
ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ**
- **ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ**

Το Κέντρο Επεξεργασίας, Τυποποίησης και Προώθησης προϊόντων, μεσογειακής διατροφής συμπληρώνει και ολοκληρώνει το υφιστάμενο Εκθεσιακό Κέντρο και το Κέντρο Μελετών και Εκπαίδευσης Μεσογειακής Διατροφής.

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η υπό ίδρυση μονάδα θα επεξεργαστεί και θα διακινήσει στη διασυνοριακή περιοχή προϊόντα που περιλαμβάνονται στη μεσογειακή διατροφή και δημιουργούνται από αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα που παράγονται στις περιοχές είτε των νησιών του Αιγαίου, είτε των παράλιων της Τουρκίας.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ, ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Η μονάδα έχει σκοπό να εκμεταλλευτεί την διαφαινόμενη μεταστροφή των καταναλωτών στα βιολογικώς καλλιεργούμενα και στα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα και την διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση των προϊόντων που συνθέτουν την Πυραμίδα της Μεσογειακής Διατροφής.

Το γεγονός ότι η διασυνοριακή περιοχή ανήκει στο σύνολο της στη ζώνη των περιοχών παραγωγής προϊόντων μεσογειακής διατροφής, σε συνδυασμό με το δυναμισμό των κλάδων τροφίμων και ποτών, καθώς και τις μοναδικότητες των προϊόντων του πρωτογενή τομέα (μαστίχα, εσπεριδοειδή, λάδι) της

περιοχής, δημιουργούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την επιτυχή έκβαση του επενδυτικού εγχειρήματος.

Για την υλοποίηση του προγράμματος είναι σε ετοιμότητα επιχειρηματική συνεργασία (cluster) 12 επιχειρήσεων, έχει εκπονηθεί μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας (από την ΕΝΑ ΧΙΟΥ Α.Ε.), ενώ έχει προηγηθεί σχετική έρευνα αγοράς στο Νομό Χίου. Το επενδυτικό σχέδιο προβλέπει τη σύσταση νομικής μορφής των επιχειρήσεων, την ίδρυση μονάδα επεξεργασίας και τυποποίησης καθώς και τη δημιουργία κέντρων προώθησης και διακίνησης προϊόντων στην Αθήνα, Σμύρνη και Θεσσαλονίκη. Η υλοποίηση του έργου θα αξιοποιήσει αγροτικά προϊόντα της διασυννοριακής περιοχής τα οποία σήμερα θα τυποποιούνται, θα απορροφήσει την παραγωγή μικρών οίκο-παραγωγικών μονάδων και θα διακινήσει τα ήδη τυποποιημένα παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής αναδεικνύοντας τη συμμετοχή τους στην πυραμίδα της Μεσογειακής Διατροφής.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: 2 ΕΤΗ

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: ΣΥΝΟΛΟ: 0,4 ΔΙΣ ΔΡΧ

(ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ: 0,2 ΔΙΣ. – ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ: 0,2 ΔΙΣ.)

5.3.3. ΣΤΟΧΟΙ

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επισημάνσεις εκτίμησή μας είναι ότι τα παραπάνω έργα που θα προταθούν και αφορούν το Νομό Χίου πρέπει να στοχεύουν στην:

1. Διασύνδεση των τριών τομέων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων.
2. Ανάπτυξη της επιχειρηματικής συνεργασίας.
3. Δημιουργία Δομών υποστήριξης (σε θέματα έρευνας, νέων τεχνολογιών, marketing,) της περιοχής.

5.3.4. ΜΕΤΡΑ

Τα μέτρα που θα μπορούσαν να προταθούν για την αγροτική ανάπτυξη ανά στόχο είναι :

ΣΤΟΧΟΣ 1: Διασύνδεση των τριών τομέων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων

- ❖ Μέτρα που θα αφορούν στην αξιοποίηση βιολογικά παραγόμενων γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων από μονάδες του κλάδου τροφίμων και ποτών και οι οποίες θα στοχεύουν και στη διασυνοριακή περιοχή (Τουρκία-Κύπρος).
- ❖ Μέτρα που θα αφορούν οικοτεχνίες παραγωγής βιολογικών αγροτικών προϊόντων.
- ❖ Μέτρα που θα αφορούν επιχειρήσεις που προωθούν, με ελεγχόμενες δεσμεύσεις τα προϊόντα της διασυνοριακής περιοχής (τα οποία παράγουν και προωθούν οι μονάδες του κλάδου τροφίμων και ποτών και οι οικοτεχνίες).

ΣΤΟΧΟΣ 2: Ανάπτυξη της επιχειρηματικής συνεργασίας

Με στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικής συνεργασίας τα μέτρα που θα αναφέρονται για την αγροτική ανάπτυξη θα υλοποιηθούν με ιδιωτική συμμετοχή σκόπιμο είναι να αναφέρονται μόνο σε δίκτυα επιχειρήσεων.

ΣΤΟΧΟΣ 3: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου απουσιάζουν παντελώς οι Δομές Υποστήριξης για την ανάπτυξη και ενίσχυση της αγροτικής παραγωγής σε θέματα επιστημονικής έρευνας, νέων τεχνολογιών, αγοράς, marketing, management, η ύπαρξη των οποίων θα

συντελούσε στη μέγιστη παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών και στον εκσυγχρονισμό και στην ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών.

Επομένως πριν το σχεδιασμό μέτρων για την προβολή και προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης στο Νομό Χίου ,θα πρέπει να δημιουργηθούν Δομές Στήριξης της περιοχής ,που θα έχουν στόχο:

- ❖ Την παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών για την ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης της περιοχής.
- ❖ Την υποστήριξη προστασία και ανάδειξη των προϊόντων της διασυνοριακής περιοχής.
- ❖ Την προστασία του περιβάλλοντος της διασυνοριακής περιοχής.
- ❖ Την απόκτηση κοινής επιχειρηματικής κουλτούρας των ανθρωπινών πόρων για τις δραστηριότητες που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη.

5.3.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η λογική σχεδιασμού της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG αποτέλεσε παράδειγμα ενίσχυσης αναπτυξιακών δραστηριοτήτων που σχεδιάζονται και υλοποιούνται μέσω συνεργασίας φορέων του ιδιωτικού (ΕΝΑ ΧΙΟΥ) και του δημόσιου τομέα (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου) και έχουν ως απώτερο στόχο την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης, καθώς και την προώθηση των αγροτικών προϊόντων της διασυνοριακής περιοχής σε νέες αγορές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΑΣΤΙΧΑ ΧΙΟΥ

Το μαστιχόδενδρο τόσο παλιό όσο και το χώμα που το συγκρατεί και το θρέφει, ρίχνει τον ίσκιο του εδώ και αιώνες πάνω στη Χιώτικη γη. Δεν είναι τυχαία η εκδοχή ότι το όνομα Χίος είναι Φοινικικής καταγωγής και σημαίνει «ΜΑΣΤΙΧΑ». Η λέξη μαστίχα προέρχεται από τη λέξη Μάστιξ, γιατί αντί του κεντήματος, το μαστιχόδενδρο εμαστιγώνετο ή από το ρήμα μασώ.

Η μαστίχα αυτό το μοναδικό ευγενές και πανάκριβο προϊόν, που παράγεται αποκλειστικά στο νησί, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την ιστορία της Χίου. Πότε ακριβώς γενικεύτηκε η καλλιέργεια δεν είναι γνωστό. Η παράδοση όμως αναφέρει ότι τα σχίνα άρχισαν να δακρύζουν όταν μαρτύρησε ο Άγιος Ισίδωρος από τους Ρωμαίους το 253 μ.Χ., άποψη που δεν ευσταθεί καθώς η μαστίχα προϋπήρχε.

Η αρχαιότερη πληροφορία για τη μαστίχα, ωστόσο έρχεται από τον Ηρόδοτο κατά τον πέμπτο αιώνα π.Χ.

Από το δέκατο αιώνα και μετά η Χίος γίνεται διάσημη από τους περιηγητές που την επισκέφτηκαν για το μονοπώλιο της μαστίχας. Το νησί κυριεύτηκε από τους Βενετσιάνους, Γενουάτες και το μήλο της έριδας, δεν ήταν άλλο από τη μαστίχα.

Στην περίοδο της κυριαρχίας των Γενουατών 1346-1566 ιδρύεται η περίφημη Μάονα, ένα είδος Μετοχικής-Ναυλωτικής Μονοπωλιακής Επιχείρησης. Η εταιρία αυτή κράτησε τη Χίο για λογαριασμό της Γένουας μέχρι το 1566 παρά την εχθρότητα των Τούρκων των οποίων οι επιθέσεις ήταν πάντοτε επίφοβες.

Οι Μαονέζοι οργάνωσαν το εμπόριο της μαστίχας με σύστημα και επέβαλαν νόμους με ποινές στους κλέφτες της μαστίχας. Κανένας δεν επιτρεπόταν να πουλάει τη μαστίχα. Μόνο η Μάονα η όποια είχε το μονοπώλιο οργανωμένο άριστα.

Το 1474 ή 1475 έχουμε την επίσκεψη του Χριστόφορου Κολόμβου στη Χίο, ο οποίος ασχολήθηκε και με το εμπόριο αυτού του σπάνιου προϊόντος. Είναι γνωστή άλλωστε η αδυναμία του Κολόμβου για τα μπαχαρικά.

Επί τουρκοκρατίας οι Μαστιχοπαραγωγοί είχαν πολλά προνόμια. Η Χίος ήταν διαιρεμένη διοικητικά σε δύο μέρη: πρώτα στα χωριά που παρήγαγαν μαστίχα και σε εκείνα που δεν παρήγαγαν.

Στην καταστροφή του 1822 οι Τούρκοι σεβάστηκαν τα Μαστιχοχώρια αλλά όταν ο Κανάρης έκαψε την τούρκικη ναυαρχίδα και πολλοί Τούρκοι αξιωματικοί σκοτώθηκαν, τότε κατέστρεψαν καθετί αν και είχαν αντίθετες διαταγές. Προνόμια δόθηκαν ξανά μετά από μια δεκαετία.

Η ακμή της εμπορίας της μαστίχας διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές του εικοστού αιώνα. Κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, η μαστίχα δοκίμασε την πρώτη σοβαρή κρίση, η οποία ανάγκασε τους παραγωγούς να αναστείλουν την καλλιέργεια των μαστιχόδενδρων.

Με τη λήξη του πολέμου και την αποκατάσταση της ομαλότητας, οι παραγωγοί άρχισαν ξανά την καλλιέργεια, αλλά το πολύτιμο προϊόν δεν ήταν δυνατό να ξαναβρεί την παλιά προνομιά του. Το εμπόριο δεν μπορούσε να απορροφήσει ολόκληρη την παραγωγή και η Πολιτεία εκδηλώνοντας για πρώτη φορά επίσημα το ενδιαφέρον για τη μαστίχα δημοσιεύει το Νόμο 4381. Σύμφωνα με αυτόν τον Νόμο το κέντημα του μαστιχόδενδρου περιοριζόταν σε τρεις μήνες (15 Ιουλίου-15 Οκτωβρίου), η δε φύτευση νέων δένδρων γινόταν μόνο κατόπιν ειδικής άδειας του Νομάρχη, ώστε να υπάρχει ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Όμως και μετά την εφαρμογή του παραπάνω νόμου η κατάσταση δεν βελτιώθηκε. Οι τιμές διατηρήθηκαν σε επίπεδα ασύμφορα για τους παραγωγούς καθώς το εμπόριο ήταν συγκεντρωμένο σε λιγοστούς εμπόρους που εκμεταλλεύονταν στο έπακρο την κατάσταση. Η απόγνωση των παραγωγών τους ώθησε να θέλουν να ενδιαφερθούν οι ίδιοι πλέον για την τύχη του προϊόντος τους.

Την περίοδο 1930-1936 πραγματοποιούνται αλληπάλληλες συσκέψεις και ογκώδεις συγκεντρώσεις των Μαστιχοπαραγωγών με επιδίωξη τη λύση του

προβλήματος τους δια της συνεταιριστικής οδού. Στα 1938 μετά από πολύχρονους αγώνες ο γιατρός Γεώργιος Σταγκούλης ιδρύει την Ένωση Μαστιχοπαραγωγών και σε εποχές δύσκολες για τη δημοκρατία και τους Συνεταιρισμούς καταφέρνει να εκδοθεί ο ανταγωνιστικός νόμος 1390/1938 που δίνει την αποκλειστικότητα της εμπορίας της μαστίχας στον Συνεταιρισμό των παραγωγών της. Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών είναι σπάνια περίπτωση αναγκαστικού συνεταιρισμού.

Η ίδρυση της Ένωσης αποτέλεσε τον πιο σημαντικό παράγοντα στην ανάπτυξη της Χιώτικης Μαστίχας και ως τις μέρες μας βοηθά στην διατήρηση και εξέλιξη της.

B. ΤΑ ΜΑΣΤΙΧΟΧΩΡΙΑ

Τα Μαστιχοχώρια εντοπίζονται μόνο στο νησί της Χίου και ειδικότερα στο νότιο τμήμα του.

Το μαστιχόδενδρο ευδοκimei και στο υπόλοιπο νησί, αλλά δεν μπορεί να δώσει παραγωγή μαστίχας. Επίσης σαν αυτοφυές ευδοκimei και αναπτύσσεται και σε άλλες περιοχές της γης όπως στη Μικρά Ασία, την Κύπρο και αλλού.

Πρώτα οι Τούρκοι μετέφεραν πολλαπλασιαστικό υλικό από τη Χίο και εγκατέστησαν σχινοφυτείες στα παράλια της Μικράς Ασίας. Τα δέντρα αναπτύχθηκαν μεν κανονικά αλλά δεν μπόρεσαν να δώσουν μαστίχα. Επίσης Αμερικάνοι επιστήμονες αφού προηγουμένως μελέτησαν τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της Χίου και το μικροκλίμα των Μαστιχοχωρίων, πήραν μοσχεύματα και τα εγκατέστησαν στην Αμερική σε παραπλήσιο οικολογικό περιβάλλον χωρίς όμως οικονομικό αποτέλεσμα. Προσπάθειες έκαναν επίσης Ισραηλινοί με αρνητικά αποτελέσματα. Μόνο στην περιοχή των μαστιχοχωρίων η μαστίχα στερεοποιείται (πήζει).

Επιστημονικά αυτό εξηγείται λόγω των υποθαλάσσιων ηφαιστειών, του μικροκλίματος των Νοτιοχώρων και της ποιότητας του εδάφους. Ο ήπιος χειμώνας, οι μέτριες θερμοκρασίες, τα στραγγερά και ασβεστολιθικά εδάφη

(από 20% ως 50 % ασβεστόλιθος) χωρίς ιδιαίτερη υγρασία είναι οι βασικοί παράγοντες που βοηθούν το μαστιχόδενδρο να διατηρείται και να ευδοκιμεί μόνο στο νότιο τμήμα του νομού Χίου, που είναι κυρίως πεδινό.

Οι άνθρωποι πιστεύουν ότι το «θαύμα» συνέβη όταν το σώμα του Αγίου Ισιδώρου, ο οποίος μαρτύρησε από τους Ρωμαίους σύρθηκε κάτω από το σχίνο και για το αίμα του, ο Θεός ευλόγησε τον σχίνο και άρχισε να δακρύζει καθώς είδε τα δάκρυα του Αγίου Ισιδώρου. Τα δάκρυα είχαν μια θαυμάσια μυρωδιά και ήταν κρυστάλλινα εντελώς διάφανα. Έλεγαν λοιπόν τότε οι άνθρωποι, πώς να το ονομάσουμε άραγε διότι είχαμε την τύχη να το ανακαλύψουμε, εμάς τύχη, μας τύχη, μαστίχη.

Γ. ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Οι κυριότερες κατηγορίες (μορφές) της φυσικής μαστίχας είναι η εξής:

1. Η «πίττα» που δημιουργείται όταν πέσουν πολλές σταγόνες μαστίχας η μία πάνω στην άλλη.
2. Η «χονδρή» η οποία είναι στερεοποιημένοι κόκκοι μεγάλου σχετικά μεγέθους.
3. Η «ψιλή» η οποία είναι στερεοποιημένοι κόκκοι μικρού μεγέθους.
4. Η «ψιλή νούμερο 5» η οποία έχει την μορφή μικρών κόκκων, είναι υποπροϊόν της αρχικής επεξεργασίας της μαστίχας και παρομοιάζει με σκόνη.

Η χρήση της μπορεί να είναι ευρεία στην οικιακή ζαχαροπλαστική και μόλις τώρα έχουν αρχίσει σκέψεις στην Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου για εμπορική αξιοποίηση τους.

Η «ψιλή» μαστίχα είναι περίπου το 55% της συνολικής ετήσιας παραγωγής και είναι η κατηγορία μαστίχας που έχει την μεγαλύτερη ζήτηση στην αγορά.

Δ. ΧΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Η Μαστίχα στην Οδοντιατρική

Η σχέση της μαστίχας με την οδοντιατρική ξεκινάει από το γεγονός ότι η μαστίχα απαιτεί μάσηση. Η λειτουργία της μάσησης, προσφέρει στον άνθρωπο μια μεγάλη ευχαρίστηση. Η οδοντιατρική διάσταση της ευχαρίστησης που απορρέει από τη μάσηση της μαστίχας, έχει σχέση με την εφύγρανση του στόματος, λόγω του παραγόμενου σάλιου, τον καθαρισμό της στοματικής κοιλότητας και των δοντιών και με τον αρωματισμό του στόματος.

Η χρήση της μαστίχας στην οδοντιατρική έχει ξεκινήσει από πολύ παλιά. Ήδη από τον 16 αιώνα η μαστίχα και το μαστιχέλαιο αναφέρονται σε διάφορα ιατρικά βιβλία. Είναι εξαιρετική για την διατήρηση των δοντιών, για το δυνάμωμα των ούλων, για την αντισηψία του στόματος και ότι όλες οι οδοντόκρεμες πρέπει να γίνουν σαν βάση τη μαστίχα.

Σήμερα στην οδοντιατρική χρησιμοποιείται η οδοντόκρεμα Mastic dent που παρασκευάζεται από τη μαστίχα Χίου.

Η Μαστίχα στην Ιατρική και την Φαρμακολογία

Σε αντίθεση με την οδοντιατρική που έχουν γίνει συστηματικές μελέτες και έχει αποδειχθεί η ευεργετική δράση της μαστίχας, στην Ιατρική και την Φαρμακολογία υπάρχουν μόνο εκτεταμένες αναφορές, από αρχαίους συγγραφείς, σε λαϊκές συνταγές και σε νεώτερες αλλά μη συστηματικές μελέτες. Έτσι σε αυτούς τους τομείς μπορούμε να μιλάμε μόνο για πιθανές δυνατότητες της μαστίχας και όχι για χρήσεις.

Σε χειρουργικές κλινικές είναι σε χρήση το «MASTISOL» που είναι διάλυμα σκόνης μαστίχας σε βενζόλη και το χρησιμοποιούν για επικόλληση άσηπτου επιδέσμου πάνω σε εγχειρητικά τραύματα επαλείφοντας την

περιφέρεια τους με αυτό και επικολλώντας έπειτα τον άσηπτο επίδεσμο αντί του λευκοπλάστη επειδή κολλάει ευκολότερα και δεν ερεθίζει το δέρμα.

Το φάρμακο «MASTISOL» χρησιμοποιείται και στην ορθοπεδική για την χρήση αντί γύψου στα ελαφρά τραύματα. Επίσης χρησιμοποιείται για την κατασκευή χειρουργικών ραμμάτων για το ράψιμό εσωτερικών οργάνων, τα οποία απορροφούνται από τον οργανισμό.

Η ΜΑΣΤΙΧΑ ΣΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ

Η μαστίχα σε αυτούς τους τομείς έχει πολλές εφαρμογές και με μεγαλύτερη έρευνα και οικονομική ενίσχυση έχει δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί ακόμη περισσότερο. Χρησιμοποιείται κυρίως στα εξής:

1. Στην παρασκευή θυμιάματος το γνωστό «Μοσχολίβανο Χίου». Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών επεξεργάζεται τα κατάλοιπα από την απόσταξη της μαστίχας και τα μαυρομάστιχα και παρασκευάζει ένα θυμιάμα άριστης ποιότητας, το οποίο κατά την καύση του πάνω σε μικρά καρβουνάκια για σκοπούς της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, αναδίδει αρωματικούς ατμούς κατά πολύ ανώτερους από τα γνωστά θυμιάματα. Το θυμιάμα χρησιμοποιείται επίσης από τους Μωαμεθανικούς λαούς της Μ. Ασίας Αραβίας και Αφρικής .
2. Η Ευρώπη εισάγει μεγάλες ποσότητες μαστίχας και υποπροϊόντων της απόσταξης της για βιομηχανικούς σκοπούς. Χρησιμοποιείται για την παραγωγή υψηλής ποιότητας βερνικιών και ειδικά για βερνίκια που προορίζονται για την βαφή αεροπλάνων. Επίσης και για την παρασκευή βερνικιών μουσικών οργάνων και επίπλων . Στη ναυπηγική χρησιμοποιείται για την παρασκευή χρωμάτων αντοχής με τα οποία βάφονται τα ύφαλα των πλοίων.
3. Στη βιομηχανία τσίχλας.
4. Είναι ο καλύτερος σταθεροποιητής χρωμάτων στην υφαντουργία και βαμβακουργία.

5. Στην Αμερική, τη Γαλλία και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, η μαστίχα χρησιμοποιείται στη ζωγραφική, με διπλή εφαρμογή αφενός για την παρασκευή της απαραίτητης πάστας για την επίστρωση της βάσης των ζωγραφικών πινάκων και αφετέρου για την παρασκευή βερνικιών πολυτελείας για την βαφή τους .
6. Στα αποτυπώματα κάθε είδους π.χ. για οδοντοστοιχίες.
7. Στην παραγωγή «Ισπανικού πήρου» (βουλοκέρι) και για το κολλάρισμα των υφασμάτων και ειδικά των μεταξωτών.
8. Στην παραγωγή υψηλής ποιότητας κόλλας και κολλοειδών ουσιών καθώς και σαν μονωτική και στεγανωτική πρώτη ύλη.
9. Από τα παράγωγα της μαστίχας, το μαστιχέλαιο χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία (αρώματα κρέμες, βερνίκια νυχιών) και στην παρασκευή εντομοκτόνων ενώ το κολοφώνιο χρησιμοποιείται στην παραγωγή συνθετικού καουτσούκ, ελαστικών, πλαστικών, τεχνητών δερμάτων, λινέλαιο, σάπωνος και σαν συλλιπάσματα στην επικασσιτέρωση και συγκόλληση των μετάλλων.
10. Σε όλη την Ευρώπη και ιδιαίτερα στη Ρωσία η μαστίχα χρησιμοποιείται για την παρασκευή του απαραίτητου υλικού για τις αναπαλαιώσεις εικόνων, επιτυχιών παραστάσεων κ.λ.π. τόσο σαν συνοδευτικό υλικό επιφανειών, όσο και σαν υλικό συντήρησης και στιλπνότητας.

Η ΜΑΣΤΙΧΑ ΣΤΗ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ

Η χρήση της μαστίχας αναφέρεται σε πολλές συνταγές ζαχαροπλαστικής και μαγειρικής. Ιδιαίτερης σημασίας όμως είναι οι εξής χρήσεις της:

1. Στο γλυκό μαστίχα το οποίο σερβίρεται μέσα σε ποτήρι νερό και λέγεται «υποβρύχιο».
2. Στα γνωστά και διαδεδομένα σε όλους τους Ανατολίτες λουκούμια, τα λεγόμενα «Σακίζ Λουκούμι» και «Ρακάτ Λουκούμι».

3. Στην Αμερική γίνεται μεγάλη χρήση της μαστίχας για το λουστράρισμα (γυάλισμα με σοκολάτα) όλων σχεδόν των «φοντάν».
4. Στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό χρησιμοποιείται ευρέως σαν μπαχαρικό. Στην αγορά της Κύπρου, της Σαουδικής Αραβίας και όλων γενικά των Αραβικών κρατών είναι το πιο απαραίτητο και το πιο αριστοκρατικό μπαχαρικό που χρησιμοποιείται. Είναι μεγάλο πράγμα για τους Άραβες το φαγητό τους, το γλυκό τους, ως και το γάλα τους να είναι αρωματισμένο με μαστίχα. Στην Κύπρο αρωματίζουν ακόμα και το ψωμί ενώ στο Λίβανο και στη Συρία φτιάχνουν ένα είδος παραδοσιακού τυριού με άρωμα και γεύση μαστίχας.

Η ΜΑΣΤΙΧΑ ΣΤΗΝ ΠΟΤΟΠΟΙΙΑ

Η χρήση της μαστίχας στην ποτοποιία είναι γνωστή από τους Ρωμαϊκούς χρόνους.

Τα κυριότερα ποτά τα οποία παράγονται ή στην παρασκευή των οποίων έχει κάποια χρήση η μαστίχα είναι:

1. Το ποτό «Μαστίχα Χίου» που είναι οινοπνευματώδες και προέρχεται από την απόσταξη καθαρού οινοπνεύματος αναμειγμένου με νερό και μαστίχα.
2. Το ποτό «Μαστίχα Πατρών και Καλαμών» το οποίο παρασκευάζεται όπως και η «Μαστίχα Χίου» αλλά με προσθήκη ζάχαρης οπότε γίνεται ηδύποτο λικέρ.
3. Το εθνικό οινοπνευματώδες ποτό του Ιράκ το γνωστό «Αράκ», το οποίο αρωματίζει με 8% μαστίχα.
4. Το ποτό «Σούμα» και το «μετάψημα». Όταν παρασκευάζεται ούζο (σούμα) ή διπλής αποστάξεως (μετάψημα) από σύκα και σταφύλια για να απαλείψει η τραχεία οσμή του, για να γίνει πιο γλυκόπιτο και να αρωματιστεί προσθέτουν 0,5-1,5% μαστίχα.

Ε. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΜΑΣΤΙΧΑΣ

Αναδιοργάνωση της Διεύθυνσης των πωλήσεων. Η διεύθυνση των πωλήσεων είναι ανελλιπώς οργανωμένη και προπάντων έχει έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού. Πιστεύεται ότι η αναδιοργάνωση της κατά προϊόν η αγορά, η κατάλληλη στελέχωση της και η λειτουργία της σύμφωνα με επιστημονικά δεδομένα (κατάρτιση προϋπολογισμού πωλήσεων, παρακολούθηση αγοράς, Marketing, τιμολογιακή πολιτική, οργάνωση δικτύων, διαφημιστικά προγράμματα) αποτελεί την πρώτη και κύρια παρέμβαση της διοίκησης της Ε.Μ.Χ. Από αυτήν εξαρτάται στην κυριολεξία η επιτυχία όλων των άλλων ενεργειών που ακολουθούν.

1. **Η βελτίωση των δικτύων πωλήσεων** τόσο στην εσωτερική όσο και στη εξωτερική αγορά. Όπως έχει ήδη σημειωθεί το εσωτερικό δίκτυο είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένο και μονοπωλείται. Επιβάλλεται λοιπόν η δημιουργία περιφερειακών δικτύων για την προώθηση της φυσικής μαστίχας σε όλες τις περιφέρειες της χώρας. Η εξωτερική αγορά με δεδομένη την κυριαρχία δύο χωρών, της Γαλλίας και της Σαουδικής Αραβίας απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα. Η σταδιακή ανάπτυξη νέων αγορών (π.χ. Σιγκαπούρη) δεν πρέπει να οδηγήσει στη μείωση του ενδιαφέροντος για τις δύο μεγάλες και σταθερές αγορές της Ε.Μ.Χ, ούτε η διαπίστωση ότι οι χώρες αυτές επανεξάγουν μαστίχα σε γειτονικές χώρες πρέπει να οδηγήσει σε βεβιασμένες και λανθασμένες κινήσεις. Εφόσον η Ε.Μ.Χ δεν μπορεί να επιβληθεί με την τιμολογιακή πολιτική της στις αγορές των χωρών που προμηθεύονται από Γαλλία και Σαουδική Αραβία είναι προτιμότερο να μην επιδιωχθεί με άλλους τρόπους η αλλαγή της σημερινής κατάστασης.
2. **Η αναζήτηση μεγάλων πελατών απευθείας από την Ε.Μ.Χ σύμφωνα με τις χρήσεις της μαστίχας.** Παράλληλα με τη δημιουργία και οργάνωση

εμπορικών δικτύων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, η αναζήτηση μεγάλων πελατών σύμφωνα με τις κλαδικές χρήσεις της φυσικής μαστίχας είναι πολιτική επιβαλλόμενη από πολλούς παράγοντες που σχετίζονται τόσο με τη διεύρυνση της σχετικής αυτονομίας της Ε.Μ.Χ από δίκτυα και αγορές όσο με την αύξηση των πωλήσεων και την ποιοτική βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και προϊόντων προς τους πελάτες, λόγω αμεσότητας. Ιδιαίτερα σημειώνουμε πως βιομηχανικούς κλάδους των τροφίμων και ποτών και λιγότερο των χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων όπως επίσης τα μεγάλα πολυκαταστήματα και super market.

3. Η διαφήμιση και προβολή της μαστίχας. Ιδιαίτερη σημασία για την μέχρι τώρα πορεία των πωλήσεων έχει το γεγονός της άγνοιας του καταναλωτικού κοινού για την ύπαρξη στην κυριολεξία της μαστίχας Χίου και των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών της. Η κατάσταση αυτή βεβαίως δεν μπορεί να συνεχισθεί, αφού σταδιακά τερπιλίζει τα οικονομικά αποτελέσματα και σε τελική ανάλυση την επιβίωση και ανάπτυξη της Ε.Μ.Χ. Τονίζοντας για άλλη μια φορά ότι τα έξοδα διαφήμισης δεν είναι σπατάλη αλλά επένδυση είναι δηλαδή παραγωγικά και ότι το προσφορότερο μέσο γι' αυτό το σκοπό είναι η τηλεόραση, σημειώνουμε τα ακόλουθα:

- ❖ Η διαφήμιση σχετίζεται με την ποιότητα του προϊόντος, την κατάλληλη συσκευασία και τυποποίηση, αφού ο καλύτερος διαφημιστής είναι ο τελικός δέκτης αυτού(καταναλωτής).
- ❖ Η διαφήμιση δεν εξαντλείται με ένα ή δύο διαφημιστικά μηνύματα από την τηλεόραση αλλά απαιτεί συνεχόμενη και συντονισμένη προσπάθεια με χρήση όλων των σύγχρονων μέσων (ραδιόφωνο, ημερήσιος και περιοδικός τύπος) και αξιοποίηση όλων των σύγχρονων μεθόδων προβολής (εκθέσεις, ημερίδες, ταξίδια, ενημέρωση) των προϊόντων και την ανάπτυξη δημόσιων σχέσεων.
- ❖ Τέλος η διαφήμιση απαιτεί προγραμματισμό, προϋπολογισμό και δραστηριοποίηση του τμήματος πωλήσεων σε ετήσια βάση.

4. **Η ανάπτυξη της έρευνας για νέα προϊόντα και νέες γοήσεις της μαστίχας.** Η πορεία της μαστίχας στην αγορά όσον αφορά την ανάπτυξη των βιομηχανικών χρήσεων της, θα εξαρτηθεί κύρια από την πρόοδο των ερευνητικών εργασιών στους κλάδους που αυτή καταναλώνεται και την Πανεπιστημιακή έρευνα. Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να οδηγήσει την Ε.Μ.Χ στην αδράνεια και τον εφησυχασμό. Η ανάπτυξη της ενδοεργασιακής έρευνας της Ε.Μ.Χ είναι απαραίτητο στοιχείο κατάκτηση της αγοράς αφού είναι αυτή που καθορίζει τον ρυθμό προόδου των νέων και καινοτόμων προϊόντων, τη φόρμα, τη μορφή και το περιεχόμενο αυτών, κατά συνέπεια είναι αυτή που καθορίζει το μέγεθος της αντίστασης στον ανταγωνισμό των άλλων.
5. **Η τιμολογιακή πολιτική.** Η τιμολογιακή πολιτική της μαστίχας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη:
- ❖ Το κόστος παραγωγής.
  - ❖ Τις συγκεκριμένες οικονομικές συνθήκες (έλλειψη ρευστότητας κ.λ.π.).
  - ❖ Την στήριξη του δικτύου διανομής.
  - ❖ Τον ανταγωνισμό που συνέχεια γίνεται πιο σκληρός.
6. **Η κρατική υποστήριξη και η αξιολόγηση των προγραμμάτων Ε.Ε.** Τέλος για την επιτυχή πορεία της μαστίχας στην εσωτερική και εξωτερική αγορά, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί τόσο η κρατική στήριξη όσο και η αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ε.Ε.

Προγράμματα προώθησης των εξαγωγών, εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων και τεχνολογικού εξοπλισμού, επιμόρφωσης, έρευνας και τεχνολογίας ενίσχυσης της πρωτογενούς παραγωγής της μαστίχας και άλλα, μπορούν όπως δείχνει και η πρόσφατη εμπειρία της Ε.Μ.Χ να συνεισφέρουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη προϊόντων και δραστηριοτήτων αρκεί να αξιοποιηθούν προς τη σωστή κατεύθυνση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα εσπεριδοειδή κατάγονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από την Ινδία και γενικότερα πατρίδα τους θεωρείται η Νοτιοανατολική Ασία, Κίνα, Ινδοκίνα, το Μαλαϊκό Αρχιπέλαγος και η Ιαπωνία. Από εκεί το έφεραν προς τη Δύση οι θαλασσοπόροι και οι Άραβες και το εξάπλωσαν στα παράλια της Μεσογείου. Η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών μόλις πριν 2-3 αιώνες διαδόθηκε ευρύτερα και η καλλιέργεια τους συστηματοποιήθηκε. Στην Ευρώπη ήλθαν μετά το 1000 και ειδικότερα μεταξύ 12^ο και 14^ο αιώνα. Η μανταρινιά είναι το δένδρο που έφτασε τελευταίο στην Ευρώπη στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα.

Η πορτοκαλιά και η μανταρινιά της Χίου είναι ποικιλίες που καλλιεργούνται στο νησί από το 14^ο αιώνα και 19^ο αιώνα αντίστοιχα. Την πορτοκαλιά έφεραν στη Χίο οι Γενοβέζοι όταν είχαν το νησί υπό την κατοχή τους. Η καλλιέργειά της άρχισε στον κάμπο της Χίου, περιοχή όπου κατεξοχήν κατοικούσαν Γενουάτες. Με την πάροδο των ετών η καλλιέργεια της πορτοκαλιάς γενικεύτηκε στην περιοχή του κάμπου.

Την περίοδο της Τουρκικής κατοχής η Χίος χάρη στα εσπεριδοειδή της και τη μαστίχα κατάφερε να έχει προνόμια. Η μανταρινιά ήλθε στη Χίο περί τα τέλη του 18 αιώνα με αρχές του 19 αιώνα, από τους Χιώτες οι οποίοι χάρη των προνομίων και της ναυτιλίας που διέθεταν, είχαν ταξιδέψει σε χώρες της Μεσογείου και μάλιστα Αραβικές από όπου τα έφεραν στη Χίο.

Τους πρώτους βλαστούς μανταρινιάς μπόλιασαν πάνω σε πορτοκαλιές και νεραντζιές. Η μανταρινιά αναπτύχθηκε με ταχύτητα γιατί ήταν πρωιμότερος καρπός, νόστιμος και γλυκύτερος αλλά εξίσου ζητημένος με το πορτοκάλι. Η πρωιμότητα του ήταν ο σημαντικότερος λόγος της ταχύτητας εξάπλωσής του, διότι έδινε στον καλλιεργητή ολόκληρη την παραγωγή του, χωρίς να χρειάζεται

να αντιμετωπίσει τις θύελλες του χειμώνα που έπρεπε να περάσει το πορτοκάλι με σημαντικές απώλειες.

Κατά συνέπεια στο νησί της Χίου από την εποχή της Γενοβέζικης κατοχής του 14 αιώνα, φυτεύτηκε η περιοχή του Κάμπου με εσπεριδοειδή και από τότε μέχρι σήμερα αποτέλεσε κύρια πηγή πλούτου για τους κατοίκους.

Δημιουργήθηκαν έτσι με το μόχθο και το μεράκι των κατοίκων τα περιβόλια-κάστρα με τους πύργους, τα αρχοντικά που προκαλούν μέχρι σήμερα το θαυμασμό των ντόπιων και των ξένων. Πελεκήθηκαν βαθιά πηγάδια στην πέτρα για να βγάλουν νερά τα μάγγανα και να ποτίσουν τα περιβόλια.

Το εμπόριο στα πορτοκάλια άρχισε το 15 αιώνα. Έμποροι ναύλωναν πλοία, τα φόρτωναν με πορτοκάλια και τα πουλούσαν στις γνωστές αγορές της Κωνσταντινούπολης και της Μαύρης Θάλασσας.

Με την εμφάνιση των συνεταιρισμών το 1930 οι παραγωγοί και οργανώθηκαν και έκαναν οι ίδιοι εμπόριο εσπεριδοειδών τους, χωρίς να έχουν ανάγκη τους εμπόρους που τους εκμεταλλεύονταν. Έτσι μπορούσαν οι ίδιοι να εξάγουν τα προϊόντα τους ναυλώνοντας πλοία και στέλνοντας τα μανταρίνια και τα πορτοκάλια σε όλες τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (Ρωσία, Πολωνία, Ουγγαρία, Αυστρία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Τσεχοσλοβακία, Γιουγκοσλαβία).

Εκείνη η εποχή αποτέλεσε περίοδο οικονομικής άνοιξης για τους παραγωγούς και το νησί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ΜΕΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΜΕΤΡΟ 1. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 1,83% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 10,96% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι, η άμβλυση των έντονων διαρθρωτικών προβλημάτων των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με ενισχύσεις για τη βελτίωση των εισοδημάτων των αγροτών και των συνθηκών διαβίωσης, εργασίας και παραγωγής.

Γενικοί στόχοι μπορεί να είναι η μείωση του κόστους παραγωγής, βελτίωση της ποιότητας, βελτίωση και μερική διαφοροποίηση της παραγωγής, η διατήρηση και προώθηση καλλιεργητικών συστημάτων και εκτροφών χαμηλών εισροών, η διατήρηση και προώθηση αειφόρου γεωργίας υψηλής φυσικής αξίας, η προώθηση της απασχόλησης και κατά περίπτωση η βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και του επιπέδου καλής διαβίωσης των ζώων.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις κύριας παραγωγικής κατεύθυνσης φυτικής παραγωγής ιδίως:

- ❖ Για παραγωγή προϊόντων, υγιεινής διατροφής, βιολογικής παραγωγής ονομασίας προελεύσεως (μαστίχα Χίου, εσπεριδοειδή).

- ❖ Για τη μείωση του κόστους, βελτίωση της ποιότητας, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, κυρίως με εφαρμογή νέων μεθόδων και τεχνολογιών.
- ❖ Για την υποστήριξη της ορθολογική διαχείρισης των υδάτινων πόρων.
- ❖ Για την εφαρμογή σύγχρονων προδιαγραφών (πilotικές εφαρμογές).
- ❖ Για την προώθηση της πολυαπασχόλησης (αγροτουρισμός στην περιοχή του Κάμπου).

ΜΕΤΡΟ 2. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΔΑΣΩΝ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,91% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 5,48% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, ΟΤΑ

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Το μέτρο έχει σαν βασικό σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, την αναβάθμιση και αξιοποίηση του στο Νομό Χίου.

Οι γενικότεροι στόχοι είναι η προστασία και αξιοποίηση των δασικών οικοσυστημάτων, η αειφορική διαχείριση δασών, η ανάπτυξη της δασοκομίας, η συντήρηση και βελτίωση των δασικών πόρων.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις:

- ❖ Διάσωση δασών και δασικών εκτάσεων.
- ❖ Ολοκληρωμένη διαχείριση βοσκοτόπων.
- ❖ Τις επενδύσεις σε δάση για τη βελτίωση της οικονομικής, οικολογικής αξίας τους.

- ❖ Την προώθηση νέων διεξόδων για τη χρήση και εμπορία δασοκομικών προϊόντων.
- ❖ Τη διατήρηση και βελτίωση της οικολογικής σταθερότητας των δασών.
- ❖ Τη συντήρηση αντιτυρικών ζωνών με τη χρήση γεωργικών μέτρων.

Οι δράσεις του μέτρου στη Χίο αφορούν κυρίως στην προστασία των δασών που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές, με έργα αναδάσωσης και ενέργειες προστασίας, όπως αντιτυρικές ζώνες, δεξαμενές πυροσβεστικά και πλημμύρικά φαινόμενα, καθώς και άλλες συμπληρωματικές δράσεις.

ΜΕΤΡΟ 3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΜΩΝ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 6,39% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 38,39% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου, ΟΤΑ, Διεύθυνση Γεωργίας

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η δημιουργία και βελτίωση των υποδομών και η ενίσχυση δομών, για να υποστηρίξουν την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό του τομέα

Γενικοί στόχοι είναι η διαχείριση των υδάτινων πόρων στο Νομό της Χίου, η βελτίωση των πυλών εισόδου και η ολοκλήρωση λοιπών υποδομών (οδικό δίκτυο, βιολογικοί καθαρισμοί).

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις:

- ❖ Ορθολογική Διαχείριση υδάτινων πόρων(νερό)
- ❖ Βελτίωση πυλών εισόδου (αεροδρόμιο-λιμάνι της Χίου).
- ❖ Δημιουργία και βελτίωση του οδικού δικτύου.
- ❖ Αποχετευτικά και βιολογικοί καθαρισμοί.
- ❖ Ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων.

ΜΕΤΡΟ 4. ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ-ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,61% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 3,66% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών προϊόντων και της προστιθέμενης αξίας τους.

Γενικοί στόχοι είναι ο προσανατολισμός της παραγωγής, η βελτίωση της εμπορίας, η βελτίωση των προϊόντων, η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, η προώθηση καινοτόμων επενδύσεων, η βελτίωση της ποιότητας και των υγειονομικών συνθηκών.

Περιγραφή

Το μέτρο θα εφαρμοστεί στις ζώνες ολοκληρωμένων παρεμβάσεων καθώς και στις περιπτώσεις που θα προκύψουν από τις τομεακές ολοκληρωμένες παρεμβάσεις κάθετης οργάνωσης.

Περιλαμβάνει επενδύσεις στην αλυσίδα εμπορίας, μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Οι τομείς παρεμβάσεις αφορούν επενδύσεις για τη

μαστίχα, τα εσπεριδοειδή, τα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα επώνυμα προϊόντα ποιότητας.

Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στους τρόπους συσκευασίας και τυποποίησης των τοπικών προϊόντων οι οποίοι θα πρέπει να αντικατοπτρίζουν την ιδιαιτερότητα και τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους.

Το ποσοστό επιχορήγησης προσδιορίζεται στο 50%.

ΜΕΤΡΟ 5. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,49% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 2,92% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι ο εκσυγχρονισμός του Αγροτικού Τομέα. Γενικοί στόχοι είναι η υποστήριξη της ποιότητας και της δημόσιας υγείας, της εμπορίας των προϊόντων, καθώς και η δημιουργία υπηρεσιών και μηχανισμών υποστήριξης για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις:

Εμπορίας προϊόντων ποιότητας που έχουν σχέση με συμβουλευτικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών μελετών, των μελετών σκοπιμότητας και σχεδιασμού και της έρευνας αγοράς, επίσης και δραστηριότητες για την ανάπτυξη ποιοτικών προϊόντων, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- ❖ Έρευνες αγοράς.
- ❖ Σύλληψη και σχεδιασμού προϊόντων.
- ❖ Προπαρασκευή αιτήσεων για την αναγνώριση ονομασιών προέλευσης.
- ❖ Καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας.
- ❖ Επίσης αφορά δράσεις για την κάλυψη του κόστους των επιβαρύνσεων που εισπράττουν οι αναγνωρισμένοι οργανισμοί πιστοποίησης, για την αρχική πιστοποίηση συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας.

ΜΕΤΡΟ 6. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,61% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 3,66% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών και η διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης. Γενικός στόχος είναι η ενθάρρυνση δραστηριοτήτων που είτε δημιουργούν εναλλακτικές απασχολήσεις και εξασφαλίζουν συμπληρωματικά εισοδήματα (στους έχοντες ή μη έχοντες και αγροτική απασχόληση), είτε ενισχύουν και ενθαρρύνουν αυτές τις δραστηριότητες.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις που είτε αναφέρονται είτε όχι στην αγροτική παραγωγή για διαφοροποίηση δραστηριοτήτων, καθώς και δράσεις που ενισχύουν και ενθαρρύνουν τουριστικές, βιοτεχνικές δραστηριότητες.

Το μέτρο περιλαμβάνει και χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

ΜΕΤΡΟ 7. ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ-ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,96% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 5,75% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, ΟΤΑ.

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η ενίσχυση της ταυτότητας και της φυσιογνωμίας της περιοχής της Χίου. Γενικοί στόχοι είναι η προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του παραδοσιακού χαρακτήρα της υπαίθρου, των πολιτιστικών πόρων και η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Είναι γνωστό ότι η Χίος φημίζεται για το πλούσιο ιστορικό και πολιτισμικό της περιβάλλον το οποίο μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για μια σειρά δραστηριοτήτων που θα αποφέρουν συμπληρωματικά εισοδήματα στους κατοίκους του Νομού

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις για την ανακαίνιση και ανάπτυξη οικισμών (π.χ. περιοχή Κάμπου, ανάδειξη Ανάβατου), διατήρηση και ανάδειξη εκείνων

των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς που χαρακτηρίζουν την περιοχή της Χίου .

Το μέτρο περιλαμβάνει και χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

ΜΕΤΡΟ 8. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΤΗ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ, ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,43% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 2,56% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ.

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η προστασία του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας. Γενικοί στόχοι είναι η προστασία, διατήρηση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων στην περιοχή της Χίου.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις για τη μείωση των πιέσεων που ασκούνται στο περιβάλλον από γεωργικές, κτηνοτροφικές, δασικές δραστηριότητες, για την προστασία, διατήρηση και ανάδειξη του τοπίου, για τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης των ζώων.

Στις δράσεις του μέτρου εκτός των άλλων δραστηριοτήτων συμπεριλαμβάνεται και η μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων.

Ελάχιστες προϋποθέσεις για το περιβάλλον, την Υγιεινή, και την καλή διαβίωση των ζώων , θα προσδιοριστούν στο συμπλήρωμα Προγραμματισμού.

Το μέτρο περιλαμβάνει και χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

ΜΕΤΡΟ 9. ΠΡΟΒΟΛΗ-ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΕΠΩΝΥΜΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,91% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 5,48% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομός Χίου.

Ωφελούμενοι

Φυσικά και Νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, ΟΤΑ.

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επώνυμων αγροτικών προϊόντων (μαστίχα, εσπεριδοειδή, χιώτικη τουλίπα). Γενικός στόχος του μέτρου είναι να δράσει υποστηρικτικά στις άλλες παρεμβάσεις που αφορούν τα προϊόντα αυτά, ώστε η στήριξη των προϊόντων αυτών να έχει ολοκληρωμένο χαρακτήρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων και την αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων των προϊόντων αυτών.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις για την προβολή και προώθηση των τοπικών επώνυμων αγροτικών προϊόντων. Οι δράσεις αυτές θα καλύπτονται από το ΕΤΠΑ και θα υποστηρίζουν τα προϊόντα συμπληρώνοντας τις ενέργειες.

Οι δράσεις αυτές είναι ενέργειες προβολής και προώθησης αλλά και υποδομές για την υποστήριξη τους.

Με την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των τοπικών προϊόντων τεκμηριώνεται η μοναδικότητα τους και η αναβάθμιση της αποδοτικότητας μπορεί να χρησιμεύσει ως όχημα για την παραμονή του

πληθυσμού στην ύπαιθρο και εφαλτήριο για την ανάπτυξη της ενασχόλησης και με άλλα προϊόντα τα οποία παρουσιάζουν δυνατότητες κερδοφόρας εκμετάλλευσης.

Το μέτρο περιλαμβάνει και χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

ΜΕΤΡΟ 10. ΑΛΙΕΙΑ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 2,49% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 14,99% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου, ΟΤΑ.

Ωφελούμενοι

Κάτοικοι της Χίου που ασχολούνται με την αλιεία καθώς και άλλοι αλιείς που αλιεύουν στην περιοχή.

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η υποστήριξη του τομέα της αλιείας. Γενικός στόχος είναι, η δημιουργία ασφαλών συνθηκών ελλιμενισμού των αλιευτικών σκαφών και η ισορροπία μεταξύ αλιευτικών πόρων και βιώσιμων εκμεταλλεύσεων στην περιοχή της Χίου.

Περιγραφή

Το μέτρο αφορά δράσεις για την δημιουργία και βελτίωση υποδομών σε αλιευτικά καταφύγια, χερσαίων υποδομών (αποθήκες, ψυγεία) για τη βελτίωση της λειτουργικότητας, καθώς και δράσεις για σταθερότητα οικοσυστημάτων

(χωροθετήσεις μονάδων, βελτιωτικά έργα σε περιοχές με έντονη αλιευτική δραστηριότητα, υποστηρικτικές μελέτες).

Η ίδρυση μουσείου αλιείας σε οικόπεδο ιδιοκτησίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Χίου παραπλεύρως της Νέας Ιχθυόσκαλας Χίου έχει στόχο την ανάδειξη των παραδοσιακών και σύγχρονων τρόπων αλιείας. Ήδη ολοκληρώνονται οι διαδικασίες απόκτησης και συντήρησης τριών παραδοσιακών σκαφών, που θα αποτελέσουν τα βασικά εκθέματα.

ΜΕΤΡΟ 11. ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΤ

Χρηματοδοτική βαρύτητα

- Στο ΠΕΠ: 0,41% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του ΠΕΠ.
- Στον άξονα προτεραιότητας: 2,49% της δημόσιας δαπάνης του 4^ο άξονα.

Αρχή εφαρμογής

Υπουργείο Εργασίας, Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Χίου.

Ωφελοούμενοι

Αγροτικός πληθυσμός

Σκοποί-γενικοί στόχοι

Σκοπός του μέτρου είναι η στήριξη του αγροτικού πληθυσμού με δράσεις ΕΚΤ για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της αγροτικής ανάπτυξης της περιοχής της Χίου

Περιγραφή

Η αναπροσαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, οι νέες εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο και οι δυνατότητες αξιοποίησης του αγροτικού περιβάλλοντος και για άλλες χρήσεις (προώθηση της πολυδραστηριότητας) δημιουργούν νέα δεδομένα στην απασχόληση για τον αγροτικό χώρο.

Έτσι στο μέτρο προβλέπονται δράσεις ενίσχυσης, διεύρυνσης και αναβάθμισης των παρεμβάσεων προγραμμάτων και ενεργειών για τη βελτίωση της απασχόλησης στον αγροτικό χώρο.

Το μέτρο θα εφαρμοστεί σε περιοχές που θα υλοποιηθούν ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ-Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, ΝΤΕΛΗΣ, ΑΤΕ
2. ΓΝΩΜΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΟΚΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
3. ΚΑΡΔΑΜΥΛΑ ΧΙΟΥ «ΙΣΤΟΡΙΑ- ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ- ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ» ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΑΜΥΛΩΝ
4. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΧΙΟΥ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
5. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ: ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ
6. ΕΝΩΣΗ ΜΑΣΤΙΧΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΧΙΟΥ «Η ΜΑΣΤΙΧΑ»
7. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΕΣΠΕΡΙΔΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΩΝ ΧΙΟΥ «ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ»
8. ΈΝΩΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΧΙΟΥ «ΤΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ»
9. ΝΗΡΕΑΣ «ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ»
10. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΧΙΟΥ «ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ»
11. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΝΑ ΧΙΟΥ «Η ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ INTERREG III» ΔΥΝΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΧΙΟΥ
12. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΔΗΜΟΥ ΧΙΟΥ ΕΤΑ ΧΙΟΥ «ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ LEADER», «ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ» ΚΑΙ «ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ»
13. ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΧΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ΠΕΠ), Β' ΚΠΣ (1994-1999), Γ' ΚΠΣ (2000-2006)

Ευχαριστούμε πολύ για τη βοήθεια τους :

- ❖ *Τον κ. Μπουμπάρη (Διευθυντής Ε.Τ.Α.Χίου)*
- ❖ *Τον κ.Ι. Μανδάλα (Διευθυντής Ε.Ν.Α.Χίου)*
- ❖ *Τον κ. Ι. Τσακουμής (υπάλληλος Α.Σ.Ε.Χίου)*
- ❖ *Τον κ. Περίκο (υπάλληλος Ε.Μ.Χ)*